

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
KONSTITUCINĖS IR ADMINISTRACINĖS TEISĖS INSTITUTAS

MANTVYDAS PALEVIČIUS
Administracinės teisės studijų programa

**VASTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBOS VEIKLA PANAUDOJANT
ADMINISTRACINES TEISINES PRIEMONES PRIEŠ KONTRABANDĄ
IR NELEGALIĄ MIGRACIJĄ**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -
dr. Gintautas Vilkelis

VILNIUS, 2014

TURINYS

IVADAS.....	4
1. VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBOS VEIKLOS REGLAMENTAVIMAS.....	8
2. VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBOS NAUDOJAMOS ADMINISTRACINĖS TEISINĖS PRIEMONĖS.....	19
2.1. Valstybės sienos apsaugos tarnybos veikla įgyvendinant kontrabandos kontrolę.....	26
2.2. Valstybės sienos apsaugos tarnybos nelegalios migracijos kontrolės įgyvendinimas.....	32
2.3. Administracinės atsakomybės, kaip administracinės teisinės priemonės, taikymas prieš kontrabandą ir nelegalią migraciją.....	46
3. VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBOS PAREIGŪNŲ NUOMONĖS TYRIMŲ ANALIZĖ.....	56
3.1. Kiekybinio tyrimo bendroji charakteristika.....	56
3.2. Kiekybinio tyrimo rezultatai ir išvados.....	57
3.3. Kokybinio tyrimo bendroji charakteristika.....	68
3.4. Kokybinio tyrimo rezultatai ir išvados.....	68
3.5. Kitų Lietuvoje atliktų tyrimų rezultatų aptarimas.....	73
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	77
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	80
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS.....	86
SANTRAUKA.....	88
SUMMARY.....	89
PRIEDAI.....	90
1 priedas. Kiekybinio tyrimo anketa.....	91
2 priedas. Kokybinio tyrimo klausimų lentelė.....	94

3 priedas. Kiekybinio tyrimo atsakymų rezultatų lentelė.....	95
4 priedas. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 206, 210, 224, 225 ² ir 259 ¹ straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto lyginamasis variantas.....	97
5 priedas. Baudžiamojo kodekso 199 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto lyginamasis variantas.....	108
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	109

IVADAS

Lietuvai, kaip ir kitoms Europos Sąjungos valstybėms, nelegali migracija ir neteisėtas prekių gabenimas yra vienos iš svarbiausių šiuo metu sprendžiamų problemų. Saugodama išorines Europos Sąjungos sienas su Baltarusijos ir Rusijos Respublikomis, Lietuva pirmoji susiduria su emigraciniu srautu iš šių valstybių bei pigesnių prekių gabenimu iš jų į Lietuvos ir į kitas Europos Sąjungos valstybes.

Kontrabanda (lot. Contr- prieš, bando- vyriausybės įsakas), įvardijama kaip neteisėtas prekių (ar kitų daiktų) gabenimas per valstybės sienas ir kaip teisės pažeidimas, yra žinoma visose valstybėse nuo seniausių laikų. Jos paplitimą lemia daugybė veiksnių (valstybės ekonominė būklė, kainų skirtumai valstybėse, šalies geografinė padėtis ir kt.), todėl taikomi kontrolės būdai bei prevencinės priemonės valstybėse yra skirtingi. Nelegaliai į šalį įvežamomis prekėmis padaroma didelė žala šalies ekonomikai, finansų sistemai, dėl to nukenčia ir valstybės gyventojai. Iš kontrabandos gaunamas pelnas skatina tolesnį šešėlinio verslo ir nusikalstamumo plitimą. Sulaikytų tabako gaminių kiekis Lietuvoje nuo 2011 m. išaugo 32,7 proc.. Taip pat paskutiniu metu pastebima tendencija, kad akcizinių prekių (tabako gaminių) sulaikomos kontrabandos siuntos stambėja - vidutiniškai vieno gabenimo metu sulaikoma apie 3697 pakeliai bandant gabenti neteisėtai kertant „žaliąją sieną“. Pasienio kontrolės punktuose Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnų yra dažniausiai sulaikoma smulki kontrabanda - vidutiniškai vienu kartu gabenama apie 323 pakeliai cigarečių, o tai užtraukia administracinę atsakomybę.

Nelegalios migracijos priežastys yra įvairios, kaip ir nelegalūs migrantai yra įvairūs žmonės, kurie gali būti nukentėję nuo karo, kiti gi ieškantys ekonominės gerovės, treči bėgantys nuo teisingumo savo šalyje. Lietuva įstojusi 2004 m. į Europos Sąjungą, o 2007 metais ir į Šengeno erdvę prisiėmė ir svarbius įsipareigojimus – tinkamai saugoti išorinę Europos Sąjungos sienos dalį. Lietuvos Respublikos valstybės siena yra užkarda, kurią įveikę nelegalūs migrantai gali vykti į savo pasirinktą Europos Sąjungos šalį nevaržomai, jų nustatymas tampa daug sudėtingesnis, o jų neteisėtas buvimas kelia grėsmę valstybių narių piliečių ekonominei gerovei, o kalbant apie teisingumo vengiančius nelegalius migrantus - taip pat ir saugumui.

Temos aktualumas. Augantis kontrabandos ir nelegalios migracijos mastas verčia analizuoti tai įtakojančius veiksnius, bei ištirti ar Valstybės sienos apsaugos tarnybos naudojamos administracinės teisinės priemonės prieš kontrabandą ir nelegalią migraciją yra pakankamos ir naudojamos tinkamai.

Temos ištirtumas. Nelegalios migracijos problematiką nagrinėjo gana daug autorių: Kasnauskienė G. knygoje „*Demografijos pagrindai*“; Kuksaitė A. daktaro disertacijoje

„Europos Sąjungos išoriniai sienos apsaugos teisinio reguliavimo ypatumai“; Sipavičienė A. knygoje „Tarptautinė gyventojų migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė“; Jurgelaitienė G., Starkus S. moksliniame – metodiniame leidinyje „Nelegalios migracijos ir nelegalaus mobilumo prevencija Europoje“; Visockienė L. monografijoje „Pabėgėlių teisė“; Dainiuvienė T. magistro baigiamajame darbe „Europos Sąjungos valstybių narių bendradarbiavimas sienos apsaugos sektoriuje“; Macijauskaitė E. magistro baigiamajame darbe „Valstybės sienos apsaugos tarnybos veikla, įgyvendinant nelegalios migracijos kontrolę“.

Kontrabandos tematika – šia veika padaromos žalos valstybei, bei sudėties analizės temomis nagrinėjo autoriai: Kurapka V. E. knygoje „Nusikalstamumo Lietuvoje dinamika, prognozė, kontrolės kryptys ir šiuolaikinė kriminalistikos koncepcija“; Malinauskaitė J., Šulija G., Šulija V. knygoje „Kontrabanda: kontrolė ir prevencija Lietuvoje“; Mažulienė A. magistro baigiamajame darbe „Kontrabandos įtaka valdžios biudžeto pajamoms“; Lemežonaitė L. magistro baigiamajame darbe „Kontrabanda ir neteisėtas prekių ar produkcijos neišvežimas ir LR baudžiamosios atsakomybės už šiuos nusikaltimus sąlygos“; Mandrykinaitė R. magistro baigiamajame darbe „Kontrabandos sudėties analizė“; Malinauskaitė J. moksliniame straipsnyje „Teisinės kovos su kontrabanda politikos raida ir perspektyvos“.

Sienos apsaugos organizavimo klausimus nagrinėjo autoriai: Balaišis A., Mančinskas Č., Reikaitė I. knygoje „Lietuvos valstybės sienos apsaugos tarnybos istorija“; Čiočys P. A. knygoje „Pasienio teisės pagrindai“; Liekis A. knygoje „Lietuvos sienų raida“; Seniutienė D., Greičius S. moksliniame straipsnyje „Šengeno konvencijos įtaka Lietuvos sienų apsaugos organizavimui“.

Temos naujumas. Autorius šiame darbe nagrinės Valstybės sienos apsaugos tarnybos naudojamas administracines teises priemones prieš kontrabandą ir nelegalią migraciją, jų efektyvumą siekiant užkardinti šias veikas, Tarnybos pareigūnų turimų įgaliojimų pakankamumą. Darbo autorius atlikęs savarankiškus tyrimus nori nustatyti Tarnybos pareigūnų nuomonę apie šių teisės pažeidimų priežastis ir Tarnybos naudojamų priemonių efektyvumą, siekiant pažaboti kontrabandą ir nelegalią migraciją. Tad šiame darbe Tarnybos vykdomos priemonės, užkardant nelegalios migracijos ir kontrabandos veikas, bus analizuojamos kitu aspektu, nei tyrinėta kitų autorių.

Šio darbo **tyrimo objektas** – Valstybės sienos apsaugos tarnyba, kaip svarbiausia institucija, užtikrinanti Valstybės sienos apsaugą Lietuvoje.

Tyrimo dalykas: Valstybės sienos apsaugos tarnybos naudojamos administracinės teisinės priemonės prieš kontrabandą ir nelegalią migraciją.

Tyrimo tikslas: Atskleisti Valstybės sienos apsaugos tarnybos naudojamas administracines teisines priemones prieš kontrabandą ir nelegalią migraciją, jų efektyvumą.

Darbe keliama **hipotezė**, kad dabartinis Valstybės sienos apsaugos tarnybos teisinis reglamentavimas ir jai suteikti įgaliojimai sudaro prielaidas tinkamai valstybės sienos apsaugai, tačiau didėjantys kontrabandos ir nelegalios migracijos mastai įpareigoja siūlyti valstybei suteikti papildomų įgaliojimų, instrumentų kovai su kontrabanda ir nelegalia migracija.

Tyrimo uždaviniai:

- 1) identifikuoti būtinas Valstybės sienos apsaugos tarnybos teisinio reglamentavimo tobulinimo kryptis, tinkamam funkcijų vykdymui;
- 2) apžvelgti Valstybės sienos apsaugos tarnybos nustatomus kontrabandos mastus;
- 3) apžvelgti Valstybės sienos apsaugos tarnybos nustatomus nelegalios migracijos mastus;
- 4) nustatyti kokias administracines teisines priemones naudoja Valstybės sienos apsaugos tarnyba prieš kontrabandą ir nelegalią migraciją;
- 5) išsiaiškinti teisės aktus reikalaujančius pataisų siekiant efektyvesnės kovos su kontrabanda;
- 6) išsiaiškinti teisės aktus reikalaujančius pataisų siekiant efektyvesnės kovos su nelegalia migracija;

Tyrimo metodai:

Dokumentų analizės metodas padėjo nustatyti nacionalinėje teisės sistemoje Valstybės sienos apsaugos tarnybos veiklos reglamentavimą kontrabandos ir nelegalios migracijos klausimais. Darbe buvo tiriami tarptautiniai teisės aktai, įstatymai, poįstatyminiai teisės aktai, moksliniai straipsniai, disertacijos, internetinė informacija, teisėsaugos institucijų ataskaitos ir statistika, strateginiai veiklos planai kontrabandos užkardymo ir nelegalios migracijos kontrolės klausimais. Darbe išanalizuoti gauti empiriniai duomenys iš Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnų apklausos anketų, bei pateiktos apibendrintos išvados.

Lingvistinis metodas buvo taikomas aiškinant kai kuriuose įstatymuose ir kituose teisės aktuose naudojamų sąvokų aiškinimui.

Interviu metodas darbe padėjo išsiaiškinti aukštesniosios Valstybės sienos apsaugos tarnybos grandies pareigūnų, įgyvendinančių kontrabandos ir nelegalios migracijos kontrolę Lietuvoje, nuomonę apie esamą padėtį, kontrolės įgyvendinimo praktines problemas, bei pasiūlymus iškilusioms problemoms spręsti. Šis metodas pagilino Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnų anketavimo būdu gautus duomenis.

Anketavimas. Apklausiami buvo pareigūnai vykdantys tarnybą prie valstybės sienos

(100 pareigūnų iš skirtingų užkardų). Surinkti duomenys analizuojami, naudojama: loginė, dalykinė analizė, kiekybinių duomenų apskaičiavimas, formuluojamos išvados.

Apibendrinimo metodas. Apibendrinimo metu pereinama nuo siauresnių teiginių prie platesnių. Apibendrinimas nusako bendruosius teiginius, dėsningumus, principus. Jie išvedami induktyviai, remiantis empirinio patyrimo ar tyrimo duomenimis, arba deduktyviai pagal taisykles. Darbe metodas taikomas apibendrinant tyrimo metu gautus duomenis, formuluojant išvadas.

Lyginamasis metodas. Darbe palyginami gauti tyrimo duomenys apklausiant Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnus su visuomenės nuomonės publikuotais tyrimais kontrabandos tematikos klausimais.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, trys dalys, išvados, pasiūlymai, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, naudotos literatūros sąrašas bei priedai. Pirmoje dalyje apibrėžiama Valstybės sienos apsaugos tarnybos veikla ir jos teisinis reglamentavimas, antroje dalyje apžvelgiamos Tarnybos naudojamos administracinės teisinės priemonės įgyvendinant kontrabandos ir nelegalios migracijos kontrolę. Trečioje dalyje atliktų tyrimų pagalba yra analizuojama: Tarnybos pareigūnų nuomonė apie esamų administracinių priemonių, suteiktų įgaliojimų, įgyvendinant Tarnybai pavestas užduotis nelegalios migracijos ir kontrabandos kontrolės srityje, jų pakankamumą, atsakomybės klausimai už šiuos teisės pažeidimus, kitų priemonių taikymą, siekiant užkirsti kelią šiems pažeidimams.

Tyrimo šaltiniai. Šiame darbe daugiausia buvo analizuojama Lietuvos Respublikos nacionaliniai teisės aktai, reglamentuojantys Valstybės sienos apsaugos tarnybos teisinius santykius, susijusius su kontrabandos ir nelegalios migracijos kontrole taip pat tarptautiniai teisės aktai ir sutartys, kurie yra aktualūs šiai nagrinėjamai temai. Darbe naudojami moksliniai, informaciniai straipsniai nagrinėjama tema, teismų praktika, valstybės institucijų ataskaitos, analizuoti teisėsaugos institucijų statistiniai duomenys, atliktų tyrimų gauti duomenys.

1. VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBOS VEIKLOS REGLAMENTAVIMAS

Prof. M. Romeris rašė, kad valstybė yra: „*tam tikros teritorijos žmonių jų socialinei funkcijai vykdyti (arba, kas yra tas pat: jų socialiniams tikslams siekti) sąjunga, savo suvereninės valdžios konsoliduojama į neskaldomąjį funkcionalinį vienetą*“.¹

Iš šios pateiktos valstybės sąvokos atsiranda trys būtini elementai valstybei egzistuoti: teritorija, valdžia ir gyventojai. „Kaip organinė trijų elementų (tautos, teritorijos, valstybinės valdžios) visuma valstybė apibrėžiama ir konstitucinės teisės moksle.“²

Valstybės teritoriją šiose sąvokose reikia suprasti ne kaip geografinę sąvoką, bet kaip teisinę kategoriją. Teisine prasme tai - Žemės rutulio erdvė, kurioje funkcionuoja valstybė, įgyvendinama aukščiausioji suvereni valstybės valdžia. Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje ji įvardijama kaip „tėvų ir protėvių žemė“. Ji apima valstybės sausumos teritoriją, vidaus vandenį, teritorinę jūrą, žemės gelmes ir oro erdvę virš jų.³ Kiekviena valstybė yra suinteresuota apsaugoti savo teritoriją, per valstybinės sienos apsaugą, nuo įvairių galimų išorės pavojų, užtikrinti savo piliečių apsaugą, išlaikyti savo piliečiams priimtina tvarką valstybėje.

Valstybės sienos apsaugos sąvoka yra apibrėžta Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 2 straipsnio 5 dalyje : „, tai teisės aktų nustatytos priemonės, skirtos:

- 1) išvengti neteisėtų valstybės sienos ženklinimo pakeitimų;
- 2) užtikrinti, kad fiziniai ir juridiniai asmenys (toliau – asmenys) laikytųsi valstybės sienos teisinio režimo, pasienio teisinio režimo ir pasienio kontrolės punktų veiklos taisyklių;
- 3) užtikrinti kitus gyvybiškai svarbius asmenų, visuomenės ir valstybės interesus pasienio kontrolės punktuose ir vietose, kur galioja pasienio teisinis režimas.“⁴

Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugą vykdo Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Šios tarnybos padaliniai formuojami profesionalios tarnybos pagrindu, juose turi dirbti kvalifikuotas personalas, turintis reikiamų žinių, kad galėtų tinkamai vykdyti sienų apsaugos kontrolę bei kitas Valstybės sienos apsaugos tarnybai pavestas užduotis. Tarnybos veikla yra pagrįsta sistetine rizikos analize ir nuolatine informacijos kaita tarp bendradarbiaujančių partnerių ir tarptautinių institucijų.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos 2 straipsniu: „Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau

¹ Romeris M. Valstybė ir jos konstitucinė teisė. T. 2. Vilnius: Pradai, 1995. P. 335.

² Birmontienė T., Jarašiūnas E., Kūris E. ir kt. Lietuvos konstitucinė teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001. P.485.

³ Valančius K. Teisės pagrindai: konstitucionalistinis aspektas. Vilnius: Technika, 2008. P.25.

⁴ Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 42-1192.

– Tarnyba) yra valstybės institucija, kurios paskirtis – įgyvendinti valstybės sienos apsaugą ir jos kirtimo kontrolę, o karo metu – ginkluotųjų pajėgų sudėtyje ginti valstybę.⁵

Tarnyba Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme yra įvardinta kaip viena iš Nacionalinį saugumą užtikrinančių institucijų, kurios paskirtis yra : „įgyvendinti valstybės sienos saugumoje, jūroje, Kuršių mariose ir pasienio vidaus vandenyse apsaugą ir valstybės sienos kirtimo kontrolę, užkardyti ir reguliuoti pasienio incidentus. Pagal kariuomenės vado nustatytus reikalavimus šios tarnybos daliniai rengiami ginkluotos gynybos veiksams valstybės gynybos (karo) atveju.“⁶

Tarnyba priklauso vidaus reikalų ministerijos valdymo sričiai: “Vidaus reikalų ministerija vadovauja valstybės sienos apsaugos politikos įgyvendinimui ir jį kontroliuoja.”⁷ Vidaus reikalų ministras vadovaudamas Tarnybai, per Tarnybos vadą, formuoja pagrindines Vyriausybės programos įgyvendinimo kryptis valstybės sienos apsaugos politikos srityje ir kontroliuoja jų vykdymą, inicijuoja įvairių teisės aktų susijusių su valstybės sienos apsauga projektų rengimą ir teikia juos Vyriausybei. Tarnybos vadą skiria vidaus reikalų ministras suderinęs kandidatūrą su Ministru Pirmininku, taip pat Tarnybos vado teikimu skiria jo pavaduotojus bei teikia Vyriausybei tvirtinti Tarnybos nuostatus.

Tarnyba savo veiklą grindžia teisėtumo, pagarbos žmogaus teisėms ir laisvėms, pareigūno asmens laisvės ir statutinės drausmės derinimo, nuolatinės parengties, viešumo ir konfidencialumo derinimo principais, o vidinis tarnybos organizavimas grindžiamas statutiniais pagrindais. Tarnybos pareigūnų statutiniams santykiams reguliuoti, jų tarnybos stažui, kvalifikacijai bei pareigoms žymėti nustatomi tarnybos pareigūnų specialieji nekariniai laipsniai.⁸

2002 m. vadovaujantis Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymu, Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymu ir kitais teisės aktais buvo parengta ir Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu patvirtinta Valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės programa⁹. Joje numatyta prioritentinė valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės kryptis – būsimos (dabar esamos) Europos Sąjungos (toliau- ES) išorinės sienos apsauga. Šioje programoje buvo nustatyti tikslai:

- a) „užtikrinti valstybės sienos bei pasienio teisinius režimus;
- b) įgyvendinti reikalavimus, susijusius su integracija į ES;
- c) užtikrinti nuolatinį pasirengimą neutralizuoti prie valstybės sienos nuo

⁵ Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 92-2848.

⁶ Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 2-16.

⁷ Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 92-2848.

⁸ Ten pat.

⁹ Seimo 2002 m. gegužės 30 d. nutarimas Nr. IX-911 „Dėl valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 57-2301.

geopolitinės aplinkos priklausančius išorinius rizikos veiksnius ir galimus pavojus, keliančius grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui.“¹⁰

Minėta programa buvo įgyvendinama 2002-2010 metais nustatant tris įgyvendinimo etapus:

- „pirmasis etapas apima laikotarpį iki Lietuvos įstojimo į ES. Šiuo parengtiniu laikotarpiu buvo stiprinama būsimos išorinės sienos apsauga siekiant užtikrinti apsaugos lygį, pagal efektyvumą taikomus veiklos būdus ir metodus, atitinkančius ES išorinių sienų kontrolės standartus. Išlaikomas pakankamas būsimos vidaus sienos apsaugos efektyvumas;
- antrasis etapas – iki visiško Šengeno *acquis* reikalavimų įgyvendinimo. Šio pereinamojo laikotarpio pabaigoje Lietuvos Respublika be išlygų turi taikyti Šengeno *acquis* reikalavimus dėl išorinių ir vidaus sienų kontrolės;
- trečiasis etapas prasideda nuo visiško Šengeno *acquis* reikalavimų įgyvendinimo. Tolesnė valstybės sienos kontrolės plėtra yra orientuota užtikrinti ne tik Lietuvos, bet ir visų ES valstybių saugumo interesus.“¹¹

Visi numatyti etapai buvo sėkmingai įvykdyti. Tad šiuo metu Tarnyba saugo ne tik Lietuvos Respublikos valstybinę sieną, bet yra atsakinga ir už išorinę ES sieną, t. y. dalinai atsakinga už saugumą Europos Sąjungoje, o saugumas yra vienas pagrindinių Europos Sąjungos piliečių prioritetų.

2013 metais VSAT prie LR VRM vadas patvirtino Valstybės sienos apsaugos sistemos 2014-2020 metų plėtoties programą, kurioje nustatytas Tarnybos strateginis tikslas: „plėtoti integruotą išorės sienų valdymą, užtikrinant patikimą ES išorės sienos kontrolę, užkertant kelią nelegaliai imigracijai, kitiems tarptautinio pobūdžio nusikaltimams, stiprinant tarpinstitucinį ir tarptautinį bendradarbiavimą, veiklos koordinavimą ir veiksmų suderinamumą su kitomis ES ir Šengeno erdvės institucijomis taip pat prisidedant prie nacionalinio ir Šengeno erdvės saugumo bei laisvo asmenų judėjimo užtikrinimo.“¹²

Minėtoje programoje yra nustatyti Tarnybos tikslai ir uždaviniai, nustatytiems tikslams pasiekti:

1. „Pirmasis tikslas - užtikrinti efektyvią ES išorės sienos kontrolę.
2. Antrasis tikslas - tobulinti motyvuotų, kompetentingų, visuomenės pasitikėjimą turinčių pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemą, turimų žmonių išteklių

¹⁰Seimo 2002 m. gegužės 30 d. nutarimas Nr. IX-911 „Dėl valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 57-2301.

¹¹Ten pat.

¹²Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2013m. balandžio 26 d. įsakymas Nr. 4-246 „Dėl Valstybės sienos apsaugos sistemos 2014-2020 metų plėtotės programos ir Valstybės sienos apsaugos sistemos 2014 – 2020 metų plėtotės programos įgyvendinimo priemonių plano tvirtinimo“.

administravimo efektyvumą, VSAT valdymo struktūrą.

3. Trečiasis tikslas – užtikrinti efektyvią kitų VSAT pavestų funkcijų vykdymą.¹³

Tarnybos tikslai taip pat yra apibrėžti Tarnybos nuostatų 9 punkte:

- a) „užtikrinti valstybės sienos neliečiamumą;
- b) pagal savo kompetenciją užtikrinti Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, įstatymų, ES ir kitų teisės aktų valstybės sienos teisinio režimo klausimais vykdymą;
- c) pagal savo kompetenciją užtikrinti nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją, atskleidimą ir tyrimą, žmogaus teisių ir laisvių apsaugą, viešąją tvarką ir visuomenės saugumą;
- d) pagal savo kompetenciją užtikrinti Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, įstatymų, ES ir kitų teisės aktų migracijos procesų kontrolės klausimais vykdymą;
- e) pagal savo kompetenciją įgyvendinti Lietuvos Europos Sąjungos politiką.¹⁴

Tarnyba įgyvendindama aukščiau išvardintus tikslus atlieka funkcijas, kurios nustatytos Tarnybos nuostatuose ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymo 5 straipsnyje:

1. „saugo valstybės sieną sausumoje, jūroje, Kuršių mariose ir pasienio vidaus vandenyse;
2. laikydamasi Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 5 straipsnio 5 ir 6 dalių nuostatų, atlieka asmenų ir transporto priemonių, kertančių valstybės sieną, kontrolę;
3. užtikrina pasienio teisinį režimą ir pagal kompetenciją pasienio kontrolės punktų režimą;
4. dalyvauja įgyvendinant valstybinę migracijos procesų kontrolę;
5. dalyvauja užtikrinant viešąją tvarką ir atlieka kitas įstatymų nustatytas teisėtvarkos funkcijas pasienio ruože;
6. ginkluotųjų pajėgų sudėtyje gina valstybę karo metu;
7. dalyvauja tarptautinių organizacijų ir tarptautinių organizacijų misijų veikloje;
8. palaiko nuolatinę parengtį atnaujinti pasienio tikrinimą prie vidaus sienos.¹⁵

Tarnyba taip pat atlieka ir kitas teisės aktų jai pavestas funkcijas, o jas įgyvendina veikdama viešai, prireikus vykdydama kriminalinę žvalgybą.

Tarnybos veikla organizuojama vadovaujantis Strateginio planavimo metodikoje¹⁶, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827, nurodytais veiklos planavimo dokumentais, kurie rengiami ir tvirtinami pagal šios metodikos reikalavimus. Tarnybos veiklos planavimo dokumentai skelbiami Tarnybos interneto tinklalapyje

¹³Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2013m. balandžio 26 d. įsakymu Nr. 4-246 patvirtinta Valstybės sienos apsaugos sistemos 2014-2020 metų plėtotės programa.

¹⁴Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatai // Valstybės žinios. 2008, Nr. 40-1459.

¹⁵Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 92-2848.

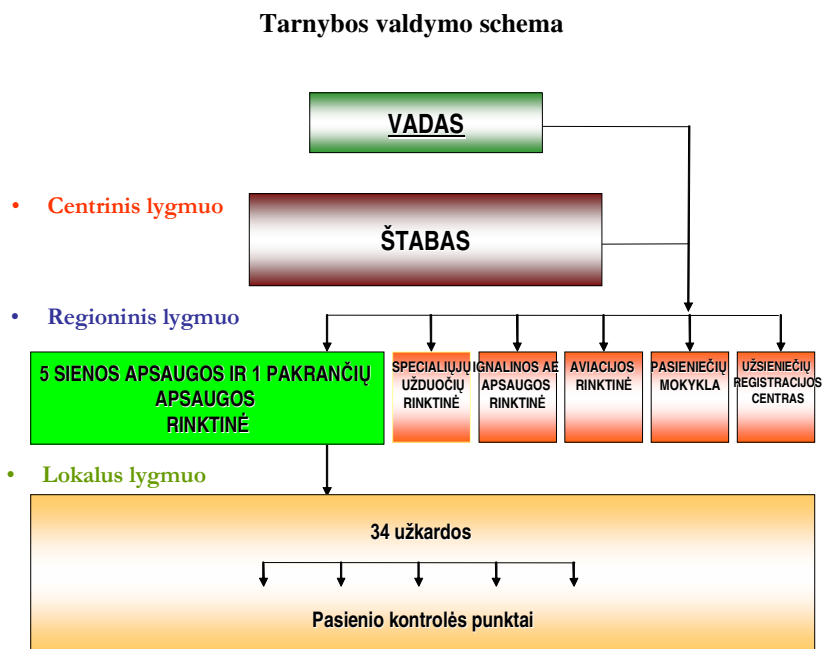
¹⁶Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimas Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 57-2312; 2010, Nr. 102-5279.

- www.pasienis.lt. Tarnybos administracijos padalinių veiklą ir vidaus tvarką reglamentuoja Tarnybos vado tvirtinami: Tarnybos darbo reglamentas, Tarnybos vidaus tvarkos taisyklės, administracijos padalinių nuostatai, valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis pareigybų aprašymai.

Tarnybą sudaro:

1. „Tarnybos vadas;
2. Tarnybos štabas;
3. Tarnybos rinktinės;
4. Tarnybos užkardos;
5. kiti Tarnybos struktūriniai padaliniai.“¹⁷

Tarnybos valdymo schema pateikiama 1 paveiksle.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

1pav. Tarnybos valdymo schema

Lietuvos ir kartu ES išorinę sieną saugo 6 pasienio VSAT rinktinės. Su Baltarusijos Respublika sieną saugo Tarnybos Ignalinos, Vilniaus, Varėnos ir Lazdijų rinktinės, pasienyje su Lenkija dirba Lazdijų rinktinės pareigūnai, su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi - Pagėgių, Lazdijų ir Pakrančių apsaugos rinktinės. Lietuvos Respublikos jūros sieną ir teritorinius vandenius saugo VSAT Pakrančių apsaugos rinktinė. Sienos su Latvija ruožo kontrolę užtikrina

¹⁷Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatai // Valstybės žinios. 2008, Nr. 40-1459.

Ignalinos bei Pakrančių apsaugos rinktinės. Tarnybos Ignalinos atominės elektrinės apsaugos rinktinė saugo ypatingos paskirties objektą - Ignalinos atominę elektrinę. Aviacijos rinktinė, Specialiųjų užduočių rinktinė ir Užsieniečių registracijos centras veikia visoje valstybės teritorijoje. Pasieniečių mokykla - profesinė mokymo įstaiga, rengianti kvalifikuotus pasieniečius pagal 1,5 metų mokymo programą valstybės sienos apsaugos tarnybos padaliniais, besirūpinanti pareigūnų mokymu, jų kvalifikacijos tobulinimu.

VSAT padalinių dislokavimo vietų schema pateikiama 2 paveiksle.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

2pav. Tarnybos padalinių dislokavimo schema

Lietuva įstojusi į Šengeno erdvę įsipareigojo saugoti vieną dešimtadalį visos ES išorės sausumos sienos (1070,66km.), t. y. sausuma ir pasienio vandenimis- 951,02 km (su Baltarusijos Respublika- 678,82 km; su Rusijos Federacija- 272,2 km) bei teritorinėje jūroje (119,64 km) taip pat užtikrinti Specialiąją tranzito schemą geležinkelio (227 km) ir pagal kompetenciją sausumos transportu. Taigi atsakingai saugodama išorinę ES sieną Tarnyba prisideda prie bendro visų ES valstybių narių vidaus saugumo.

„Tarnybos rinktinė (toliau – rinktinė) yra struktūrinis Tarnybos padalinys, organizuojantis ir įgyvendinantis Tarnybos funkcijas nustatytoje teritorijoje.“¹⁸

Tarnybos rinktinių (kurios tiesiogiai saugo valstybės sieną) nuostatuose yra numatyti tokie tikslai:

1. „užtikrinti valstybės sienos neliečiamumą ir įgyvendinti valstybės sienos apsaugos politiką nustatytame pasienio ruože sausumoje ir pasienio vandenyse;
2. pagal kompetenciją užtikrinti Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, įstatymų, ES ir kitų teisės aktų valstybės sienos teisinio režimo klausimais vykdymą;
3. pagal kompetenciją užtikrinti nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją, atskleidimą ir tyrimą, žmogaus teisių ir laisvių apsaugą, viešąją tvarką ir visuomenės saugumą;
4. pagal kompetenciją užtikrinti Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, ES teisės aktų, Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų migracijos procesų kontrolės klausimais vykdymą.“¹⁹

Tarnybos rinktinės įgyvendindamos aukščiau išvardintus tikslus atlieka šias funkcijas:

- 1) „užtikrindama valstybės sienos neliečiamumą ir įgyvendindama valstybės sienos apsaugos politiką:
 - saugo priskirtą valstybės sienos ruožą sausumoje ir pasienio vandenyse;
 - laikydamosi Lietuvos Respublikos bei ES teisės aktų reikalavimų, atlieka asmenų ir transporto priemonių, kertančių valstybės sieną, kontrolę;
 - ginkluotųjų pajėgų sudėtyje gina valstybę karo metu;
 - palaiko nuolatinę parengtį atnaujinti vidaus ES sienos kontrolę;
 - dalyvauja Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie valstybių narių išorės sienų valdymo agentūros koordinuojamuose operacijose ir mokymuose;
- 2) užtikrindama Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, ES teisės aktų, Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų valstybės sienos teisinio režimo klausimais vykdymą:
 - garantuoja pasienio teisinį režimą priskirtame valstybės sienos ruože ir pagal savo kompetenciją – pasienio kontrolės punktų režimą;
 - garantuoja aplinkos apsaugos režimą rinktinei priklausančiuose valstybės sienos apsaugos objektuose;
 - dalyvauja vykdant paieškos ir gelbėjimo darbus;

¹⁸Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 92-2848.

¹⁹Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2011m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. 4-796 „Dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos rinktinių ir pasieniečių mokyklos nuostatų tvirtinimo“// Valstybės žinios. 2011, Nr. 123-5855.

- teisės aktų nustatyta tvarka išduoda leidimus kirsti valstybės sieną, vykti į pasienio juostą, atvykti ir būti valstybės sienos apsaugos zonoje, verstis ūkine, komercine ar kitokia veikla valstybės sienos apsaugos zonoje;

3) užtikrindama nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją, atskleidimą ir tyrimą, žmogaus teisių ir laisvių apsaugą, viešąją tvarką ir visuomenės saugumą:

- dalyvauja užtikrinant viešąją tvarką ir atlieka kitas įstatymų nustatytas teisėtvarkos funkcijas rinktinei priskirtame pasienio ruože;
- teisės aktų nustatyta tvarka automatizuotu būdu kaupia ir tvarko duomenis apie asmenis ir transporto priemones, kertančius valstybės sieną;
- įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka atlieka ikiteisminį tyrimą, taiko administracinės atsakomybės priemones;

4) užtikrindama Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, ES teisės aktų, Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų migracijos procesų kontrolės klausimais vykdymą:

- pagal kompetenciją dalyvauja įgyvendinant valstybinę migracijos procesų kontrolę;
- Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka priima sprendimus dėl vizų panaikinimo;
- pagal savo kompetenciją priima sprendimus dėl užsieniečio įpareigojimo išvykti iš Lietuvos Respublikos ir kontroliuoja šių sprendimų įgyvendinimą, taip pat priima sprendimus dėl užsieniečio grąžinimo;
- Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka priima užsieniečių prašymus suteikti pabėgėlio statusą, apklausia juos, surenka asmens duomenis apie juos bei kartu atvykusius jų šeimos narius, išaiškina prašymo padavimo motyvus.²⁰

Kitokie tikslai ir funkcijos yra nustatyti Ignalinos atominės elektrinės apsaugos rinktinės ir kitų Tarnybos struktūrinių padalinių patvirtintose nuostatuose ir jie nėra susiję su šio magistrinio darbo objektu, tad jų neapžvelgsiu.

Tarnybos rinktinių, saugančių Lietuvos ir ES išorinę sieną, organizacinę struktūrą sudaro: rinktinės vadas, rinktinės štabas (Sienos kontrolės skyrius, Bendrųjų reikalų skyrius, Finansų skyrius, Logistikos skyrius), užkardos, kiti struktūriniai padaliniai (Kriminalinės žvalgybos skyrius, Ikiteisminio tyrimo skyrius, Imuniteto poskyris).

Rinktinė, vykdydama savo veiklą bei jai pavestus uždavinius vadovaujasi rinktinės nuostatais, rinktinės Štabo nuostatais, rinktinės Imuniteto poskyrio nuostatais, kuriuos tvirtina Tarnybos vadas taip pat jai priklausančių struktūrinių padalinių nuostatais (kuriuos anksčiau

²⁰ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2011 m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. 4-796 „Dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos rinktinių ir pasieniečių mokyklos nuostatų tvirtinimo“// Valstybės žinios. 2011, Nr. 123-5855.

tvirtindavo tarnybos vadas, dabar rinktinės vadas) ir rinktinės darbo reglamentu, patvirtintu Rinktinės vado.

„Rinktinės užkarda (toliau – užkarda) yra rinktinės struktūrinis padalinys, įgyvendinantis nustatytas valstybės sienos apsaugos funkcijas priskirtoje pasienio ruožo, teritorinės jūros dalyje, jūrų ar oro uoste.“²¹ Specialiosios paskirties užkarda atlieka specialiąsias užduotis bei operacijas visoje rinktinei nustatytoje teritorijoje.

Migracijos kontrolė šalyje yra stiprinama, tačiau būtina padidinti Tarnybos vaidmenį kovojant su nelegalia migracija.

Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatyme yra apibrėžta, kad pasienio ruožas gali būti nustatomas iki 5 km pločio į Lietuvos Respublikos teritorijos gilumą nuo valstybės sienos. Šiame ruože Tarnyba vykdo savo pagrindinę veiklą. Tarnybos pareigūnų reikalavimu, Lietuvos piliečiai, pasienio ruože turi pateikti asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus, o užsieniečiai pasą ar kitus kelionės dokumentus, patvirtinančius jų teisėtą buvimą Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Organizuojant ir įgyvendinant savo veiklą Tarnyba vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis bei kitais teisės aktais.

Vieni iš pagrindinių Lietuvos Respublikos teisės aktų, kuriais vadovaujantis organizuojama ir vykdoma Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos kontrolė, yra:

- Valstybės tarnybos įstatymas – „nustato pagrindinius valstybės tarnybos principus, valstybės tarnautojo statusą, atsakomybę, darbo užmokestį, socialines ir kitas garantijas, valstybės tarnybos valdymo teisinius pagrindus.“²²
- Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas – „nustato Valstybės sienos apsaugos tarnybos statusą, funkcijas, struktūrą, tarnybos organizavimo pagrindus, finansavimą, pareigūnų teises ir pareigas.“²³
- Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas – „nustato Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir pasienio teisinius režimus, reglamentuoja pasienio kontrolės punktų veiklą ir valstybės sienos apsaugos organizavimą.“²⁴
- Vidaus tarnybos statutas – „nustato vidaus tarnybos principus, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų statusą, priėmimą ir atleidimą iš tarnybos, priėmimą ir mokymąsi vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, pareigūnų atsakomybę, paskatinimus, socialines ir kitas garantijas, profesinių sąjungų veiklos vidaus reikalų statutinėse įstaigose ypatumus, taip pat

²¹ Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 92-2848.

²² Valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 66-2130.

²³ Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 92-2848.

²⁴ Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 42-1192.

kitų valstybės tarnautojų priėmimo į tarnybą vidaus reikalų statutinėse įstaigose ypatumus.“²⁵

- Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatuose yra nustatyti Tarnybos tikslai, funkcijos, Tarnybos teisės, veiklos organizavimas.²⁶

Visuomenėje vykstant socialiniams pokyčiams, teisės aktai taip pat reikalauja korekcijų. Pokyčių reiklumas kyla ir sienos apsaugos organizavimo srityje, vidaus tarnybos organizavimo srityje, kadangi vykstant visuomenėje įvairiems procesams būtina neatsilikti ir siekti efektyvesnės Tarnybos veiklos, t. y. kurti tokią Tarnybos sistemą, kad ji būtų patraukli geriausiems (gabiausiems) žmonėms (profesine prasme). Darbo užmokestis valstybės tarnyboje turėtų neatsilikti nuo privataus sektoriaus, kuris šiuo metu siūlo didesnę atlygį asmenims už atliekamą panašų darbą. Būtina ieškoti galimybių motyvuoti pareigūnus geriau atlikti savo pareigas, kadangi tik tinkamai motyvuoti darbuotojai stengiasi gerai ir kokybiškai atlikti jiems pavestus darbus.

Siekiant tobulinti vidaus tarnybos teisinių santykių reguliavimą 2013-12-16 Seimo narys ir darbo grupės vadovas doc. dr. Stasys Šedbaras pateikė Seimui svarstyti vidaus tarnybos statuto įstatymo pakeitimo projektą²⁷. Projekte yra numatyta nauja, kitokia nei dabartinė statutinių pareigūnų darbo apmokėjimo skaičiavimo tvarka. Pagal siūlomą projektą: *pareigūnų pareiginė alga būtų apskaičiuojama pagal numatytus koeficientus. Pareigūno pareiginei algai apskaičiuoti taip pat nustatomi A, B, C, D, E, F ir G pareigybės apmokėjimo lygiai (aukščiausias – G, žemiausias – A). Įvedamas kasmetinis pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimas, jo rezultatai turės tiesioginės įtakos darbo užmokesčiui, t. y. numatoma, kad vertinimo komisijai įvertinus pareigūno tarnybinę veiklą labai gerai, pareigūną į pareigas priėmusio asmens sprendimu pareigūnui galės būti nustatomas vienu lygiu aukštesnis pareigybės apmokėjimo lygis, jis taip pat galės būti perkeltas į aukštesnes pareigas. Įvertinus pareigūno tarnybinę veiklą patenkinamai, jam, pareigūną į pareigas priėmusio asmens sprendimu, būtų nustatomas vienu lygiu žemesnis pareigybės apmokėjimo lygis ir jis įpareigojamas tobulinti kvalifikaciją. Įvertinus pareigūno tarnybinę veiklą nepatenkinamai – iki kito tarnybinės veiklos vertinimo nustatomas vienu lygiu žemesnis pareigybės apmokėjimo lygis, arba pareigūnas perkeltas į viena pakopa žemesnes pareigas, arba atleidžiamas iš vidaus tarnybos. Taip pat papildomai būtų mokama už laipsnį, darbą poilsio ir švenčių dienomis, nakties bei viršvalandinį darbą, budėjimą ir kt..*²⁸

²⁵ Vidaus tarnybos statutas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 42-1927.

²⁶ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatai // Valstybės žinios. 2001, Nr. 18-556.

²⁷ Vidaus tarnybos statuto projektas Nr. XIP-4701(2) //

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=462154 [žiūrėta: 2014-02-01]

²⁸ Vidaus tarnybos statuto projektas Nr. XIP-4701(2)

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=462154 [žiūrėta: 2014-02-01]

Dabartiniu Vidaus tarnybos statutu darbo apmokėjimo klausimai nėra reglamentuojami, tą dabar nustato Valstybės tarnybos įstatymas²⁹.

Vidaus tarnybos statuto projektu įvedama naujovė, autoriaus nuomone, suteiktą galimybę labiau motyvuoti pareigūnus kuo geriau atlikti savo pareigas, kadangi nuo to priklausytų jų darbo užmokestis. Autoriaus nuomone viena iš didžiausių problemų šiuo metu Tarnyboje – pareigūnų motyvacijos stoka. Nėra pakankamai instrumentų, kad būtų galima tinkamai motyvuoti pareigūnus. Šiuo įstatymu būtų unifikuojama pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimo sistema vietoje dabar esamų dviejų atestavimo ir profesionalumo vertinimo procedūrų. Dabartinis tarnybinės veiklos vertinimas (pareigūno atestacija kas ketveri metai), įtvirtintas Vidaus tarnybos statute³⁰, neįtakoja pareigūnų karjeros ir autoriaus nuomone yra nereikalingas, tačiau naujoje vertinimo tvarkoje, kurią pagal siūlomą projektą nustato vidaus reikalų ministras, būtina įtvirtinti aiškius vertinimo kriterijus, siekiant išvengti vadovų piktnaudžiavimo.

Šiuo projektu koreguojamos privalomos stojimo į vidaus tarnybos sutarties sąlygos, įtvirtinant asmenims, baigusiems valstybės finansuojamas studijas pagal vidaus reikalų ministro nustatytą poreikį, pareigą išdirbti vidaus reikalų įstaigose 5 metus, o neįvykdžius šio įsipareigojimo – atlyginti visas su jų mokymu susijusias išlaidas.

Ši darbo grupė pristčiusi projektą nepristatė paskaičiavimų kiek kainuotų tokio projekto įgyvendinimas, taip pat neaišku kiek biudžeto lėšų pareikalautų toks priimtas projektas. Kadangi konkrečių paskaičiavimų kol kas nėra, tad vargu ar valstybė šiuo metu gali sau leisti patvirtinti tokį projektą.

Šiam projektui Seimas po pateikimo pritarė ir toliau projektas yra svarstomas Seimo komitetuose. Autoriaus nuomone patvirtinus šį teisės akto projektą jis taptų svertu, galinčiu pagerinti Tarnybos pareigūnų motyvaciją, kuo geriau atlikti jiems pavestas funkcijas.

Apibendrinant galima daryti tokias išvadas, kad Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos padaliniai yra formuojami profesionalios tarnybos pagrindu, juose turi dirbti kvalifikuotas ir tinkamai motyvuotas personalas, turintis reikiamų žinių, kad galėtų tinkamai vykdyti sienų apsaugos kontrolę bei kitas Valstybės sienos apsaugos tarnybai pavestas užduotis.

Teisės aktai, reglamentuojantys valstybės sienos apsaugą ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos veiklą, pareigūnų statusą turi būti tobulinami atsižvelgiant į vykstančius socialinius pokyčius ir iškylančius naujus poreikius.

²⁹ Valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 66-2130.

³⁰ Vidaus tarnybos statutas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 42-1927.

2. VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBOS NAUDOJAMOS ADMINISTRACINĖS TEISINĖS PRIEMONĖS

Viešojo administravimo subjektų viena iš pagrindinių vykdomų funkcijų yra administracinio poveikio priemonių naudojimas. Pasak dr. Ievos Deviatnikovaitės: „Šis veiklos baras yra itin svarbus, nes taikant poveikio priemones gali būti apribotos pavienių asmenų teisės, tačiau kartu apgintas ir viešasis interesas.“³¹

Valstybės sienos apsaugos tarnyba yra valstybės institucija, kuriai valstybė paskyrusi vienus iš svarbiausių valstybės apsaugos funkcijų (uždavinių) įstatymu suteikia ir teises naudoti tam tikras teises poveikio priemones (įvairias teises priemones) iškeltiems uždaviniams įgyvendinti, suteikia valdingus įgaliojimus.

Tarnybai, kaip vienai iš teisėsaugos institucijų, teisės aktai suteikia teisę taikyti tam tikras administracines teises (poveikio) priemones. Administracinėmis teisinėmis priemonėmis siekiama sustiprinti ir apsaugoti teisės reguliuojamus visuomeninius santykius, nustatytą tvarką, drausminti teisės pažeidėjus, o už teisės pažeidimus traukti juos administracinę atsakomybę. Tarnyba įgyvendindama jai pavestus uždavinius naudoja taip pat ir administracines teises prievartos priemones.

„Administracinė teisinė prievarta yra speciali valstybinės teisinės prievartos rūšis, kurios priemonės nustato administracinės teisės normos, dažniausiai taikoma vykdomosios valdžios subjektų ir pasireiškianti išoriniu valstybiniu teisiniu psichiniu, fiziniu, turtiniu ar organizaciniu poveikiu žmonių sąmonei ir elgesiui bei sukelianti tam tikrus neigiamus (asmeninius, organizacinius, turtinius) padarinius padarius neteisėtą veiką arba dėl tam tikrų ypatingų objektyviai atsiradusių nepalankių aplinkybių.“³²

Ji padeda užtikrinti valstybės saugumą, piliečių interesus ir kovoti su teisės pažeidimais. Administracinę teisinę prievartą sudaro tam tikrų poveikio priemonių, nustatytų įstatymais sistema ir naudojama, kai rezultatui pasiekti nepakanka įtikinimo metodo.

Svarbu pažymėti, kad administracinių prievartos teisių priemonių taikymo tvarka ir subjektai, kurie turi teisę taikyti prievartą apibrėžti įstatymuose.

Tarnybai suteikiamas teisės taikyti administracines teises priemones suteikia:

³¹ Deviatnikovaitė I. Administracinio poveikio priemonių taikymas kaip viena iš viešojo administravimo subjektų veiklos funkcijų // Jurisprudencija. 2008, Nr. 3(105). P.84-89.

³² Šedbaras S. Administracinė atsakomybė. Vilnius: Justitia, 2005. P.26.

- Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas³³ (pvz. įstatymo 9 str. suteikiamos Tarnybai teisės įgyvendinant laivų ir kitų plaukiojimo priemonių, kertančių valstybės sieną, kontrolę; 19 str. įgyvendinant pasienio teisinį režimą valstybės sienos apsaugos zonoje asmenys privalo gauti Tarnybos išduodamus leidimus būti valstybės sienos apsaugos ir kt.)

- Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas³⁴ (pvz. įstatymo 23 str. nustatyta Tarnybos pareigūno teisė panaudoti šaunamąjį ginklą ir specialiąsias priemones ir kt.)

- Įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“³⁵ (pvz. 114 str. numatyta Tarnybos teisė, esant pagrindams sulaikyti užsienietį; 120 str. sulaikyto užsieniečio asmens tapatybės nustatymui Tarnybos pareigūnas turi teisę laikinai paimti užsieniečio kelionės dokumentą, kelionės bilietus, kitus dokumentus (jei užsienietis juos turi), iki bus nustatyta užsieniečio asmens tapatybė ir dokumentų tikrumas ir kt.)

- Administracinių teisės pažeidimų kodeksas (toliau ATPK)³⁶ (pvz. ATPK 268 str. Tarnybos pareigūnams suteikiama teisė atlikti asmens apžiūrą ir daiktų patikrinimą ir kt.)

S. Šedbaras išskiria tris administracinės prievartos priemones:

„1) administracinės prevencinės priemonės; 2) administracinės kardomosios priemonės; 3) administracinės atsakomybės priemonės (administracinės nuobaudos).“³⁷

Kai kurie autoriai³⁸, pasak S. Šedbaro, dar skiria atstatomąsias priemones, kuriomis atstatoma pažeista teisinė padėtis, atlyginama žala.³⁹

Administracinės prevencinės priemonės taikomos, kai teisės pažeidimas dar nepadarytas, bet siekiama užkirsti jam kelią. Jos naudojamos ypatingomis aplinkybėmis - stichinės nelaimės, gaisrai, epidemijos. Taip pat gali būti naudojamos kaip neteisėtą veiklą vykdančioms asmenims sudrausminti, kad jie atsisakytų neteisėtų veiksmų ateityje (pvz. Organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatyme numatytas oficialus perspėjimas).

„Taigi administracinėms prevencinėms prievartos priemonėms būdingas profilaktiškumas. Jos taikomos esant tokioms situacijoms, kai į tai nereaguojant gali būti padaryti teisės pažeidimai, atsirasti kitų sunkių padarinių“⁴⁰.

Autorius siūlytų administracines prevencines priemones skirstyti į dvi rūšis:

1. naudojamas kovoje su teisės pažeidimais;
2. kovojant su kito pobūdžio negatyviais reiškiniiais.

³³ Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 42-1192.

³⁴ Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 92-2848.

³⁵ Dėl užsieniečių teisinės padėties // Valstybės žinios. 2004, Nr. 73-2539.

³⁶ Administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

³⁷ Šedbaras S. Administracinė atsakomybė. Vilnius: Justitia, 2005. P.26.

³⁸ Д. Бахрах. Административная ответственность. Москва: Юриспруденция, 1999. С. 8-9.

³⁹ Šedbaras S. Administracinė atsakomybė. Vilnius: Justitia, 2005. P.27.

⁴⁰ Ten pat, P.29.

S. Šedbaras siūlo „administracines prevencines prievartos priemonės pagal paskirtį ir teisių apribojimo pobūdį suskirstyti į tris grupes:

1. priemonės, kuriomis siekiama išvengti pavojingų, sunkių padarinių;
2. priemonės, kuriomis siekiama užkirsti kelią teisės pažeidimams, taip pat nusikaltimams;
3. priemonės, kuriomis siekiama neleisti tam tikriems subjektams nevykdyti savo pareigos.⁴¹

Tarnyba vykdydama savo funkcijas naudoja įvairias įstatymo jai suteiktas administracines prevencines prievartos priemones: pvz. tikrina pasienio ruože asmenų dokumentus, gabenamas prekes; stabdo transporto priemones gabenamų krovinių kontrolei; tikrina ar asmenys būnantys valstybės sienos apsaugos zonoje (toliau - VSAZ) turi Tarnybos išduotus leidimus, suteikiančius teisę būti VSAZ. Tačiau Tarnybai, autoriaus nuomone, papildomai reikėtų suteikti teisę taikyti organizuoto nusikalstamumo prevencines poveikio priemones, nustatytas Organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymo⁴² 3 straipsnyje - oficialų perspėjimą ir teismo įpareigojimą.

Šiuo metu Tarnybos pareigūnai, nors ir yra pagal kompetenciją įstatymų įpareigoti kovoti su organizuotu nusikalstamumu, tačiau norėdami operatyvinės veiklos objektams pritaikyti minėto Įstatymo normas (dėl oficialaus perspėjimo), tiesiogiai patys to daryti negali ir turi kreiptis į policijos įstaigą. Įstatyme nustatyta, kad organizuoto nusikalstamumo prevencinę poveikio priemonę – oficialų perspėjimą pareikšti, taip pat surašyti motyvuotą teikimą teismui, kad skirtų teismo įpareigojimus, gali tik policijos įstaigos vadovo arba jį pavaduojančio policijos pareigūno įgaliotas policijos pareigūnas. Norėdami kontroliuoti, kaip vykdomas teismo įpareigojimas, Tarnybos pareigūnai tai turi atlikti tik kartu su policijos pareigūnu, nors konkrečių organizuotų grupių ir nusikalstamų susivienijimų veiklos tyrimas su policijos atliekamais tyrimais tiesiogiai nėra susijęs (nes Įstatyme nustatyta, kad teismo paskirtų įpareigojimų vykdymą kontroliuoja tik policijos įstaigos). Tokia situacija sunkina ir efektyvią teismo įpareigojimų vykdymo kontrolę, todėl būtina Organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymo 5, 6, 7, 8, 9 straipsnius pakeisti, papildant suteikiant teisę Valstybės sienos apsaugos tarnybai naudoti šias administracines prevencines priemones.

2010 metais vidaus reikalų ministerija svarstymui pateikė Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 1, 2 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo nauju šeštuoju skirsniu įstatymo projektą Nr. XIP-2701⁴³. Jis buvo parengtas įvertinus galiojančias

⁴¹ Šedbaras S. Administracinė atsakomybė. Vilnius: Justitia, 2005. P.30.

⁴² Organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 69-1731.

⁴³ Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 1, 2 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo nauju šeštuoju skirsniu įstatymo projektas Nr. XIP-2701 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=386861&p_tr2=2 [žiūrėta: 2014-01-26]

teisinio reguliavimo problemas, nustačius, kad kai kurios Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymo nuostatos neatitinka Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo⁴⁴, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso⁴⁵, tuo metu galiojusio Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (dabartinis kriminalinės žvalgybos įstatymas⁴⁶) nuostatų. Buvo akcentuojama, kad du įstatymai reglamentuoja atskirus valstybės sienos apsaugos aspektus (Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas⁴⁷ ir Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas⁴⁸), ir siekiant užtikrinti teisinio reguliavimo ekonomiškumo ir glaustumo principų įgyvendinimą, projekte siūloma į Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymą perkelti kai kurias patikslintas Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymo nuostatas ir pripažinti Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymą netekusiu galios.

Šiame projekte taip pat buvo siekiama padidinti Tarnybos ir jai pavaldžių įstaigų įgaliojimus kovojant su organizuotu nusikalstamumu, kontrabanda, nelegalios migracijos procesais, sudaryti teisinės sąlygas plačiau panaudoti Tarnybos ir jai pavaldžių įstaigų orlaivius.⁴⁹

Projektu buvo siekiama apibrėžti aiškias Tarnybos kompetencijos ribas kontroliuojant užsieniečių vykimą per valstybės sieną, dalyvaujant įgyvendinant užsieniečių buvimo ir gyvenimo Lietuvos Respublikoje kontrolę, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymo projekto (Nr. XIP-2360)⁵⁰ nuostatas.⁵¹

Šiuo projektu taip pat buvo siekiama, atsižvelgiant į Vidaus tarnybos statuto⁵² 16¹ straipsnyje įtvirtintą rotacijos principą, nustatyti, kad Tarnybos vado pavaduotojams, Tarnybos rinktinių vadams ir jų pavaduotojams, Tarnybos užkardų vadams ir jų pavaduotojams, kitų Tarnybai pavaldžių įstaigų vadovams po 5 tarnybos metų būtų taikoma rotacija. Taip pat nustatoma rotacijos termino pratęsimo galimybė, tačiau ne ilgiau kaip 5 metams.⁵³

⁴⁴ Vyriausybės įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 43-772.

⁴⁵ Civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁴⁶ Kriminalinės žvalgybos įstatymas // Valstybės žinios. 2012, Nr. 122-6093.

⁴⁷ Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 42-1192.

⁴⁸ Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 92-2848.

⁴⁹ Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 1, 2 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo nauju šeštuoju skirsniu įstatymo projektas Nr. XIP-2701 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=386861&p_tr2=2 [žiūrėta: 2014-01-26]

⁵⁰ Dėl užsieniečių teisinės padėties pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2360 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=380152&p_tr2=2 [žiūrėta: 2014-02-01]

⁵¹ Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 1, 2 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo nauju šeštuoju skirsniu įstatymo projektas Nr. XIP-2701 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=386861&p_tr2=2 [žiūrėta: 2014-01-26]

⁵² Vidaus tarnybos statutas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 42-1927.

⁵³ Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 1, 2 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo nauju šeštuoju skirsniu įstatymo projektas Nr. XIP-2701 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=386861&p_tr2=2 [žiūrėta: 2014-01-26]

Projekte buvo siūloma atsisakyti šiuo metu galiojančiame Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatyme esančios nuostatos, įpareigojančios vidaus reikalų ministrą įsakymu tvirtinti aktyvios ir pasyvios gynybos priemonės. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatyme nurodyta, kad pareigūnai gali panaudoti ne tik šiame įstatyme išvardytas, bet ir kitas *įstatymų leidžiamas* aktyvios ir pasyvios gynybos priemonės, bei vadovaujantis Konstitucinio Teismo doktrina. Tokia įstatymo formuluočių reiškia, jog visos naudoti galimos priemonės turi būti *expresis verbis* numatytos įstatymuose kaip leistinos priemonės, o nuostata, įpareigojanti vidaus reikalų ministrą įsakymu tvirtinti įstatymų leidžiamas naudoti priemonės, yra perteklinė, todėl turi būti išbraukta. Siekiant įgyvendinti teisinio reguliavimo išsamumo ir aiškumo principus, projekte patikslintas specialiųjų priemonių sąrašas ir atveju, kada gali būti panaudojama prievarta, šaunamieji ginklai ir sprogstamosios medžiagos, sąrašas.⁵⁴

Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetas (pagrindinis komitetas šio projekto vertinimui) išnagrinėjęs minėtą projektą 2012-12-12 priėmė sprendimą: Komitetas, atsižvelgdamas į Vyriausybės 2012–2016 metų programines nuostatas ir planus stiprinti ES išorės sienų apsaugą didinant Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos darbo efektyvumą (dalis „Teisė ir teisėtvara“, punktas 446), nusprendžia Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 1, 2 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo nauju šeštuoju skirsniu įstatymo projektą XIP-2701 grąžinti iniciatoriams tobulinti.

2013 m. balandžio 10 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 290⁵⁵ šis projektas buvo atšauktas. Autoriaus nuomone, priėmus aukščiau aptartą projektą būtų aiškiau suregulamentuoti Tarnybai rūpimi klausimai, bei padidinti įgaliojimai užtikrinantys efektyvesnę kovą su kontrabanda ir nelegalia migracija, tačiau tai nebuvo įgyvendinta. Tikimasi, kad yra rengiamas naujas projektas, kuris išspręstų aukščiau aptartus klausimus ir greitai laiku bus pateiktas svarstyti.

Aptarus Tarnybos prevencinių priemonių taikymo problemas (papildymą) apžvelgsime Tarnybos naudojamas administracines kardomasias priemones.

Administracinės kardamosios priemonės tai tokios poveikio priemonės, kurios naudojamos, kai daromas ar padarytas pažeidimas.

„Kardomųjų administracinės prievartos priemonių paskirtis priklauso nuo jų taikymo faktinio pagrindo. Jeigu teisės pažeidėjas užklumpamas darantis teisės pažeidimą, kardamosios

⁵⁴ Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 1, 2 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo nauju šeštuoju skirsniu įstatymo projektas Nr. XIP-2701 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=386861&p_tr2=2 [žiūrėta: 2014-01-26]

⁵⁵ Vyriausybės 2013 m. balandžio 10 d. nutarimas Nr. 290 „Dėl kai kurių Lietuvos Respublikos Seimui pateiktų įstatymų ir Lietuvos Respublikos Seimo nutarimų projektų atšaukimo“// Valstybės žinios. 2013, Nr. 38-1857.

priemonės paskirtis bus jį nutraukti. Tolesnis kardomųjų priemonių taikymas gali būti skirtas ištirti teisės pažeidimo aplinkybėms, nustatyti jį padariusius asmenis ir panašiai.“⁵⁶

Taigi kardomųjų priemonių paskirtis:

- prievarta nutraukti pažeidimą, jo aplinkybes;
- išaiškinti teisės pažeidimą, jo aplinkybes, pažeidėją;
- patraukti pažeidėją atsakomybėn.

Administracinės kardamosios priemonės pagal tiesioginę paskirtį ir turinį galima skirstyti į specialiąsias (neprocesines) ir procesines. Specialiosios (neprocesinės) administracinės kardamosios priemonės yra numatytos specialiuose, institucijų veiklą reglamentuojančiuose, įstatymuose. Tarnybos veikloje jos nustatytos Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatyme⁵⁷, Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatyme⁵⁸. Šiuose teisės aktuose yra numatytos Tarnybos galimos naudoti specialiosios priemonės pvz.: persekioti ir sulaikyti laivus (jei jie nevykdo Tarnybos reikalavimų ir draudimų nustatytą įstatymo 8str.); apžiūrėti ir tikrinti transporto priemonės pasienio ruože, gabenamas prekes bei su jų gabenimu susijusius dokumentus; naudoti psichinę ir fizinę prievartą, šaunamąjį ginklą ir kitas specialiąsias priemones.

Procesinės kardamosios priemonės skirtos padėti ištirti teisės pažeidimų padarymo aplinkybes, nustatyti kaltus, pažeidimus padariusius asmenis ir užtikrinti, kad teisės pažeidėjai būtų patraukti atsakomybėn už padarytą teisės pažeidimą. Jos pagrinde numatytos ATPK, taip pat kituose, Tarnybos teises reglamentuojančiuose teisės aktuose, kuriuose numatytos administracinio teisės pažeidimo nagrinėjimo ir tyrimo procesinės normos (pvz. Tarnybos vado įsakymas „Dėl įgaliojimų surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus, nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas ir skirti administracines nuobaudas suteikimo“⁵⁹). Pagrindinės administracinės procesinės normos, kurias taiko Tarnyba savo veikloje yra: administracinė atsakomybėn traukiamo asmens pristatymas, administracinis sulaikymas, asmens apžiūra ir daiktų patikrinimas, daiktų ir dokumentų paėmimas - jos numatytos ATPK⁶⁰.

Užsieniečiams taikomos Tarnybos administracinės prievartos priemonės pasak S. Šedbaro turi ir prevencinių ir kardomųjų priemonių požymių⁶¹. Jos numatytos įstatyme Dėl

⁵⁶ Šedbaras S. Administracinė atsakomybė. Vilnius: Justitia, 2005. P.32.

⁵⁷ Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 92-2848.

⁵⁸ Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 42-1192.

⁵⁹ VSAT vado 2013 m. rugpjūčio 27 d. įsakymas Nr. 4-412 „Dėl įgaliojimų surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus, nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas ir skirti administracines nuobaudas suteikimo“// Valstybės žinios. 2013, Nr. 92-4618.

⁶⁰ Administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

⁶¹ Šedbaras S. Administracinė atsakomybė. Vilnius: Justitia, 2005. P.47.

užsieniečių teisnės padėties⁶². Šiame įstatyme numatytos šios administracinės prievartos priemonės užsieniečiams:

- užsieniečio neįleidimas į Lietuvos Respubliką;
- grąžinimas į užsienio valstybę;
- įpareigojimas išvykti iš Lietuvos Respublikos;
- išsiuntimas iš Lietuvos Respublikos;
- užsieniečio sulaikymas.

Šių Tarnybos priemonių naudojimą užsieniečiams autorius plačiau nagrinės poskyryje „Valstybės sienos apsaugos tarnybos nelegalios migracijos kontrolės įgyvendinimas“.

Administracinės nuobaudos. Tai savarankiška administracinio teisinio poveikio priemonių rūšis. Jų paskirtis kovoti su teisės pažeidimais. Administracinėmis nuobaudomis saugoma teisėtvara, užtikrinamas teisėtumas, ginami valstybės ir visuomenės interesai, viešojo ir valdymo tvarka, nuosavybė, piliečių teisės ir laisvės. Administracinės nuobaudos savo paskirtimi skiriasi nuo kitų administracinio poveikio priemonių jos taikomos už administracinius teisės pažeidimus ir yra griežčiausios priemonės.

Administracinių nuobaudų paskyrimas sukelia teisinių pasekmių, t. y. asmeniui paskyrus administracinę nuobaudą jis „įgyja“ administracinį baustumą vieneriems metams nuo nuobaudos įvykdymo. Galiojant administraciniam baustumui ir pakartotinai padarius administracinį teisės pažeidimą, Įstatymų numatytais atvejais tai gali būti kaip kvalifikuojantis požymis ir baudžiama griežčiau už padarytą teisės pažeidimą arba tai gali atitikti administracinę atsakomybę sunkinančią aplinkybę, tad už tokį teisės pažeidimą gali būti skiriama griežtesnė nuobauda.

Administracinės nuobaudos, panašiai kaip ir kriminalinės bausmės, yra represinio, prievartinio pobūdžio sankcijos, kuriais vykdoma specialioji ir bendroji teisės pažeidimų prevencija. Pirmiausia jomis siekiama nubausti teisės pažeidėją, kad jis patirtų tam tikrų negatyvių, nemalonių padarinių.

Be represinio pobūdžio bruožo, administracinių nuobaudų funkcija, taip pat siekiama ir kitų tikslų - teisės pažeidėją sudrausminti, pataisyti, perauklėti, įspėti ne tik jį, bet ir kitus asmenis, kad jie nedarytų teisės pažeidimų.

Galiojantys įstatymai nustato administracinių nuobaudų sistemą, kurią sudaro įvairaus pobūdžio administracinės atsakomybės priemonės. ATPK 21 straipsnyje sakoma, kad „už administracinių teisės pažeidimų padarymą gali būti skiriamos šios administracinės nuobaudos:

- 1) įspėjimas;

⁶² Dėl užsieniečių teisinės padėties // Valstybės žinios. 2004, Nr. 73-2539.

2) bauda;

3) daikto, kuris buvo administracinio teisės pažeidimo padarymo įrankis arba tiesioginis objektas, ir pajamų, kurios buvo gautos administracinio teisės pažeidimo padarymu, konfiskavimas;

4) specialiosios teisės (teisės vairuoti transporto priemonės, teisės skraidyti orlaivio įgulos nariu, atlikti orlaivių techninę priežiūrą, dirbti skrydžių vadovu, teisės medžioti arba užsiimti žvejyba, teisės eiti žvejybos laivo kapitono pareigas, teisės vairuoti vidaus vandenų transporto priemonės, teisės valdyti geležinkelio riedmenis, teisės naudoti arba įvežti aparatūrą, įrenginius, radijo siuntimo, radijo ryšio slopinimo arba radijo stebėsenos įrenginius, naudoti elektroninių ryšių išteklius, užsiimti radijo mėgėjų ir kitų radijo stočių naudotojų veikla, teisės eiti tam tikras pareigas jūrų laive, teisės projektuoti statinius ar atlikti statinių projektų ekspertizę) atėmimas;

5) administracinis areštas;

6) nušalinimas nuo darbo (pareigų).“⁶³

Šias ATPK 21 straipsnio pirmosios dalies 3–6 punktuose išvardytas administracines nuobaudas gali nustatyti tik Lietuvos Respublikos įstatymai, taip pat Lietuvos Respublikos įstatymai gali nustatyti ir kitokias negu aukščiau išvardintas administracinių nuobaudų rūšis.

Kodekso numatytais atvejais kaip alternatyvi nuobauda rajono (miesto) apylinkės teismo nutarimu arba kito organo (pareigūno), nagrinėjančio administracinio teisės pažeidimo bylą, nutarimu ir pažeidėjo sutikimu bauda ar jos dalis gali būti pakeista ne daugiau negu 400 valandų trukmės nemokamais viešaisiais darbais, skaičiuojant vieną nemokamų viešųjų darbų valandą už dvidešimt litų baudos.⁶⁴

Administracinė atsakomybė - plačiai taikoma Tarnybos veikloje siekiant kovoti su kontrabanda ir nelegalia migracija. Šios priemonės naudojimą autorius detaliau nagrinės poskyryje „Administracinės atsakomybės, kaip administracinės teisinės priemonės, taikymas prieš kontrabandą ir nelegalią migraciją“.

2.1 Valstybės sienos apsaugos tarnybos veikla įgyvendinant kontrabandos kontrolę

„Kontrabanda (it. contrabbando, iš contra 'prieš' + bando 'vyriausybės įsakas') – neteisėtas prekių ir kitų daiktų gabenimas per valstybės sieną. Taip pat kontrabanda vadinami daiktai ir prekės, kurie neteisėtai gabenami per valstybės sieną.“⁶⁵

⁶³ Administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1

⁶⁴ Ten pat.

⁶⁵ Laisvoji enciklopedija// <http://lt.wikipedia.org/wiki/Kontrabanda> [žiūrėta: 2014-01-26]

Kontrabandos dalyku yra privalomi deklaruoti šie daiktai: prekės, meno ir kultūros vertybės, juvelyriniai dirbiniai, archeologiniai radiniai, grynųjų pinigų sumos, užsienio valiuta, vertybiniai popieriai ir kt..

Už kontrabandos veiką yra numatyta administracinė ir baudžiamoji atsakomybė. Administracinė atsakomybė už kontrabandos pažeidimą asmeniui kyla, jei kontrabanda gabenamų prekių vertė yra iki 32500lt (250MGL) ir jei kontrabandos dalykas neužtraukia baudžiamosios atsakomybės, numatytos Baudžiamojo kodekso (toliau -BK) 199 straipsnyje⁶⁶.

„Kontrabanda neigiamai veikia valstybės veiklą ir verslą. Kontrabandinės prekės konkuruoja rinkoje su teisėtai joje esančiomis prekėmis ir mažina teisėtai veikiančių bei mokesčius mokančių įmonių pelną. Kontrabandinės prekės nėra apmokestinamos, todėl valstybės biudžetas praranda daug pajamų. Dalis kontrabandos yra gabenama nusikalstamų organizuotų grupių, kurios naudoja gautas pajamas kitoms nusikalstamoms veikoms finansuoti.“⁶⁷

Pagrindinės priežastys autoriaus nuomone skatinančios šią neteisėtą veiklą yra:

1. aukštas bedarbių lygis pasienio rajonuose;
2. dideli akcizinių prekių (cigarečių, kuro) kainų skirtumai su kaimyninėmis valstybėmis (Rusijos Federacija ir Baltarusijos Respublika);
3. ši neteisėta veika suteikia galimybę greitai užsidirbti;
4. šis teisės pažeidimas sunkiai nustatomas;
5. šalies gyventojų tolerancija kontrabandinėms prekėms;
6. šalies ekonominė padėtis (mažos šalies gyventojų pajamos).

ES mastu iki 2015 metų yra planuojamas tolimesnis akcizo didinimas tabako gaminiams. Autoriaus nuomone, tolesnis akcizų cigaretėms didinimas vienareikšmiškai dar labiau didins asmenų paskatas užsiimti cigaretėlių kontrabandą bei skatins nelegalią rinką. Tokią tendenciją patvirtina žemiau pateikiama statistinių duomenų⁶⁸ analizė, apie Tarnybos 2011-2013 m. sulaikytas akcizines prekes (tabako gaminius).

Tarnybos nustatomos kontrabandos veikos, 83,3% sudaro tabako gaminių kontrabanda. Per 2013 m. buvo užfiksuoti 394 atvejai, kuomet kontrabanda buvo gabenami tabako gaminiai, tuo tarpu 2012 m. – 493, o 2011 m. – 550. Nors nustatytų kontrabandos atvejų sumažėjo, bet 2013m., sulaikytų tabako gaminių kiekis, lyginant su 2012 metais, išaugo - 4,4%. Duomenys

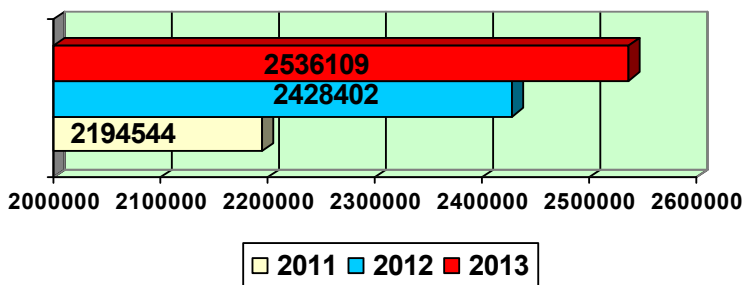
⁶⁶ Baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.

⁶⁷ Kurapka V. E. Nusikalstamumo Lietuvoje dinamika, prognozė, kontrolės kryptys ir šiuolaikinė kriminalistikos koncepcija. Baigiamoji ataskaita 1 knyga. Vilnius. 2004.P.185.

⁶⁸ VSAT prie LR VRM informacinė sistema (statistikos) „SIENA“

apie Tarnybos pareigūnų sulaikytų kontrabanda gabentų tabako gaminių kiekius pateikiami 3 paveiksle.

Tarnybos sulaikytų tabako gaminių kiekis 2011-2013m.

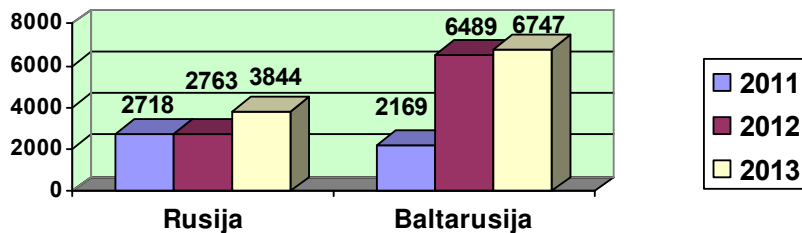

Šaltinis: sudaryta autoriaus

3pav. Tarnybos sulaikyta kontrabandinių tabako gaminių (cigarečių pakelių) 2011-2013 m.

To priežastis yra asmenų kontrabandos būdu gabenami vis didesni tabako gaminių kiekiai, t. y. anksčiau dominavę smulkūs kontrabandos atvejai palaipsniui perauga į stambią kontrabandą, užtraukiančią griežčiausią atsakomybę pagal administracinių teisės pažeidimų kodeksą (210 str. 1d.), ar net baudžiamąją atsakomybę (BK 199 str.). Vidutiniškai vieno gabenimo metu prie sienos su Baltarusija 2013m. buvo sulaikoma 6747 cigarečių pakeliai, kai tuo tarpu 2012 metais, šiame valstybės sienos ruože vieno gabenimo metu buvo sulaikoma vidutiniškai 6489 cigarečių pakeliai, Kontrabanda gabenamų krovinių dydis prie sienos su Rusija 2013m. taip pat išaugo, vidutiniškai vieno gabenimo metu buvo gabenama – 3844 cigarečių pakeliai, tuo tarpu 2012 m. – 2763. Duomenys apie sulaikomų kontrabandinių krovinių dinamiką pateikiami 4 paveiksle.

Vidutinis kontrabandos būdu gabenamas tabako gaminių kiekis (pakeliais)

Šaltinis: sudaryta autoriaus

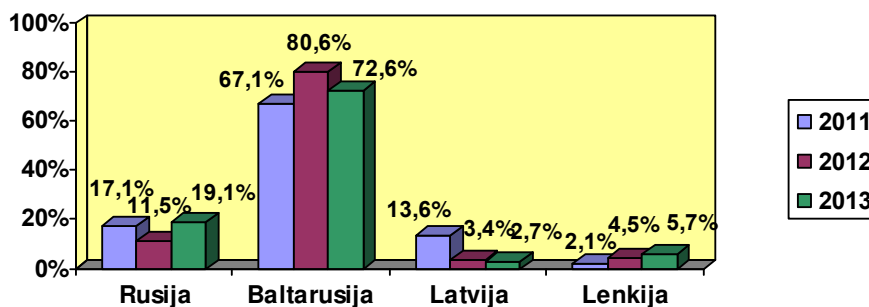
4pav. Vidutinis kontrabandos būdu gabenamas tabako gaminių kiekis (pakeliais)

Per Pasienio kontrolės punktus gabenamos siuntos vidutinis dydis: prie sienos su Baltarusija – 278 cigarečių pakeliai, prie sienos su Rusija – 440 cigarečių pakelių.

Kontrabandos veikla yra padaroma didelė žala valstybės ekonomikai, pvz. Tarnybos sulaikytos 2011 m. ir užkardytos žalos valstybei dydis (privaloma sumokėti mokesčių suma) – 13,6 mln. Lt, 2012 m. užkardytos žalos valstybei dydis (privaloma sumokėti mokesčių suma) – virš 15,5 mln. Lt., o 2013 m. užkardytos žalos valstybei dydis (privaloma sumokėti mokesčių suma) – 16,9 mln. Lt, sulaikytų tabako gaminių vertė – 18 607 802 Lt.⁶⁹

Didžiausia dalis, Tarnybos sulaikomų kontrabandos „siuntų“, yra prie sienos su Baltarusijos Respublika, duomenys palyginimui pateikiami 4 paveiksle. Mažesnis kiekis sulaikytų tabako gaminių prie valstybės sienos su Rusijos Federacija lemia valstybės sienos su Rusijos Federacija apsaugos sustiprinimas (įdiegus modernias sausumos sienos stebėjimo sistemas, organizuotų nusikalstamų grupuočių narių patraukimas baudžiamojon atsakomybėn, darbas su vietiniais gyventojais ir kitos organizacinės priemonės).

**Tarnybos sulaikyta tabako kontrabanda prie Lietuvos sienų
2011-2013m. proc.**

Šaltinis: sudaryta autoriaus

4pav. Tarnybos sulaikyta tabako kontrabanda prie Lietuvos sienų proc.

Kontrabandos didėjimo mastą, autoriaus nuomone, didžiaja dalimi lemia dideli tabako gaminių kainų skirtumai, pvz. Baltarusijoje didžiausia mažmeninė populiariausių cigarečių pakelio kaina yra apie 1,69 Lt., kai tuo tarpu Lietuvoje mažmeninė populiariausių cigarečių pakelio kaina yra nuo 7,10 Lt iki 8,60 Lt.

2013m. Tarnybos veikos ataskaitoje pateikiama informacija, kad apie 60% Tarnybos sulaikytų tabako gaminių (kurie buvo gabenti kontrabanda) 2013m. buvo skirta šalies vidaus rinkai (Lietuvai), apie 39% Vidurio bei Vakarų Europos rinkai. Tad daugiausia kontrabandinių

⁶⁹ Valstybės sienos apsaugos tarnybos 2011, 2012, 2013 metų veiklos ataskaitos // <http://www.pasienis.lt/index.php?1386582316> [žiūrėta: 2014-02-01]

tabako gaminių, kurie buvo sulaikyti Tarnybos 2013m., buvo gabenti siekiant patenkinti šalies vidaus rinkoje esančią paklausą. To priežastis yra Lietuvos gyventojų kontrabandinių prekių toleravimas, šios nusikalstatamos veikos pateisinimas, kuris atspindi ir 2013 metais atliktame tyrime „Gyventojų požiūris į kontrabandą 2013 m.“⁷⁰

Įtariant kontrabanda ar nelegaliu akcizinių prekių gabenimu, Tarnybos 2013 m. buvo sulaikyta 542 asmenys, 2012 m. tokių asmenų buvo sulaikyta 644, o 2011 m. 710. Tai autoriaus nuomone sąlygoja, kad asmenys užsiimantys kontrabanda tapo daug atsargesni, smulki kontrabanda perauga į organizuotų grupių nusikalstamą veiką, kas daro šių veikų nustatymą ir ištyrimą sudėtingesnį. 2013 m. pagal LR BK 199 str. (Kontrabanda) Tarnyba pradėjo 67 ikiteisminius tyrimus, 2012 m. pagal šį BK straipsnį ikiteisminių tyrimų buvo pradėta 63, pagal LR BK 199² str. (Neteisėtas disponavimas akcizais apmokestinamomis prekėmis) 2013m. Tarnyba pradėjo 53 ikiteisminius tyrimus, 2012 m. pagal šį BK straipsnį ikiteisminių tyrimų Tarnybos buvo pradėta 59.⁷¹ Akivaizdu, kad šių nusikaltimų padarymo mastai nemažėja.

Be tokių administracinių teisinių priemonių kaip administracinė ir baudžiamoji atsakomybė, Tarnybos yra vykdoma ir kita, teisinėmis priemonėmis grįsta, veikla prieš kontrabandą. Tai Tarnybos vykdomos įvairios operacijos, taip pat laikini sienos apsaugos sustiprinimai, kurių metu yra suaktyvinama sienos apsaugos kontrolė. Pavyzdžiui Tarnybos vado įsakymu 2013m. balandžio mėnesį buvo patvirtintas „Dėl valstybės sienos su Baltarusijos Respublika apsaugos stiprinimo veiksmų iki 2013 m. liepos 1 d. planas“⁷², kurio vykdymo metu buvo vykdomos įvairios priemonės: Lietuvos Kariuomenės pajėgų, Viešojo saugumo tarnybos prie vidaus reikalų ministerijos pajėgų pasitarkimas ES išorės sienos sustiprinimui, pagal patvirtintus bendradarbiavimo planus, kitos priemonės, susijusios su tarnybos organizavimu prie valstybės sienos, kas sumažino kontrabandos atvejų skaičių tiek prie sienos su Baltarusija, tiek ir su Rusijos Federacija (plano vykdymo metu).

Taip pat yra rengiami ir tvirtinami Tarnybos rinktinių vadų įvairūs veiklos planai siekiant efektyviai kovoti su kontrabanda, pvz. VSAT prie LR VRM Varėnos rinktinės vado įsakymu 2012 m. liepos mėnesį buvo patvirtintas „VSAT Varėnos rinktinės oficialiai neapskaitomos ekonomikos reiškinių kontrolės priemonių planas 2012 metams“⁷³, pagal kurį buvo vykdomos tokios priemonės kaip: analizių atlikimas, su tikslu nustatyti kontrabandos

⁷⁰ Gyventojų požiūris į kontrabandą 2013 m. //

http://www.pasienis.lt/lit/VISUOMENES_NUOMONESAPKLAUSOS/273 [žiūrėta: 2014-01-26]

⁷¹ Valstybės sienos apsaugos tarnybos 2011, 2012, 2013 metų veiklos ataskaitos //

<http://www.pasienis.lt/index.php?1386582316> [žiūrėta: 2014-02-01]

⁷² Valstybės sienos apsaugos tarnybos vado 2013m. balandžio 24 d. įsakymas Nr. 4-232 „Dėl valstybės sienos su Baltarusijos Respublika apsaugos stiprinimo veiksmų iki 2013 m. liepos 1 d. plano patvirtinimo“

⁷³ VSAT prie LR VRM Varėnos rinktinės vado 2012m. liepos 31 d. įsakymas Nr. 4-401 „Dėl priemonių plano patvirtinimo“.

mastus, tendencijas ir jų pokyčius; pareigūnų rotaciją tarp užkardų, siekiant užkardyti kontrabandą ir korupcinius nusikaltimus tarp pareigūnų; organizuotos ir vykdytos tikslinės priemonės bei trumpalaikiai detalūs visų asmenų ir transporto priemonių tikrinimai šalies viduje bei pasienio kontrolės punktuose; organizuota ir pravesta su Baltarusijos Respublika tikslinė tarpžinybinė operacija „Režimas“, kuri orientuota užkardinti ir išaiškinti kontrabandos atvejus ir kt.

Tarnyba kovojant prieš kontrabandą naudoja įvairių techninių priemonių diegimą prie valstybės sienos (vaizdo signalizacinės sistemos, judesio davikliai, apžvalgos bokštai su termovizorinėmis kameromis ir kt.), visos išvardintos priemonės duoda efektyvų rezultatą.

Tačiau reikia pripažinti, kad vykdomos Tarnybos priemonės dažniausiai yra nukreiptos į kylančias pasekmes, o ne į šios veikos atsiradimo priežasčių šalinimą, t. y. autoriaus nuomone, per mažai dėmesio šiuo metu yra skiriama prevencijai, visuomenės švietimui, siekiant ugdyti visuomenės nepakantumą šiam teisės pažeidimui. Įvertinus esamą šalies perkamąją gyventojų galią, toleranciją kontrabandinėms prekėms, augantį nelegalaus verslo pelningumą, nedarbo lygį, finansavimo ir pareigūnų trūkumą, galima teigti, kad ateityje tabako gaminių kontrabandos mastai nemažės.

Kokios dar galimos prevencinės priemonės, siekiant užkirsti kontrabandos veikos plitimui?

Autoriaus nuomone, reikėtų sudaryti Tarnybos interneto tinklapyje visuomenės informavimo, auklėjamaisiais ir administracinių teisės pažeidimų prevencijos tikslais, skelbimų lentą su asmenų duomenis, kurie padarė kontrabandos pažeidimus. Panašias informacines lentas savo tinklapyje yra sudarę policijos komisariatai, dėl nustatytų neblaivių vairuotojų: pvz. Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato tinklapyje „Jie vairavo neblaivūs“.⁷⁴ Dėl tokių svetainių yra pasisakęs ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas: teisėjų kolegija 2008 m. balandžio 24 d. paskelbė nutartį, Nr. A-525-689-08⁷⁵, kurioje konstatuojama, jog „policijos interneto svetainėse visuomenės informavimo, auklėjamaisiais ir administracinių teisės pažeidimų prevencijos tikslais galima skelbti asmenų (vardo, pavardės, gimimo metų, įvykdyto administracinio teisės pažeidimo laiko ir vietos, nustatyto neblaivumo (girtumo) laipsnio, Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso straipsnio, numatančio atsakomybę už padarytą administracinį teisės pažeidimą, už šį pažeidimą taikytą sankciją)

⁷⁴ Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato tinklapis // http://www.taurage.policija.lt/lt/jie_vairavo_neblaivus/ [žiūrėta: 2014-02-25]

⁷⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 24 d. nutartis Nr. A-525-689-08 // <http://www.eteismai.lt/byla/59742748421068/A-525-689-08> [žiūrėta: 2014-02-25]

duomenis, kurie padarė pažeidimus, susijusius su transporto priemonių vairavimu esant neblaiviam arba apsvaigusiam nuo narkotikų, vaistų ar kitų svaigiujų medžiagų.“⁷⁶

Taip pat skatinti visuomenę atsisakyti žalingų įpročių tokių kaip rūkymas. Nesant didelės tabako gaminių paklausos ši veika nebus pelninga ir patraukli neteisėtam uždarbiui.

Apibendrinant galima teigti, kad kontrabandos apimtys prie sienos su Baltarusija auga, nors nustatytų Tarnybos kontrabandos atvejų skaičius mažėja, tačiau sulaikomi vis didesni cigarečių kiekiai. Siekiant didesnio pelno – vienu metu gabenama didesnis kiekis kontrabandinių tabako gaminių.

Didžiąją nelegalios rinkos dalį užima Baltarusijos Respublikoje pagamintų cigarečių kontrabanda, kuri taip pat didžiąja dalimi patenka per Lietuvos ir Baltarusijos Respublikos „žaliąją sieną“.

Efektyvios priemonės kovoje prieš kontrabandą, yra įvairių apsaugos stiprinimo priemonių vykdymas, bendradarbiavimas su kitomis tarnybomis, techninių priemonių diegimas prie valstybės sienos.

Įvertinus esamą šalies perkamąją gyventojų galią, toleranciją kontrabandinėms prekėms, augantį nelegalaus verslo pelningumą, nedarbo lygį, finansavimo ir pareigūnų trūkumą, galima teigti, kad ateityje tabako gaminių kontrabandos mastai nemažės.

Būtina ieškoti vis naujų priemonių, kurios būtų efektyvios kovoti ne tik su kylančiomis pasekmėmis (kontrabandos pažeidėjų nubaudimas), bet ir naikinant kontrabandos priežastis.

2.2. Valstybės sienos apsaugos tarnybos nelegalios migracijos kontrolės įgyvendinimas

Kaip ir visos ES šalys, Lietuva neišvengia nelegalios migracijos. Oficialaus skaičiaus, kiek šalyje gali būti neteisėtų migrantų, nėra. Duomenys yra renkami apie atvejus, kuomet buvo identifikuota, kad asmuo pažeidė teisėto buvimo Lietuvoje tvarką. 2012 m. tokių identifikuotų neteisėtų migrantų buvo apie 1,8 tūkst. ir tai sudarė apie 5 proc. visų šalyje gyvenančių užsieniečių.

Nelegalaus migranto sąvoka šiame magistro darbe apima nelegaliai atvykusius ir nelegaliai esančius LR teritorijoje ne ES valstybių narių ir ne Šengeno asocijuotų valstybių piliečius ir asmenis be pilietybės:

- **nelegaliai atvykę į LR** - asmenys, kurie atvyko į LR teritoriją nelegaliai kertant valstybės sieną tarp Pasienio kontrolės punktų (toliau PKP) arba atvykę per PKP pasinaudodami

⁷⁶Ten pat.

suklastotais ar padirbtais dokumentais arba atvykę iš kitų ES valstybių narių ar Šengeno asocijuotų valstybių;

- **nelegaliai esantys LR** - asmenys, atvykę legaliai su galiojančia viza, tačiau išbuvę ilgiau negu leistina arba užsiėmę tokia veikla (pvz., įsidarbino), kuriai turima viza nesuteikia teisės. Tokie neteisėti migrantai privalo išvykti iš Lietuvos (grąžinant užsieniečių į užsienio valstybę, įpareigojant jį išvykti iš Lietuvos Respublikos – remiantis Užsieniečių teisinės padėties įstatymo 125str.), o jei jie to nepadarė patys, yra išsiunčiami priverstinai - remiantis Užsieniečių teisinės padėties įstatymo 126str..⁷⁷

Pagal Užsieniečių teisinės padėties įstatymo 4 straipsnį: „*Užsieniečių buvimą ir gyvenimą Lietuvos Respublikoje kontroliuoja policija, Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas), Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, bendradarbiaudami su Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis.*“⁷⁸

„Pagrindinės Lietuvos institucijos, formuojančios ir įgyvendinančios migracijos politiką, yra šios:

- **Vidaus reikalų ministerija (VRM)** yra pagrindinė įstaiga, kuri formuoja valstybės politiką migracijos (išskyrus ekonominę migraciją) srityje.
- **Migracijos departamentas** yra pagrindinė centrinė įstaiga, kuri įgyvendina valstybės politiką migracijos (išskyrus ekonominę migraciją) srityje.
- **Migracijos tarnybos** yra pagrindinės teritorinės įstaigos, kurios išduoda užsieniečiams leidimus gyventi ir atlieka jų teisėto buvimo kontrolę Lietuvoje. Migracijos tarnybų veiklą kontroliuoja ir koordinuoja **Policijos departamentas**.
- **Valstybės sienos apsaugos tarnyba (VSAT)** saugo valstybės sieną ir užsiima neteisėtos imigracijos kontrole.
- **Užsieniečių registracijos centras (URC)** yra įstaiga, kurioje laikomi sulaikyti užsieniečiai ir apgyvendinami prieglobsčio prašytojai.
- **Pabėgėlių priėmimo centras (PPC)** yra įstaiga, kurioje apgyvendinami prieglobstį Lietuvoje gavę užsieniečiai, nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai.
- **Užsienio reikalų ministerija (URM)** dalyvauja formuojant ir įgyvendinant vizų politiką. Lietuvos diplomatinės atstovybės ir konsulinės įstaigos išduoda vizas, priima dokumentus dėl leidimų gyventi išdavimo, pilietybės, legalizuoja dokumentus.
- **Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM)** formuoja, o Lietuvos darbo birža

⁷⁷Dėl užsieniečių teisinės padėties // Valstybės žinios. 2004, Nr. 73-2539.

⁷⁸Ten pat.

(LDB) įgyvendina valstybės politiką ekonominės migracijos srityje ir išduoda leidimus dirbti.⁷⁹

„Migracijos klausimais užsiima ir nevyriausybinių organizacijos. Tarp jų aktyviausiai Lietuvoje veikia šios:

- **Tarptautinė migracijos organizacija** (Vilniaus biuras) vykdo užsieniečių informavimo ir konsultavimo, pagalbos užsieniečiams savanoriškai grįžti į kilmės valstybes ir reintegracijos kilmės šalyse programas, vykdo projektus, susijusius su užsieniečių integracija Lietuvoje, migracijos srityje dirbančių pareigūnų ir valstybės tarnautojų mokymu, atlieka tyrimus migracijos klausimais, dirba prekybos žmonėmis prevencijos srityje. Vilniaus biuras taip pat atlieka EMT LT funkcijas.
- **Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių komisaro regioninis biuras** per atstovą Lietuvoje vykdo mokymus ir skleidžia informaciją, susijusią su pabėgėlių teisėmis.
- **Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija** vykdo prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių paramos projektus.
- **Lietuvos socialinių tyrimų centro Etninių tyrimų ir Demografinių tyrimų institutai** atlieka tyrimus migracijos srityje.
- **Tolerantiško jaunimo asociacija** vykdo imigrantų integracijos projektus.
- **Lietuvos Caritas** vykdo įvairias veiklas, kuriomis siekia mažinti pažeidžiamiausio visuomenės sluoksnio skurdą ir socialinę atskirtį. Lietuvos Caritas vykdo ir prekybos žmonėmis prevenciją ir teikia pagalbą prekybos žmonėmis aukomis.⁸⁰

Tarnyba pagal savo kompetenciją užtikrindama Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, įstatymų, ES ir kitų teisės aktų migracijos procesų kontrolės klausimais vykdomą:

1. „nustato ir įstatymų nustatytam terminui sulaiko visoje valstybės teritorijoje užsieniečius, neteisėtai kirtusius valstybės sieną;
2. nustato neteisėtai kirtusių valstybės sieną užsieniečių asmens tapatybę;
3. užtikrina neteisėtai kirtusių valstybės sieną užsieniečių apsaugą Užsieniečių registravimo centre, kol dėl jų priimamas atitinkamas įgaliotų institucijų sprendimas;
4. Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka priima sprendimus dėl vizų išdavimo ar atsisakymo išduoti vizas užsieniečiams;
5. pagal kompetenciją priima sprendimus dėl užsieniečio įpareigojimo išvykti iš Lietuvos Respublikos ir kontroliuoja šių sprendimų įgyvendinimą, taip pat pagal kompetenciją

⁷⁹ Europos migracijos tinklapis// <http://123.emn.lt/lt/migracijos-institucijos> [žiūrėta: 2014-01-26]

⁸⁰ Europos migracijos tinklapis// <http://123.emn.lt/lt/migracijos-institucijos> [žiūrėta: 2014-01-26]

priima ir įgyvendina sprendimus dėl užsieniečio grąžinimo ar vykimo tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją;

6. Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja užsieniečių prašymų suteikti pabėgėlio statusą ar papildomą apsaugą Lietuvoje, pateikiamų Lietuvos Respublikos valstybės sienos perėjimo punktuose arba Lietuvos Respublikos teritorijoje, kurioje galioja pasienio teisinis režimas, priėmimą.⁸¹

Didžiajai daliai nelegalių migrantų Lietuva yra tranzito valstybė bandant pasiekti Vakarų Europos ar Skandinavijos šalis. Bandoma neteisėtai kirsti valstybės sieną (organizuotai ar savarankiškai), siekiama gauti vizą apgaulės būdu (pateikiant melagingus duomenis apie vykimo tikslą), pasinaudoti suklastotais dokumentais.⁸²

Pasak G. Jurgėlaitienės: „Nelegali migracija - persikėlimas, bandymas persikelti ilgam laikui, neteisėtai patenkant į kitos valstybės teritoriją.“⁸³

Nelegali migracija yra susijusi su neteisėtu patekimu į šalį, neteisėtu buvimu joje, bandymu neteisėtai išvykti į kitas valstybes, kurios yra nelegalaus migranto tikslo šalys, ar kitas tranzito šalis iš kurių vėl bandys patekti į geidžiamą šalį. Neteisėtas atvykimas ir (ar) buvimas Lietuvoje yra apibrėžtas Užsieniečių teisinės padėties įstatyme⁸⁴. Neteisėtu užsieniečio buvimu Lietuvoje yra laikoma jei užsienietis:

- 1 Viršija nustatytą buvimo be vizos laiką;
- 2 Yra Lietuvoje pasibaigus vizos galiojimo laikui;
- 3 Yra Lietuvoje turėdamas panaikintą vizą;
- 4 Turi kelionės dokumentą, kuris yra suklastotas;
- 5 Turi vizą, kuri yra suklastota;
- 6 Yra Lietuvoje be vizos, kai ji būtina;
- 7 Yra Lietuvoje be galiojančio kelionės dokumento, išskyrus prieglobsčio prašytojus;
- 8 Yra neteisėtai atvykęs į Lietuvą.

Neteisėtas užsieniečio atvykimas į Lietuvą yra laikoma kai užsienietis:

1. Atvyksta į Lietuvą, nors jis yra įtrauktas į užsieniečių, kuriems draudžiama atvykti į Lietuvą, sąrašą;

⁸¹Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatai // Valstybės žinios. 2008, Nr. 40-1459 (2008-04-08)

⁸²Europos migracijos tinklapis// <http://123.emn.lt/lt/migracijos-institucijos> [žiūrėta: 2014-01-26]

⁸³Jurgėlaitienė G., Starkus S. Nelegalios migracijos ir nelegalaus mobilumo prevencija Europoje. Vilnius: Lietuvos teisės akademijos leidybos centras, 2000. P. 9.

⁸⁴Dėl užsieniečių teisinės padėties // Valstybės žinios. 2004, Nr. 73-2539.

2. Atvyksta ne per pasienio kontrolės punktą;
3. Atvykdamas pateikia kito asmens arba suklastotą kelionės dokumentą;
4. Atvyksta be galiojančio kelionės dokumento ir atitinkamo dokumento, suteikiančio teisę atvykti į Lietuvos Respubliką;
5. Atvyksta su viza, išduota pateikus tikrovės neatitinkančius duomenis ar suklastotus dokumentus.

Norintys patekti į Lietuvą nelegalūs migrantai naudojo ir naudoja įvairius nelegalios imigracijos būdus, kurie keičiasi ir tobulėja. Dr. A. Kuksaitė savo disertacijoje išskiria šiuos pagrindinius būdus patenkant nelegaliai į Lietuvos Respubliką:

- „nelegalus „žaliosios sienos“ kirtimas;
- bandymas patekti į šalį su suklastotais ar svetimais dokumentais;
- legalus atvykimas į Lietuvą ir bandymas nelegaliai išvykti iš Lietuvos į Europos ir Skandinavijos šalis;
- vykimas be galiojančių asmens dokumentų tranzitiniais traukiniais „Maskva – Kaliningradas“;
- vizų bei supaprastintų tranzito dokumentų gavimas apgaulės būdu;
- fiktyvios santuokos;
- „prieglobsčio ieškotojai“.⁸⁵

Pagal pobūdį nelegalią migraciją galima suskirstyti dvi rūšis: organizuota ir neorganizuota. Nelegali migracija yra akivaizdžiai organizuota, kuomet nelegalūs migrantai yra sulaikomi kartu su jais gabenusiais asmenimis, o tyrimo metu nustatomi gabenimo organizatoriai. Daugiausia tokio pobūdžio gabenimas vyksta per „žaliąją“ sieną, tačiau yra nustatytų atvejų, kuomet migrantai buvo gabenami ir per pasienio kontrolės punktus, paslėpti autotransporto priemonėse. Dažniausiai organizuotai gabenami migrantai, kilę iš tolimesniųjų Azijos valstybių. Gabenimas paprastai vyksta grupėmis, susidedančiomis iš 3 – 5 asmenų. Neorganizuotai nelegaliai migracijai priskirtini atvejai, kuomet į Lietuvą mėgina patekti trečiųjų šalių piliečiai, savarankiškai kirsdami „žaliąją“ sieną. Paprastai tokie asmenys keliauja pavieniui ir yra kaimyninių trečiųjų valstybių – Baltarusijos ar Rusijos – piliečiai.⁸⁶

Žemiau lentelėje Nr. 1, remiantis VSAT prie LR VRM informacinėje sistemoje „SIENA“ kaupiamais duomenimis, pateikiama informacija apie tokius sulaikytus užsieniečius laikotarpyje 2008-2013 m.

⁸⁵Kuksaitė A. Europos Sąjungos išoriniai sienos apsaugos teisinio reguliavimo ypatumai: daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: MRU, 2009. P.75.

⁸⁶Muitinės departamento prie LR FM, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie LR VRM ir Policijos departamento prie LR VRM Kriminalinės informacijos analizės centro analitinė pažyma „Nelegalios migracijos ir neteisėto asmenų gabenimo situacijos analizė ir grėsmių vertinimas“// Vilnius, 2010.

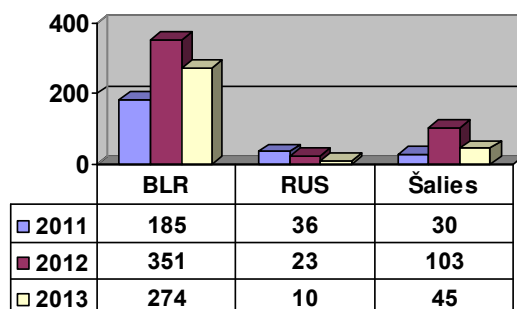
1 lentelė. Sulaikyta nelegalių imigrantų kirtusių LR „žalią“ sieną 2008-2013m.

Atvykusių į LR teritoriją, neteisėtai kertant valstybės sieną (ES išorinę sieną)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	69	123	158	251	477	329

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Matome, kad laikotarpyje nuo 2008m. iki 2013m. tokių sulaikomų asmenų skaičius yra smarkiai išaugęs. Daugiausia nelegalių migrantų neteisėtai kertančių LR valstybės „žalią“ sieną yra sulaikoma pasienyje su Baltarusijos Respublika – paveikslas Nr. 5.

Sulaikyti nelegalūs migrantais, kurie nelegaliai kirtu „žalią“ sieną 2011-2013m.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

5pav. Duomenys apie sulaikytus nelegalius migrantus, kurie nelegaliai kirtu „žalią“ sieną

Kategorijai „šalies viduje“ šioje lentelėje priskiriami nelegalūs migrantai, sulaikyti Lietuvos Respublikos viduje ir į ES teritoriją nelegaliai patekę per ES išorės sieną (bet kurios ES valstybės narės ar Šengeno asocijuotos valstybės atsakomybės ruože).

Tarnybos vykdomos kompleksinės valstybės sienos su Baltarusija stebėjimo stiprinimo priemonės, bendros operacijos sustiprinant valstybės sienos stebėjimą, kriminalinės žvalgybos informacija paremtos operacijos žymiai sumažina galimą valstybės sienos pažeidimų skaičių. Siekiant užtikrinti valstybės sienos apsaugą bei sustiprinti valstybės sienos stebėjimo funkciją labiausiai pažeidžiamose valstybės sienos ruožo atkarpose, pvz. pasienyje su Baltarusijos Respublika pasitelkiamos Viešojo saugumo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pajėgos, organizuojamos ir vykdomos bendros VSAT ir Lietuvos Kariuomenės pratybos pagal valstybės sienos priedangos planą ir kt. operacijos, kurių pagrindas yra institucijų pasirašyti bendradarbiavimo susitarimai ar patvirtinti bendri veiklos planai, esant tam tikroms aplinkybėms.

Taip pat neorganizuota nelegalia migracija laikytina kai šalyje užsienietis išbūna ilgiau nei vizos galiojimo laikas, kadangi toks asmuo, pasibaigus vizos galiojimo laikui, netenka teisės

būti Lietuvoje. Lentelėje Nr. 2 pateikiami duomenys apie Tarnybos nustatytus tokius užsieniečius laikotarpyje 2008-2013m.

2 lentelė. Užsieniečiai pasilikę LR pasibaigus vizos galiojimui 2008-2013m.

Nustatyti nelegaliai esantys LR teritorijoje	2008	2009	2010	2011	2012	2013
pasibaigus vizos galiojimui	1152	1080	1121	1549	1547	1293

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Iš lentelėje pateiktų duomenų matome, kad tokių asmenų skaičius nežymiai svyruoja, bet yra gana didelis. Tarpinis variantas tarp organizuotos ir neorganizuotos nelegalios migracijos, kuomet asmenys mėgina patekti į Lietuvą per pasienio kontrolės punktus, pasinaudodami svetimais ar suklastotais kelionės dokumentais ar apgaulės būdu gautomis vizomis, duomenys apie tokius Tarnybos sulaikytus asmenis pateikiami Nr. 3 lentelėje.

3 lentelė. Patekimas per PKP pasinaudojant svetimais ar suklastotais dokumentais 2008-2013m.

Atvykusių į LR teritoriją per Pasienio kontrolės punktus pasinaudojant suklastotais ar padirbtais dokumentais	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	13	11	18	9	16	6

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Tokie asmenys yra nustatomi Tarnybos pareigūnų šalies viduje, vykdant nelegalios migracijos kontrolę, arba asmenims bandant išvykti iš Lietuvos Respublikos ir pateikiant suklastotus dokumentus Pasienio kontrolės punkte, taip pat asmenys gali būti grąžinami iš kitų užsienio valstybių, nustačius, kad išorinę ES sieną jie kirto Lietuvoje.

2011 m. gruodžio 8 d. Seimas priėmė naujas Užsieniečių teisinės padėties įstatymo pataisas, kuriomis į nacionalinę teisę perkeltos 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (vadinamosios grąžinimo direktyvos)⁸⁷ nuostatos.

Grąžinimo direktyvoje nustatyta bendra privaloma teisinė sistema, pagal kurią vykdoma Europos grąžinimo politika, ir užtikrinta, kad grąžinimas visada būtų vykdomas humaniškai ir nepažeidžiant žmogaus orumo. Šioje direktyvoje nustatytos bendros grąžinimo, išsiuntimo, sulaikymo ir sugrįžimo taisyklės yra aiškios, skaidrios ir sąžiningos. Jomis visapusiškai atsižvelgiama į aptariamųjų asmenų žmogaus teises ir pagrindines laisves.⁸⁸

⁸⁷Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse, 2008/115/EB 2008 m. gruodžio 16 d.

⁸⁸Europos komisijos tinklalapis Lietuvoje //

http://ec.europa.eu/lietuva/ziniasklaidai/29092011_grazinimo_direktyva_lt.htm [žiūrėta: 2014-02-01]

Tai pirmasis ES teisės aktas, kuriame pateiktas bendras nelegalių migrantų teisių sąvadas.

„Tvarką, reglamentuojančią, sprendimų dėl užsieniečio įpareigojimo išvykti, išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos, grąžinimo į užsienio valstybę ir vykimo tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją priėmimą ir jų vykdymą, nustato vidaus reikalų ministras.“⁸⁹

Vadovaujantis Šengeno sienų kodekso⁹⁰ (toliau – ŠSK) nuostatomis, asmenys, bandantys patekti į Lietuvos Respubliką per PKP, pateikdami suklastotus ar svetimus kelionės dokumentus (neįleidimo priežastys pagal Šengeno sienų kodeksą-**B** ir **D**⁹¹), yra neįleidžiami į Šengeno erdvę. Tokių asmenų atžvilgiu ikiteisminiai tyrimai dėl klastotų dokumentų panaudojimo nepradedami, duomenys apie nustatytą tokių asmenų skaičių pateikiami lentelėje Nr. 4.

4 lentelė. Neįleisti užsieniečiai su suklastotais dokumentais 2008-2013m.

Neįleistų asmenų su suklastotais ir svetimais kelionės dokumentais	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	28	33	59	32	15	4

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Tokių dokumentų nustatymą lemia geras Tarnybos pareigūnų, dirbančių Pasienio kontrolės punktuose, kelionės dokumentų išmanymas bei dokumentų klastojimo būdų žinojimas. Taip pat tinkamos įrangos Pasienio kontrolės punkte turėjimas.

Tarnybos pareigūnų dirbančių Pasienio kontrolės punktuose, užsieniečių neįleidimas į LR yra vienas iš būdų kovoje prieš nelegalią migraciją.

Palyginimui pateikiu lentelėje Nr. 5 apie neįleistus užsieniečius, kurie atitinka kitas neįleidimo sąlygas pagal Šengeno sienų kodeksą ir yra neįleidžiami į Lietuvos Respubliką.

5 lentelė. Neįleisti užsieniečiai, kurie atitinka pagal Šengeno sienų kodeksą A, C, E, F, G, H, I neįleidimo sąlygas 2008-2013m.

Neįleisti į LR užsieniečiai (pagal A, C, E, F, G, H, I neįleidimo sąlygas)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	2183	1718	1909	2183	2200	2861

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Iš lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad asmenų skaičius, kurie neatitiko atvykimo į Šengeno erdvę sąlygų ir buvo neįleisti, didėja.

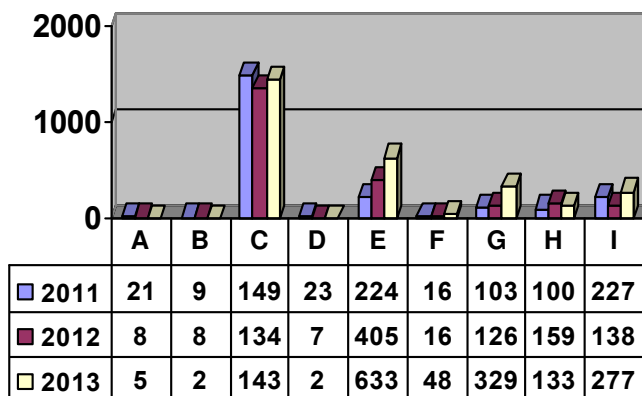
⁸⁹Vidaus reikalų ministro 2012 m. gegužės 15 d. įsakymas Nr. 1V-382 „Dėl sprendimų dėl užsieniečio įpareigojimo išvykti, išsiuntimo, grąžinimo ir vykimo tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2012, Nr. 57-2869.

⁹⁰Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, nustatantis taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas) (EB) Nr. 562/2006.

⁹¹Ten pat.

Paveiksle Nr. 6 palyginimui pateikiami duomenys trijų paskutinių metų, siekiant detaliau nustatyti sąlygas (pagal Šengeno sienų kodeksą), kurių pagrindu yra daugiausia neįleidžiama į Lietuvos Respubliką trečiųjų šalių piliečiai.

Neįleisti užsieniečiai 2011-2013m. neatitinkę atvykimo sąlygų

Šaltinis: sudaryta autoriaus

6pav. Neįleisti užsieniečiai 2011-2013m. neatitinkę pagal Šengeno sienų kodeksą atvykimo sąlygų

„A - neturėjo galiojančio(-ių) kelionės dokumento (-ų); B - turėjo netikrą / suklastotą / padirbtą kelionės dokumentą; C – neturėjo galiojančios vizos ar leidimo gyventi; D - turėjo netikrą / suklastotą / padirbtą vizą ar leidimą gyventi; E - neturėjo atitinkamų dokumentų, pateisinančių buvimo tikslą ir sąlygas; F - ES valstybių narių teritorijoje jau yra išbuvęs tris mėnesius per 6 mėnesių laikotarpį; G – neturėjo pakankamai pragyvenimo lėšų buvimo laikotarpiui ir būdai arba lėšų grįžti į kilmės arba tranzito šalį; H - asmenys, kurių atžvilgiu įspėjimas atsisakyti leisti atvykti yra įtrauktas į SIS, į nacionalinį registrą; I – laikomi keliančiais grėsmę vienai ar kelių ES valstybių narių viešajai tvarkai, vidaus saugumui, visuomenės sveikatai arba tarptautiniams santykiams.“⁹²

Kaip matyti iš paveiksle Nr. 6 pateiktų duomenų didžiausias neįleistų asmenų skaičius per 2011-2013 metų laikotarpį buvo dėl vizos ar leidimo gyventi neturėjimo ir neturint buvimo tikslą pateisinančių dokumentų.

Pažymėtina, kad nelegalioje asmenų migracijoje, kai bandoma į Lietuvą patekti naudojant suklastotus dokumentus, gali būti aptinkami organizavimo ar pagalbos elementai – klastoto kelionės dokumento ar fiktyvaus iškvietimo vizai gauti parūpinimas, kelionės maršruto parinkimas, pagalba tranzito ir galutinio tikslo valstybėse, tačiau tokios veikos tyrimas yra labai

⁹²Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, nustatantis taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas) (EB) Nr. 562/2006.

sudėtingas. Asmuo, ketinantis nelegaliai keliauti gali ir pats ieškoti būdų įsigyti klastotą kelionės dokumentą, mėginti apgauti kelionės agentūrą ar verslo įmonę, kad šios organizacijos galėtų iškviešti jį į norimą Šengeno ar Europos Sąjungos valstybę.⁹³

Nuo 2011 m. pastebėta organizuotos nelegalios migracijos didėjimo tendencija. Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnų 2011m. buvo pradėta 12 tyrimų pagal LR BK 292 str. (neteisėtas žmonių gabenimas per valstybės sieną). 2012 m. buvo sulaikyta 20 grupių nelegalių migrantų ir pradėta 20 ikiteisminių tyrimų, 2013 m. sulaikyta 14 grupių nelegalių migrantų ir pradėta 12 ikiteisminių tyrimų. 2011m. buvo sulaikyti 27 asmenys, neteisėtai gabenę nelegalius migrantus (atitinkamai 2012 m. sulaikyti 25 asmenys, 2013 m. sulaikyti 26 asmenys už šią veiklą). Dažniausiai šią nusikalstamą veiką vykdė Lietuvos Respublikos piliečiai.⁹⁴

Įgyvendinant Europos Parlamento ir Tarybos reglamento Nr. 810/2009 2009 m. liepos 13 d., nustatančio Bendrijos vizų kodeksą⁹⁵ (toliau-Vizų kodeksas) nuostatas, pagal pateiktus LR Konsulinių įstaigų paklausimus Valstybės sienos apsaugos tarnyba vykdo išankstines konsultacijas prieš išduodant užsieniečiams vizas (VISION)⁹⁶. 2013 m. vienu neteisėto atvykimo į Lietuvą būdų išlieka vizų gavimas pateikiant neteisingus duomenis. Per minėtą laikotarpį Tarnyboje buvo gauti 15 897 konsultacijų dėl vizų išdavimo paklausimai, 508 atvejais buvo pateiktos neigiamos VISION konsultacijos (2012 m. VSAT pareigūnai atliko 16 923 konsultacijų dėl vizų išdavimo, 991 atveju buvo pateikti neigiami atsakymai. 2011 m. atliko 13 945 konsultacijas, 840 atvejais pateikė neigiamus atsakymus). Dažniausiai vizas, apgaulės būdu (pateikdami tikrovės neatitinkančius duomenis apie vykimo tikslą ir sąlygas, bei kt.), ketino gauti šių šalių piliečiai: Irako, Gruzijos, Armėnijos, Egipto, Afganistano, Sirijos, Indijos, Pakistano, Turkijos.

VSAT pareigūnai, vykdydami atvykstančių užsieniečių profiliavimą pagal rizikos analizę ir nustatę, kad užsieniečiai prieš gaudami Šengeno vizas pateikė tikrovės neatitinkančius duomenis Konsulinėms įstaigoms užsienyje, gali panaikinti tokiems užsieniečiams išduotas vizas. Tokių atvejų kai užsieniečiams tarnybos pareigūnai panaikino vizas 2011 m. buvo - 100, 2012 m. buvo – 129.⁹⁷

⁹³Muitinės departamento prie LR FM, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie LR VRM ir Policijos departamento prie LR VRM Kriminalinės informacijos analizės centro analitinė pažyma „Nelegalios migracijos ir neteisėto asmenų gabenimo situacijos analizė ir grėsmių vertinimas“// Vilnius, 2010.

⁹⁴Valstybės sienos apsaugos tarnybos 2011, 2012, 2013 metų veiklos ataskaitos // <http://www.pasienis.lt/index.php?1386582316> [žiūrėta: 2014-02-01]

⁹⁵Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 810/2009, 2009 m. liepos 13 d. nustatantis Bendrijos vizų kodeksą.

⁹⁶ angl. *Visa Inquiry Open Border Network*- Vizų prašymų nagrinėjimo atviras tinklas

⁹⁷Valstybės sienos apsaugos tarnybos 2011, 2012, 2013 metų veiklos ataskaitos // <http://www.pasienis.lt/index.php?1386582316> [žiūrėta: 2014-02-04]

Pasak dr. Audros Sipavičienės: „atlikti sociologiniai tyrimai (apklausos, giluminiai interviu) su nelegaliais migrantais parodo, kad pagrindinės priežastys (pasak migrantų), privertusios žmones palikti savo tėvynę, - grėsmė gyvybei ir laisvei. Beveik 60 proc. respondentų teigė turėję palikti savo gimtąją šalį dėl karo, politinės suirutės, religinių, etninių ar rasinių konfliktų. Tačiau daugiau kaip ketvirtadalis migrantų paliko tėvynę dėl ekonominių priežasčių. Daugumos nelegalių migrantų, sulaikytų Lietuvoje, tikslas yra pasiekti išsivysčiusias Vakarų ir Šiaurės Europos šalis. Daugiausia migrantų kaip galutinio tikslo šalį mini Vokietiją.“⁹⁸

Vienas iš būdų nelegaliai atvykusiems asmenims pasilikti ES šalyse - pasiprašyti jose prieglobsčio. Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos (prie kurios yra prisijungusi Lietuva nuo 1991m.) 14 straipsnyje įtvirtinta nuostata, jog: „kiekvienas persekiojamas žmogus turi teisę ieškoti prieglobsčio kitose šalyse ir juo naudotis“⁹⁹.

Žemiau lentelėje Nr. 6 pateikiami duomenys apie pasiprašiusių prieglobsčio asmenis Tarnybos padaliniuose laikotarpyje nuo 2008m. iki 2013m.

6 lentelė. Asmenys pasiprašę Tarnybos struktūriniuose padaliniuose politinio prieglobsčio 2008-2013m.

Pasiprašę politinio prieglobsčio	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	106	72	313	299	298	191

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Iš lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad nuo 2010m. iki 2012m. tokių asmenų buvo žymiai daugiau nei 2008m., 2009m., 2013m. tai sąlygojo, kad daug asmenų, kirtusių nelegaliai valstybės sieną, šiuo laikotarpiu bandė piktnaudžiauti galimybe išvengti baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą sienos kirtimą pasiprašydami prieglobsčio. Nes užsienietis pagal LR BK 291str. 2 d.: „nuo baudžiamosios atsakomybės pagal šio straipsnio 1 dalį atleidžiamas, kuris neteisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką turėdamas tikslą pasinaudoti prieglobsčio teise.“¹⁰⁰

Readmisija vaidina didelį vaidmenį kovoje su nelegalia migracija. „Readmisija [re... + lot. *admittere* – praleisti, įleisti], teis. nelegaliai valstybės sieną perėjusio prasižengėlio išsiuntimas atgal į šalį, iš kurios jis atvyko.“¹⁰¹

Remiantis readmisijos susitarimu, nelegaliai Lietuvoje gyvenantys asmenys gali būti grąžinami į kilmės šalis. Tad Lietuvai, saugančiai nemažą dalį išorinės ES sausumos sienos,

⁹⁸Sipavičienė A., Tarptautinė gyventojų migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė. Vilnius: Tarptautinė migracijos organizacija, Socialinių tyrimų institutas, 2006. P.27-28.

⁹⁹Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, Generalinės Asamblėjos priimta ir paskelbta 1948 m. gruodžio 10 d. rezoliucija 217 A (III) // Valstybės žinios, 2006-06-17, Nr. 68-2497.

¹⁰⁰Baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.

¹⁰¹Tarptautinių žodžių žodynas // <http://www.tzz.lt/r/readmisija> [žiūrėta: 2014-01-26].

readmisijos klausimas yra ypatingai aktualus. Lietuva yra sudariusi 25 tokius susitarimus su užsienio valstybėmis.¹⁰²

Su Baltarusija, kuri yra prie ES valstybių narių išorės sienos, iki šiol Lietuvos arba ES vardu nėra sudaryta ir įsigaliojusi asmenų grąžinimo (readmisijos) sutartis. O kaip matyti iš aukščiau pateiktų duomenų į Lietuvą daugiausiai neteisėtai atvyksta užsieniečių iš Baltarusijos Respublikos. Klausimus dėl neteisėtai kirtusių valstybės sieną asmenų Šalys sprendžia remiantis „Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos sutartimi dėl Lietuvos ir Baltarusijos valstybės sienos teisinio režimo“¹⁰³. Remiantis šia sutartimi abiejose valstybėse įsteigta valstybės sienos įgaliotinių institucija. Bendradarbiavimas vyksta centriniu lygiu, kurį įgyvendina Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir Baltarusijos Respublikos valstybinis pasienio komitetas ir regioniniu lygiu, kurį įgyvendina Tarnybos rinktinės ir Baltarusijos Respublikos pasienio tarnybos įstaigų pasienio grupės ir pasienio būriai. Įgyvendinant šios sutarties 43 straipsnio nuostatas, buvo parengti ir suderinti su Baltarusijos Respublika „Asmenų, netyčia kirtusių Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos valstybių sieną, perdavimo nuostatai“¹⁰⁴, kuriuose numatyta asmenų, kurie netyčia kirto Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos valstybių sieną ir buvo sulaikyti vienos iš valstybių teritorijoje, perdavimo tvarka kitos valstybės sienos įgaliotiniui.

Su Rusijos Federacijos federalinės saugumo tarnybos pasienio įstaigomis praktinį bendradarbiavimą centriniu lygiu organizuoja ir įgyvendina Valstybės sienos apsaugos tarnyba ir Rusijos Federacijos federalinės saugumo tarnybos Pasienio tarnyba, regioniniu lygiu – Tarnybos rinktinės ir Rusijos Federacijos federalinės saugumo tarnybos Kaliningrado srities pasienio įstaigos. Pagrindas tam - įsigaliojusi „Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės 2011 m. rugpjūčio 16 d. susitarimas dėl valstybės sienos įgaliotinių veiklos“¹⁰⁵.

Iš aukščiau nagrinėtų duomenų matyti, kad užsieniečių neteisėtos migracijos iš trečiųjų šalių pavojus Lietuvai nemažėja, taip pat įvairėja neteisėtos migracijos formos. Į Lietuvą ir kitas ES valstybes per Lietuvos sienas bandoma patekti įvairiais neteisėtais būdais: vizų gavimo apgaulės būdu, fiktyviai sudarant santuokas su Lietuvos piliečiais, steigiant fiktyvias įmones ir kitaip.

¹⁰² Migracijos departamentas // <http://www.migracija.lt/index.php?-1664235632> [žiūrėta: 2014-01-26].

¹⁰³ Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos sutartis dėl Lietuvos ir Baltarusijos valstybės sienos teisinio režimo//Valstybės žinios. 2010, Nr. 82-4312.

¹⁰⁴ Asmenų, netyčia kirtusių Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos valstybių sieną, perdavimo nuostatai//2011-09-29, Nr.84-16 (pasirašyti Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybės sienos įgaliotinio ir Baltarusijos Respublikos vyriausiojo valstybės sienos įgaliotinio)

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės susitarimas dėl valstybės sienos įgaliotinių veiklos// Valstybės žinios. 2011, Nr. 106-4976.

„Atsižvelgiant į tai, kad piktnaudžiaujama užsieniečių teisinę padėtį reglamentuojančių teisės aktų nuostatomis užsieniečiams gaunant dokumentus, patvirtinančius jų teisę būti ar gyventi Lietuvoje, tik tam, kad jie patektų į kitas Šengeno valstybes, taip pat esant kitoms neteisėtos migracijos formoms, tikslinga tobulinti teisės aktus, nustatančius atsakomybę už teisės pažeidimus, susijusius su užsieniečių teisine padėtimi.“¹⁰⁶

Pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis su užsieniečių teisine padėtimi Lietuvoje susijusius klausimus, yra įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“¹⁰⁷. Jame nustatyta užsieniečių atvykimo ir išvykimo, buvimo ir gyvenimo, prieglobsčio, užsieniečių integracijos, sulaikymo ir išsiuntimo sąlygos. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu 2014 m. sausio 22 d. patvirtintose „Lietuvos migracijos politikos gairėse“ be klausimų apie emigraciją, grįžtamąją migraciją, imigraciją, užsieniečių integraciją nagrinėjami ir klausimai susiję su neteisėta migracija. Joje pažymėta, kad neteisėtos migracijos prevencija ir kontrolė – ne tik vienas iš ES prioritetų, bet ir vienas iš pagrindinių nacionalinio lygio tinkamo migracijos valdymo elementų.¹⁰⁸

Socialiniai pokyčiai, naujų problemų atsiradimas, nesureglamentuotų sričių aptikimas - sąlygoja teisės aktų projektų kūrimą, galiojančių teisės aktų keitimą, derinant juos prie atsirandančių (esančių) visuomenės poreikių. Pavyzdžiui 2012 m. sausio 1 d. įsigaliojo administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimas¹⁰⁹, kuris nustatė administracinę atsakomybę už melagingų duomenų pateikimą kvietimams užsieniečiams atvykti į Lietuvą patvirtinti arba kitu neteisėtu būdu užsieniečiui gauti dokumentą, patvirtinantį teisę būti ar gyventi Lietuvoje. Šiuo pakeitimu nustatoma administracinė atsakomybė Lietuvos gyventojams, kurie padeda užsieniečiams steigti fiktyvias įmones ar kitais būdais apgauti valdžios įstaigas ir tokiu būdu gauti vizas arba leidimus gyventi Lietuvoje. Taip pat šiuo pakeitimu yra įgyvendinami ir Europos Sąjungos teisės aktai.¹¹⁰

¹⁰⁶ Vyriausybės 2014m. sausio 22d. nutarimas Nr. 79 „Dėl Lietuvos migracijos politikos gairių patvirtinimo“// Teisės aktų registras. 2014, Nr. 2014-00722.

¹⁰⁷ Dėl užsieniečių teisinės padėties // Valstybės žinios. 2004, Nr. 73-2539.

¹⁰⁸ Vyriausybės 2014m. sausio 22d. nutarimas Nr. 79 „Dėl Lietuvos migracijos politikos gairių patvirtinimo“// Teisės aktų registras. 2014, Nr. 2014-00722.

¹⁰⁹ Seimo 2011 m. gruodžio 22 d. įstatymas Nr. XI-1866 „Administracinių teisės pažeidimų kodekso 13, 35, 43(6), 43(7), 43(8), 43(10), 79, 109(1), 110(1), 111, 112, 112(1), 112(6), 112(8), 125, 138, 145, 146, 147, 149, 163, 163(13), 171(3), 172(4), 173(5), 173(16), 173(21), 187, 188(6), 188(10), 188(17), 189, 206, 206(2), 206(3), 221, 224, 225(2), 225(3), 227, 228, 232(1), 233, 235(1), 237, 239, 240, 242, 245, 246, 246(4), 246(8), 247(2), 247(7), 247(10), 259(1), 281, 304, 309, 314 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Kodekso papildymo 37(2), 43(13), 52(3), 52(4), 99(11), 112(9), 112(10), 112(11), 117(5), 172(28), 173(22), 181(4), 188(20), 206(5) straipsniais ir trisdešimt trečiuoju skirsniu ir 112(7), 172(8), 173(4), 206(1), 241, 246(6), 247(3) straipsnių pripažinimo netekusiais galios“ // Valstybės žinios. 2011, Nr. 163-7758.

¹¹⁰ 2002 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2002/90/EB, apibrėžianti padėjimą neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi (OL 2004 m. specialusis leidimas, 19 skyrius, 6 tomas, P. 64)

Teisėkūra - nenutrūkstantis procesas, kuris dabartiniame globalizacijos apimtame pasaulyje greitėja progresiniu greičiu. Ne išimtis ir užsieniečių teisinės padėties įstatymas, kuris nuo jo priėmimo 2004m. buvo keičiamas, tobulinamas, derinant su ES teisės normomis daugybę kartų. Nuo Lietuvos Respublikos įstojimo į ES vyksta pastovus ir aktyvus ES teisės intergravimas į Lietuvos teisinę sistemą, įvedamos direktyvos, kuriomis valstybėse narėse yra kovojama su nelegalia migracija. Siūlomais naujausiais, užsieniečių teisinės padėties įstatymo projekte, straipsnių pakeitimais siekiama spręsti nelegalios migracijos problemas, taip pat nustatyti palankesnes sąlygas atvykti užsieniečiams į Lietuvos Respubliką teisėtai.

Valstybės sienos apsaugos tarnyba yra viena iš institucijų įgyvendinančių nelegalios imigracijos kontrolę. Svarų vaidmenį kovoje su nelegalia migracija vaidina Tarnybos vykdomos išankstinės konsultacijos su Konsulinėmis įstaigomis dėl vizų išdavimo užsieniečiams, taip pat Tarnybos pareigūnų vykdoma užsieniečių atvykimo kontrolė Pasienio kontrolės punktuose: užsieniečio neįleidimas, užsieniečio grąžinimas į užsienio šalį, užsieniečio išsiuntimas, įpareigojimas išvykti. Tarnybos vykdomos kompleksinės valstybės sienos su Baltarusija stebėjimo stiprinimo priemonės, bendros operacijos sustiprinant valstybės sienos stebėjimą, kriminalinės žvalgybos informacija paremtos operacijos žymiai sumažina galimą valstybės sienos pažeidimų skaičių.

Didžiausią Tarnybos Lietuvoje sulaikytų nelegalių migrantų dalį sudaro užsieniečiai, sulaikyti kaip nelegaliai esantys Lietuvos teritorijoje, t. y. laiku neišvykę iš šalies iki vizos galiojimo laiko pabaigos.

Teisės aktai, reglamentuojantys užsieniečių atvykimą, buvimą Lietuvoje ir ES erdvėje, taip pat nustatantys atsakomybę už šių reikalavimų pažeidimus, reikalauja pastovios analizės siekiant laiku reaguoti į naujus nelegalios migracijos būdus.

2.3 Administracinės atsakomybės, kaip administracinės teisinės priemonės, taikymas prieš kontrabandą ir nelegalią migraciją

Viena iš priemonių kovoje prieš kontrabandą ir nelegalią migraciją yra teisinė atsakomybė už šiuos teisės pažeidimus.

„Teisinė atsakomybė yra sudedamoji teisinės sistemos dalis. Tai teisinė priemonė, blokuojanti priešingą teisei elgesį ir skatinanti visuomenei naudingą veiklą.“¹¹¹

Pasak prof. dr. A. Vaišvilos: *„teisinė atsakomybė - tai teisinis teisės subjektų įsipareigojimas ir jų teisinis įpareigojimas naudotis leidimais (teisėmis) vykdant atitinkamas pareigas, kartu nurodymas, kad tokių pareigų nevykdymas virs teisių praradimu ar siaurinimu“*.¹¹²

Administracinė atsakomybė yra viena iš teisinės atsakomybės rūšių taikoma teisės pažeidėjui už administracinį teisės pažeidimą. Kontrabandos atveju pažeidimas numatytas LR ATPK 210str., o užsieniečiams pažeidusiems atvykimo į Lietuvos Respubliką, buvimo ar gyvenimo joje, vykimo per ją tranzitu ar išvykimo iš jos tvarką taikomas LR ATPK 206str..

„Užsienietis – asmuo, kuris nėra Lietuvos Respublikos pilietis, neatsižvelgiant į tai, ar jis turi kurios nors užsienio valstybės pilietybę, ar neturi jokios.“¹¹³

Pasak S. Šedbaro: *„administracinė atsakomybė yra savarankiška teisinės atsakomybės rūšis, taikoma administracinio proceso teisės normų nustatyta tvarka administracinės teisės pažeidimus padariusiems fiziniams ir juridiniams asmenims, skiriant jiems įstatymų numatytas administracines nuobaudas, kuriomis siekiama užtikrinti teisinę tvarką įgyvendinant valstybinį valdymą“*.¹¹⁴

Administracinė atsakomybė už kontrabandos pažeidimą asmeniui kyla, jei kontrabanda gabenamų prekių vertė yra iki 32500lt (250MGL) ir jei kontrabandos dalykas neužtraukia baudžiamosios atsakomybės (numatytas BK 199 straipsnyje). Administracinės nuobaudos (baudos) dydis už kontrabandą yra skirtingas, priklausomai kuri ATPK 210 straipsnio dalis yra pažeista, t. y. atitinkamai kokio sunkumo yra padarytas teisės pažeidimas yra sprendžiama pagal kontrabandos būdu gabenamų prekių muitinį įvertinimą.

¹¹¹ Vansevičius S. Valstybės ir teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2000. P.225.

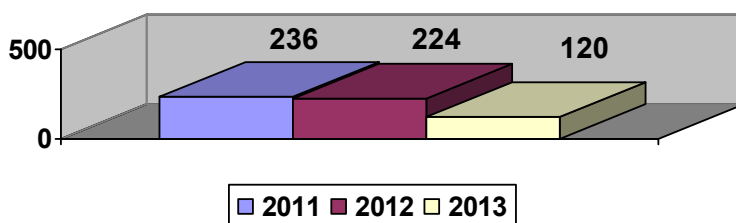
¹¹² Vaišvila A. Teisės teorija: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2000. P. 353-362.

¹¹³ Dėl užsieniečių teisinės padėties // Valstybės žinios. 2004, Nr. 73-2539.

¹¹⁴ Šedbaras S. Administracinė atsakomybė. Vilnius: Justitia, 2005. P. 72.

7 paveiksle pateikiama informacija apie Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnų surašytų administracinių teisės pažeidimo protokolų skaičių už ATPK 210str. pažeidimą 2011-2013m.¹¹⁵

VSAT pareigūnų surašytų administracinių teisės pažeidimo protokolų skaičius už ATPK 210str. pažeidimą 2011-2013m.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

7pav. Administracinių teisės pažeidimo protokolų skaičius už LR ATPK 210str. pažeidimą 2011-2013m.

Iš pateikto paveikslo matyti, kad Tarnybos pareigūnų surašytų administracinio teisės pažeidimo protokolų ženkliai sumažėjo nuo 2011m., bet ar tai reiškia, kad šių pažeidimų padaroma mažiau? Iš įvairių atliekamų užsakomųjų tyrimų, mes galime konstatuoti, kad nieko panašaus : „kas ketvirta cigaretė Lietuvoje – kontrabandinė. Lietuvoje nelegalios cigaretės sudaro 27,5 proc. rinkos – pagal šį rodiklį šalis yra antra Europos Sąjungoje. Taip skelbia tyrimą atlikusi tarptautinė audito ir verslo konsultacijų bendrovė KPMG. Pagal nelegalių cigarečių suvartojimą Baltijos šalys pirmavo ES: Latvijoje jis buvo didžiausias (30,7 proc. bendro surūkomų cigarečių skaičiaus), Estija buvo trečia (19,7 proc.). Tai parodė kasmetis „Philip Morris International“, Europos Komisijos ir 27 Europos Sąjungos šalių narių užsakymu atliekamas KPMG tyrimas. KPMG skaičiuoja, kad pernai nelegalių cigarečių rinka ES didėjo šeštus metus iš eilės – ji išaugo iki 65,5 mlrd. cigarečių (11,1 proc. rinkos).“¹¹⁶

Šie statistiniai duomenys, rodantys apie asmenims vis rečiau taikytą administracinę atsakomybę tik sąlygoja aplinkybę, kad asmenys užsiimantys kontrabandos gabenimu tapo daug atsargesni ir labiau maskuoja šį teisės pažeidimą. Gabendami kontrabandines prekes (tabako gaminius) per pasienio kontrolės punktus asmenys specialiai įrengia automobiliuose slėptuves kontrabandinėms prekėms slėpti. Slėptuvės būna įvairiose vietose: automobilio konstrukcijos esančiose erdmėse (maskuojant jų sudėjimo vietą), automobilio kuro bakuose (juos padalinant į atsikras talpas - kontrabandinėms prekėms ir degalams) ir netgi automobilio ratuose (cigarečių

¹¹⁵ Policijos informacinė sistema // <https://polis.policija.lt/> [žiūrėta: 2014-02-01]

¹¹⁶ Straipsnis www.lrytas.lt. Kas ketvirta cigaretė- kontrabandinė.// <http://www.lrytas.lt/verslas/izvalgos-ir-nuomones/kas-ketvirta-cigarete-lietuvoje-kontrabandine.htm> [žiūrėta: 2013-04-23]

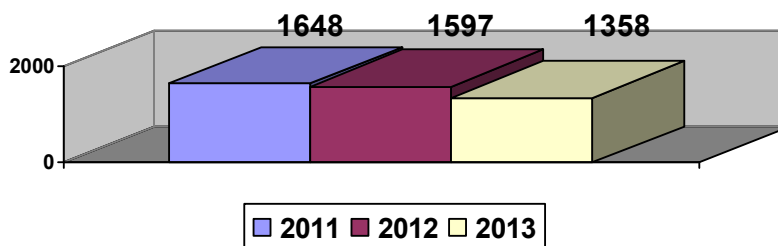
pakelius sudedant prieš padangos sumontavimą). Vykdydami kontrabandą per „žalią“ sieną, asmenys prie valstybės sienos nepalieka jokių nusikalstamos veikos požymių (pėdsakų kontrolinėje pėdsakų juostoje, nes cigarečių dėžes permeta ar naudoja kitas priemones pažeidimo pėdsakams paslėpti).

Nelegalios migracijos atveju administracinė atsakomybė užsieniečiui kyla tada, kai užsienietis į Lietuvos Respubliką vyksta, atvyksta per Pasienio kontrolės punktą, būna, gyvena Lietuvoje, kurį laiką teisėtai, bet neišvyksta iš Lietuvos laiku (pvz. neišvyko iš Lietuvos Respublikos pasibaigus jam išduotos vizos galiojimo laikui), arba kirto neteisėtai „žalią“ sieną dėl neatsargumo (ATPK 205²str.). Kitu atveju jei pvz. užsienietis atvyksta į Lietuvos Respubliką tyčia - neteisėtai kirsdamas „žalią“ sieną jam taikoma baudžiamoji atsakomybė (LR BK 291str.). LR ATPK 206str. administracinis teisės pažeidimas VSAT pareigūnų dažniausiai nustatomas užsieniečiams išvykstant iš Lietuvos Respublikos per išorinės ES sienos pasienio kontrolės punktus.

„Lietuvos Respublikoje esantys užsieniečiai, padarę administracinį teisės pažeidimą, atsako bendra tvarka, jeigu ko kito nenumato kiti įstatymai ir Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys.“¹¹⁷

8 paveiksle, remiantis Policijos informacinėje sistemoje¹¹⁸ kaupiamais statistiniais duomenimis, pateikiama informacija apie VSAT pareigūnų surašytų administracinio teisės pažeidimo protokolų skaičių už ATPK 206str. pažeidimą 2011-2013m.

Administracinio teisės pažeidimo protokolų skaičius už ATPK 206str. pažeidimą 2011-2013m.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

8pav. Administracinio teisės pažeidimo protokolų skaičius už ATPK 206str. pažeidimą 2011-2013m.

Iš pateiktų duomenų matyti, kad administracinės atsakomybės taikymas už LR ATPK 206st. pažeidimą paskutiniu metu nežymiai mažėja, tačiau dar yra pakankamai didelis. Šį mažėjimą, autoriaus nuomone, sąlygoja efektyvi Tarnybos pareigūnų užsieniečių atvykimo

¹¹⁷ Petkevičius P. Administracinių teisės pažeidimų teisena. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003. P.42.

¹¹⁸ Šaltinis: Sudarė autorius pagal „Policijos informacinėje sistemoje“ esančius duomenis

kontrolė Pasienio kontrolės punktuose, kad jie atvykdami atitiktų atvykimo sąlygas, nustatytas Šengeno sienų kodekse.

Pažeidėjui skiriamos administracinės nuobaudos tikslai nustatyti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 20 straipsnyje:

„Administracinė nuobauda yra atsakomybės priemonė, kuri skiriama administracinį teisės pažeidimą padariusiems asmenims nubausti bei siekiant auklėti, kad jie laikytųsi įstatymų, gerbtų bendro gyvenimo taisykles, taip pat kad tiek pats teisės pažeidėjas, tiek ir kiti asmenys nepadarytų naujų teisės pažeidimų.“¹¹⁹

„Administracinės nuobaudos, panašiai kaip ir baudžiamosios bausmės, yra *represinio pobūdžio*. Asmuo, kuriam skirta administracinė nuobauda, priverstas patirti tam tikrus neigiamo pobūdžio padarinius, t. y. jis netenka tam tikrų teisių, laisvių, materialinių vertybių arba patiria kitokius teisinius apribojimus. Taip pat siekiama teisės pažeidėją ir kitus asmenis drausminti, auklėti ir įspėti, kad nepadarytų teisės pažeidimų.“¹²⁰

Taigi asmuo įvykdęs paskirtą nuobaudą turėtų padaryti išvadas ir ateityje nedaryti naujų teisės pažeidimų, taip pat kiti asmenys matydami, kad už teisės pažeidimus yra baudžiama, pasirinktų tik teisingą (teisės normomis neuždraustą, nustatytą) elgesį. Iš praktikos yra žinoma, kad ne visada paskirta nuobauda pasiekia savo tikslą ir tai būna dėl įvairių priežasčių: nuobaudos yra „neskaudžios“ teisės pažeidėjui (per mažos), pažeidėjas neturi turto ir paskirta bauda lieka kaip beviltiška skola valstybei, pažeidėjas gyvena užsienio šalyje ir nuobaudos (piniginės baudos) išieškojimas nesant geros jo valios tampa neįmanomas. Tokiais atvejais autoriaus nuomone, pažeidėjo auklėjimas per taikytą administracinę atsakomybę, kad ateityje jis nedarytų naujų teisės pažeidimų, yra apsunkintas, be to kiti asmenys matydami kaip gali būti nebaudžiami teisės pažeidėjai, gali patys pasirinkti teisės normų draudžiamą elgesį, taip pat tikėdamiesi išvengti administracinės nuobaudos siekiamų tikslų, t. y. atsakyti už administracinį teisės pažeidimą.

Gana daug įvairių valstybinių institucijų nagrinėja administracinių teisės pažeidimų bylas dėl to, kad šios bylos bei jų nagrinėjimo tvarka yra žymiai paprastesnės nei baudžiamosios ar civilinės, nereikalauja sudėtingo tyrimo, nes patys pažeidimai savo pobūdžiu mažiau pavojingi negu baudžiamieji nusikaltimai ar nusižengimai. Teismams priklauso nagrinėti sudėtingesnes administracinių teisės pažeidimų bylas, kai už pažeidimus skiriamos griežtos administracinės nuobaudos (areštas, nušalinimas nuo darbo (pareigų), didelės piniginės baudos).¹²¹

¹¹⁹ Administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

¹²⁰ Dambrauskienė G., Marcijonas A., Monkevičius E. ir kiti. Lietuvos teisės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2004. P.169.

¹²¹ Petkevičius P. Administracinių teisės pažeidimų teisena. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003. P.94.

Šiuo metu administracinių teisės pažeidimų bylas nagrinėja ir nuobaudas už administracinius pažeidimus skiria pareigūnai iš daugiau kaip 80 institucijų. Administracinių teisės pažeidimų kodekso¹²² 225⁽²⁾ ir 259⁽¹⁾ straipsniai suteikia Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnams teisę surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus ir nagrinėti kodekso 119³ straipsnyje, 123 straipsnio penktojoje dalyje (dėl pažeidimų, padarytų pasienio kontrolės punktuose), 124¹ straipsnio šeštojoje dalyje (dėl įstatymų numatyto draudimo dokumento neturėjimo pasienio kontrolės punktuose), 130 straipsnio ketvirtojoje dalyje, 136², 136³ straipsniuose (dėl pažeidimų, padarytų pasienio kontrolės punktuose), 137 straipsnio antrojoje dalyje (dėl pažeidimų, padarytų pasienio kontrolės punktuose), 142⁴ straipsnyje (dėl pažeidimų, padarytų pasienio kontrolės punktuose), 205, 206, 206², 206⁴, 206⁵ straipsniuose, 210 straipsnio trečiojoje dalyje (dėl pažeidimų, padarytų pasienio ruože) numatytų administracinių teisės pažeidimų bylas.

„Valstybės sienos apsaugos tarnybos vardu nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas ir skirti administracines nuobaudas turi teisę Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstaigų ir struktūrinių padalinių vadai ir jų pavaduotojai bei kiti tam įgalioti Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai.“¹²³

Šiuo metu ATPK 205² straipsnis, numatantis atsakomybę už neteisėtą valstybės sienos perėjimą dėl neatsargumo priskirtas nagrinėti apylinkių teismams bei policijos pareigūnams, nors daugiausia yra nustatomas Tarnybos pareigūnų. Šis pažeidimas nėra padaromas tyčia, bei jo sankcija (pažeidimas užtraukia baudą nuo dviejų šimtų penkiasdešimties iki penkių šimtų litų)¹²⁴ yra nedidelė, tad autoriaus nuomone, teisę nagrinėti šias bylas reikėtų suteikti VSAT pareigūnams, taip būtų mažiau apkraunami teismai nesudėtingų bylų nagrinėjimu. Tarnyba būtų pakankamai kompetentinga teisingai išnagrinėti tokias administracines bylas. Tad, autoriaus nuomone, reikalinga pakeisti ATPK 225² straipsnio 1 dalį, suteikiant teisę nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas už 205² str. pažeidimus Tarnybos pareigūnams.

2003 m. birželio 9 d. Valstybės sienos apsaugos tarnybos vadas įsakymu Nr. 4-303 „Dėl dokumentų Administracinių teisės pažeidimų bylose rekomenduojamų formų bei jų užpildymo taisyklių patvirtinimo“¹²⁵ patvirtino administracinių teisės pažeidimo protokolo, administracinio sulaikymo protokolo, nutarimų administracinių teisės pažeidimų bylose bei daiktų ir dokumentų paėmimo protokolo rekomenduojamas formas, o taip pat rekomenduojamas paaiškinimo ir šaukimo formas.

¹²² Administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

¹²³ Administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

¹²⁴ Ten pat.

¹²⁵ VSAT vado 2003 m. birželio 09 d. įsakymas Nr. 4-303 „Dėl dokumentų Administracinių teisės pažeidimų bylose rekomenduojamų formų bei jų užpildymo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 58-2628.

Pareigūnų, kuriems suteikti įgaliojimai surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus, nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas ir skirti administracines nuobaudas, sąrašas yra patvirtintas atitinkamu Tarnybos vado įsakymu „Dėl įgaliojimų surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus, nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas ir skirti administracines nuobaudas suteikimo“¹²⁶.

Minėtame Tarnybos vado įsakyme yra suteikta teisė nagrinėti ir skirti administracines nuobaudas už LR ATPK 225²str. 1 dalyje nurodytus administracinius teisės pažeidimus: Tarnybos valdybų viršininkams ir jų pavaduotojams, skyrių ir Nacionalinio koordinacinio centro viršininkams, VSAT rinktinių skyrių, poskyrių viršininkams, šių skyrių ir poskyrių bei Kriminalinės žvalgybos grupės vyriausiesiems specialistams, vyresniesiems specialistams ir specialistams, vyriausiesiems tyrėjams, vyresniesiems tyrėjams, tyrėjams, užkardų vadams ir jų pavaduotojams ir laivų vadams. Autoriaus nuomone, Tarnybos vadas įgaliojo pakankamai pareigūnų nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas, taip pat šių pareigūnų pareigybės reikalauja aukštojo išsilavinimo (daugumoje aukštojo teisinio arba aukštojo viešojo administravimo išsilavinimo), tai yra labai svarbu, nes tik gilių teisinių žinių turintis pareigūnas gali administracinėse bylose priimti teisingus sprendimus.

Taigi administracinę atsakomybę Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai už kontrabandos dalyką skiriant baudą gali taikyti, jei: „*neteisėtai gabenamų prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų, išskyrus kilnojamąsias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus, šaunamuosius ginklus, šaudmenis, sprogmenis, sprogstamąsias, radioaktyviąsias medžiagas ar kitas strategines prekes, nuodingąsias ir stipriai veikiančias, psichotropines ar narkotines medžiagas, jų pirmtakus (prekursorius), vertė yra iki penkių minimalių gyvenimo lygių (MGL) dydžio sumos*“¹²⁷, jei prekių vertė viršija 5 MGL dydžio sumą, bet neviršija 250 MGL dydžio sumos, Tarnybos pareigūnai surašę Administracinio teisės pažeidimo protokolą perduoda administracinę bylą nagrinėti Rajono apylinkės teismui. Administracinių teisės pažeidimų kodeksas reglamentuoja, kad *nutarimą skirti baudą vykdo antstolis* ATPK ir kitų Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka (ATPK 312 str.). Nuo 2015m. sausio 01d. nutarimą skirti baudą vykdys Valstybinė mokesčių inspekcija, vėliau (jei pažeidėjas nesumoka baudos geranoriškai ir neturi banko sąskaitose piniginių lėšų) antstolis (kai išieškojimą reikia nukreipti į kitą skolininko turtą) ATPK, Civilinio proceso kodekso, Mokesčių administravimo įstatymo nustatyta tvarka. Administracinę atsakomybę patrauktas asmuo

¹²⁶ VSAT vado 2013 m. rugpjūčio 27 d. įsakymas Nr. 4-412 „Dėl įgaliojimų surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus, nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas ir skirti administracines nuobaudas suteikimo“// Valstybės žinios. 2013, Nr. 92-4618.

¹²⁷ Administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

baudą turi sumokėti ne vėliau kaip per *keturiasdešimt dienų* nuo nutarimo skirti baudą įteikimo jam dienos, o apskundus tokį nutarimą – ne vėliau kaip per keturiasdešimt dienų nuo pranešimo apie skundo nepatenkinimą dienos (ATPK 313 str.). Pagal šiuo metu galiojančią ATPK 314 straipsnio redakciją: „*jeigu pažeidėjas nesumoka baudos per ATPK kodekso 313 straipsnyje nustatytą terminą, nutarimą skirti baudą priėmęs organas (pareigūnas), o jeigu nutarimą priima teismai ar administracinės komisijos prie savivaldybių tarybų, – protokolą surašęs organas (pareigūnas) šį nutarimą siunčia antstoliui vykdyti*“.¹²⁸ Nuo 2015m. sausio 01 d. išieškojimas priverstinai bus vykdomas, kai Valstybinė mokesčių inspekcija sprendimu dėl priverstinio baudos išieškojimo kreipsis į antstolį.

Savanoriškas baudų sumokėjimas šiuo metu yra mažas. Remiantis policijos duomenimis (policijos pareigūnų skirtos baudos sudaro apie 90 procentų visų skiriamų administracinių baudų) 2011 metais policijos buvo paskirta baudų už 90 mln litų, iš jų surinkta apie 52 mln., t. y. apie 58 proc..¹²⁹ Administracinė atsakomybė už kontrabandą užtraukia sąlyginai nemažas pinigines baudas, bet geranoriškas sumokėjimas arba išieškojimas yra gana prastas ir ypatingai iš užsienio šalių piliečių. Jei dar Lietuvos Respublikos piliečiams galima sudaryti rimtų nemalonumų, būnant Valstybės skolininku, tai iš užsienio šalies piliečio išieškoti skirtą piniginę baudą, nesant jo pačio geros valios, praktiškai neįmanoma. Kokių gi galima imtis priemonių, kad užsienio šalies pilietis įvykdęs kontrabandos teisės pažeidimą sumokėtų jam paskirtą administracinę baudą arba už tai patirtų kitus nepatogumus? Visų pirma ATPK 269 straipsnio antroje dalyje numatyta, kad „*padarius pažeidimus, numatytus šio kodekso 142⁴, 209, 209¹, 209², 209³, 209⁶, 210 straipsniuose, baudos išieškojimui užtikrinti leidžiama paimti daiktus (vertybes) iš pažeidimą padariusio asmens, jeigu jis Lietuvos Respublikoje neturi nuolatinės gyvenamosios vietos*“.¹³⁰ Tai reiškia, kad siekiant užtikrinti administracinės nuobaudos tikslo (nubausti pažeidėją ir auklėti, kad jis ateityje nedarytų naujų teisės pažeidimų) pasiekimą, leidžiamas daiktų (vertybių) paėmimas. Tai gali būti gryniesi pinigai, automobilis, kuriuo asmuo vyksta ir jam priklauso ir pan.. Tačiau šį punktą galima taikyti tik asmenims, kurie neturi nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje. Šiuo atveju užsieniečiams daiktai būtų negrąžinami, kol jie nesumokės paskirtos administracinės baudos, arba išieškojimas būtų galimas nukreipti į šiuos sulaikytus daiktus. Priešingu atveju užsienietis paskirtą baudą gali ignoruoti ir antstolis paskirtos baudos iš jo neišieškos. Praktikoje antstoliai nepriima iš institucijų administracinių nutarimų dėl išieškojimo, jei skolininkas yra užsienio pilietis ir negyvena Lietuvoje ar neturi

¹²⁸ Administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

¹²⁹ Straipsnis www.delfi.lt Pažeidėjai policijai sumokėjo tik apie 60 proc. pernai paskirtų baudų: trūksta 37 mln. litų. // <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/pazeidejai-policijai-sumokejo-tik-apie-60-proc-pernai-paskirtu-baudu-truksta-37-mln-litu.d?id=59385467> [žiūrėta: 2013-09-21]

¹³⁰ Administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

turto Lietuvoje, motyvuodami CPK 590 str.¹³¹. Taigi, nors įstatymas ir suteikia tokią galimybę (numatytą ATPK 269str.), autorius tokių taikymo pavyzdžių praktikoje nesurado. Taip pat ne visada užsienietis gabenantis kontrabandą vyksta su nuosavu automobiliu ar turi su savimi grynųjų pinigų (arba turimų pinigų kiekis ar automobilio vertė yra pakankama baudai padengti), tokiu atveju būtina vadovaujantis Užsieniečių teisinės padėties įstatymo¹³² 133 straipsnio 2 dalimi ir kreiptis į Migracijos departamentą, kad užsieniečiui būtų uždrausta atvykti į Lietuvos Respubliką, kadangi jis turi neįvykdytų prievolių Lietuvos Respublikai, t. y. nesumokėjo jam paskirtos baudos už įvykdytą administracinę teisės pažeidimą. Tą reikia padaryti per 10 darbo dienų nuo pagrindo atsiradimo ar paaiškėjimo, šiuo atveju nuo tos dienos kai buvo neįvykdyta prievolė (nesumokėta paskirta bauda).¹³³ Šis terminas įstatyme autoriaus nuomone, galėtų būti nustatytas ilgesnis – iki vieno mėnesio.

Taigi, svertų dėl geresnio priverstinio baudų išieškojimo iš užsienio šalių piliečių yra, tiesiog dažnai jie nėra pilnai išnaudojami. Pažymėtina, kad pagal Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymą¹³⁴ (toliau – Biudžeto sandaros įstatymas) bei Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. liepos 3 d. įsakymą Nr. 1K-184 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų klasifikacijos patvirtinimo“¹³⁵ už administracinius teisės pažeidimus paskirtos ir sumokėtos baudos yra sudedamoji valstybės biudžeto dalis. Todėl pažeidėjo administracinės nuobaudos (skirtos baudos) sumokėjimas ne tik sukelia neigiamas pasekmes teisės pažeidėjui, auklėja jį, bet ir didina valstybės biudžetą.

Įstatyme įteisintas draudimas turi būti paremtas realios atsakomybės už draudimo pažeidimą mechanizmu, įskaitant ir proporcingą pažeidimui nuobaudą, kuri ne tik sukeltų neigiamas pasekmes pažeidėjui, bet ir atliktų auklėjamąjį bei pažeidimų prevencinį darbą.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pabrėžęs (Administracinė byla Nr. N¹⁶-1757/2006), kad: *„kiekvienos teisinės sankcijos pritaikymas pirmiausiai reiškia tam tikrų suvaržymų paskyrimą, negatyvių pasekmių atsiradimą asmeniui, kurio atžvilgiu ta sankcija taikoma. Tokių negatyvių nubaustajam padarinių buvimas yra būtina sąlyga, nes priešingu atveju nuobaudos būtų beprasmiškos ir nepasiektų joms keliamų tikslų.“*¹³⁶

Dabartiniu metu, už administracinius teisės pažeidimus, susijusius su neteisėta tabako, alkoholio, kitų prekių apyvarta, kontrabanda, numatytos nuobaudos (piniginės baudos), autoriaus

¹³¹ Civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.

¹³² Dėl užsieniečių teisinės padėties // Valstybės žinios. 2004, Nr. 73-2539.

¹³³ Vyriausybės 2005 m. balandžio 20 d. nutarimas Nr. 436 „Dėl užsieniečių, kuriems draudžiama atvykti į Lietuvos Respubliką, nacionalio sąrašo sudarymo ir tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 52-1747.

¹³⁴ Biudžeto sandaros įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 4-47 (nauja redakcija Nr. IX-1946).

¹³⁵ Finansų ministro 2003 m. liepos 3 d. įsakymas Nr. 1K-184 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų klasifikacijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 69-3135.

¹³⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr.3(13) // Vilnius. 2008. P.340.

nuomone, turi būti peržiūrėtos, nes jos yra per švelnios. Šios neteisėtos veikos pagalba uždirbami pinigai yra daug didesni nei gresiančios piniginių baudos, numatytos ATPK.

Paskirtos piniginių baudos gali pasiekti auklėjamąjį tikslą, tik kai yra užtikrinamas jos įvykdymo neišvengiamumas. Pažeidėjui nesumokant jam paskirtos piniginių baudos, autoriaus nuomone įstatymas turi numatyti kitas taikomas priemones, sukeliančias pažeidėjui negatyvias pasekmes.

Dabartinė situacija sudaro prielaidas klestėti „kontrabandos verslui“, taip kenkiant legaliai vystomam verslui ir valstybės biudžetui prarandant dalį pajamų. Sąlyginai mažos sankcijos už šiuos pažeidimus bei mažas Tarnybų (kovojančių su ekonominiais teisės pažeidimais) finansavimas sudaro vis palankesnes sąlygas asmenims užsiimti neteisėta, bet pelninga veikla.

Pasak doc. dr. Prano Petkevičiaus „Administracinių nuobaudų efektyvumą lemia tai, kad kiekvienu atveju jos turi būti taikomos atsižvelgiant į konkretų teisės pažeidimą, jo padarymo aplinkybes. Nuobaudos griežtumas visada turi atitikti padaryto administracinio teisės pažeidimo pavojingumo visuomenei laipsnį, kalto asmens savybes, atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes.“¹³⁷

Autoriaus nuomone, reikia ieškoti ir įvairių būdų apsunkinančių administracinės atsakomybės išvengimo galimybę, ypačiai už tabako, alkoholio produktų, kitų akcizinių prekių kontrabandą, numatant proporcingas bei adekvačias nuobaudas įstatymą pažeidusiems asmenims. Autoriaus nuomone, ATPK 210 straipsnyje nustatytą ribą, nuo kurios atsiranda baudžiamoji atsakomybė, reikia mažinti nuo dabartinės 250MGL iki 200MGL, taip pat būtina šį straipsnį papildyti 4 ir 5 dalimis, kurios numatytų už veikos pakartotinumą griežtesnę atsakomybę (straipsnio pakeitimo įstatymo projekto lyginamasis variantas pateiktas - 4 ir 5 priede). Taip pat būtina numatyti, kad nuo 2015 m. sausio 01d. VMI vykdant paskirtų baudų išieškojimą, jei bauda skirta užsieniečiui ir jis jos nesumoka kreiptis į Migracijos departamentą, dėl užsieniečio įtraukimo į nepageidaujamų asmenų sąrašą. Taip pat numatyti galimybę užsieniečiui sumokėjus paskirtą baudą kreiptis į Migracijos departamentą dėl pašalinimo iš sąrašo, kuriems draudžiama atvykti į Lietuvos Respubliką, t. y. skatinti geranorišką paskirtų baudų už administracinius teisės pažeidimus sumokėjimą.

Būtina ugdyti piliečių teisinę sąmonę, nepakantumą teisės pažeidimams, netoliaravimą kontrabandinėms prekėms aiškinant žalingas jos pasekmes. Autorius sutinka su išsakyta Stasio Vencevičiaus teiginiu, kad „pažangi visuotinė teisinė sąmonė, brandi piliečių teisinė sąmonė ir teisinis aktyvumas yra teisės viršenybės civilizuotoje visuomenėje ir teisinės valstybės pamatas.

¹³⁷Dambrauskienė G., Marcijonas A., Monkevičius E. ir kiti. Lietuvos teisės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2004. P.169.

*Piliečių teisinės sąmonės ugdymas – būtina teisės pažeidimų profilaktikos ir kovos su nusikalstamumu sudedamoji dalis“.*¹³⁸

¹³⁸ Vansevičius S. Valstybės ir teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2000. P.170.

3. VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBOS PAREIGŪNŲ NUOMONĖS TYRIMŲ ANALIZĖ

Kaip ir buvo minėta šio darbo įvade, siekiant išsiaiškinti Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pareigūnų nuomonę apie Tarnybos veiklos efektyvumą siekiant kovoti su kontrabanda ir nelegalia migracija, buvo atliktas kiekybinis tyrimas, naudotas anketavimo metodas. Anketavimo metodas pasirinktas todėl, kad jis per palyginus trumpą laiką leidžia apklausti daug tiriamųjų, t. y. greitai surinkti daug informacijos, kurią galima apdoroti matematiniais – statistiniais metodais. Kiekybinio tyrimo imtis sudaro 100 pareigūnų iš skirtingų užkardų, kurios vykdo sienos apsaugos kontrolę prie išorinės ES sienos (su Rusija ir Baltarusija). Tyrimo rezultatai buvo apdoroti mechaniniu būdu.

Taip pat buvo atliktas kokybinis tyrimas – „tai giluminis vienos nedidelės socialinės realybės pjūvis, kai detaliam ir nestruktūruotai, bet sistemingai renkamos žinios apie reiškinį ar individą.“¹³⁹ Šio ekspertinio - interviu metodu buvo apklausti 7 aukštesniosios grandies pareigūnai, kurių darbo specifiškai yra tiesioginis sienos apsaugos organizavimas, tarnybos planavimas, pastovus padėties prie valstybės sienos analizavimas, kylančių grėsmių nustatymas ir neutralizavimas.

Šiais tyrimo metodais buvo bandoma išsiaiškinti Valstybės sienos apsaugos tarnyboje dirbančių pareigūnų požiūrį į esamą padėtį, apie kontrabandos paplitimą, priežastis, jos kontrolę bei nelegalios migracijos užkardinimą Lietuvoje. Ar dabartinė galiojanti teisinė bazė yra pakankamai gera ir nereikalauja korekcijos siekiant tinkamai VSAT pareigūnams įgyvendinti kontrabandos ir nelegalios migracijos kontrolę? Kokios priežastys, jų manymu, lemia kontrabandos paplitimą Lietuvoje? Šie atlikti tyrimai padės patvirtinti arba paneigti iškeltą **darbo hipotezę**.

3.1. Kiekybinio tyrimo bendroji charakteristika

Pagrindinis tyrimo tikslas – įvertinti pareigūnų nuomonę apie Tarnybai iškeltų uždavinių, t. y. kontrabandos ir nelegalios migracijos užkardinimą, atskleidimą įvykdymą.

Kiekybiniame tyrime buvo naudojama atsitiktinė atranka pasirinktose įvairiose užkardose – kai kiekvienas pareigūnas turi vienodas galimybes dalyvauti apklausoje. Pareigūnai

¹³⁹ Girdzijauskienė, S. Kokybinis interviu. Metodiniai nurodymai. Vilnius: VU specialiosios psichologijos laboratorija, 2006.P.7.

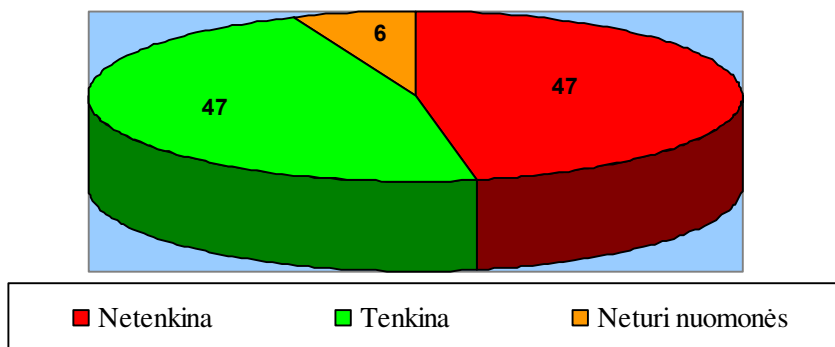
buvo apklausiami atvykę į tarnybą užkardose, prieš išvykstant vykdyti užduotis. Apklausos užkardose vyko nuo 1 iki 2 dienų (priklausomai, kiek pareigūnų tą dieną atvykdavo į tarnybą), kol buvo surinkta numatytas kiekis anketų. Tyrimo metu buvo apklausta 100 pareigūnų. Iš apklaustųjų buvo Vilniaus rinktinės - 20 pareigūnų (10 - G. Žagunio užkardos, 10 - Dieveniškių užkardos), Varėnos rinktinės - 30 pareigūnų (10 - A. Barausko užkardos, 10 - Tribonių užkardos, 10 - Druskininkų užkardos), Pagėgių rinktinės - 30 pareigūnų (10 - Rociškių užkardos, 10 - Kudirkos Naumiesčio užkardos, 10 - Plaškių užkardos), Lazdijų rinktinės - 20 pareigūnų (10 - Lieponos užkardos, 10 - Kybartų užkardos). Buvo apklausta pirminės grandies 71 pareigūnas ir 29 vidurinės grandies pareigūnai, kurie tarnybą vykdo „žaliojoje juostoje“ ir pasienio kontrolės punktuose (apklausti pareigūnai sudarė nuo 10 iki 17 proc. visų užkardoje dirbančių pareigūnų). Tai pareigūnai, kurie pirmieji susiduria su kontrabandos gabentojais ir nelegaliais migrantais. Tyrimo instrumentas - anketa (priedas Nr. 1). Tyrimo rezultatai išreiškiami procentais - vienas atsakymas = 1proc., 100 pareigūnų pasisakymas žymint tą patį atsakymo variantą = 100proc., 51 pareigūno pasisakymas žymint tą patį atsakymo variantą = 51proc. ir t. t. Atsakymų rezultatai pateikiami grafiniais paveikslais.

3.2. Kiekybinio tyrimo rezultatai ir išvados

Kiekybinio tyrimo metu buvo gauti tokie tyrimo rezultai:

Į anketos klausimą: *Ar tenkina esama VSAT padėtis įgyvendinant kontrabandos užkardinimą (kontrolę), išaiškinimą?* respondentų atsakymai apie teigiamai ar neigiamai vertinamą padėtį pasiskirstė vienodai – 9 paveikslas.

Respondentų nuomonė apie padėtį užkardinant kontrabandą (proc.)

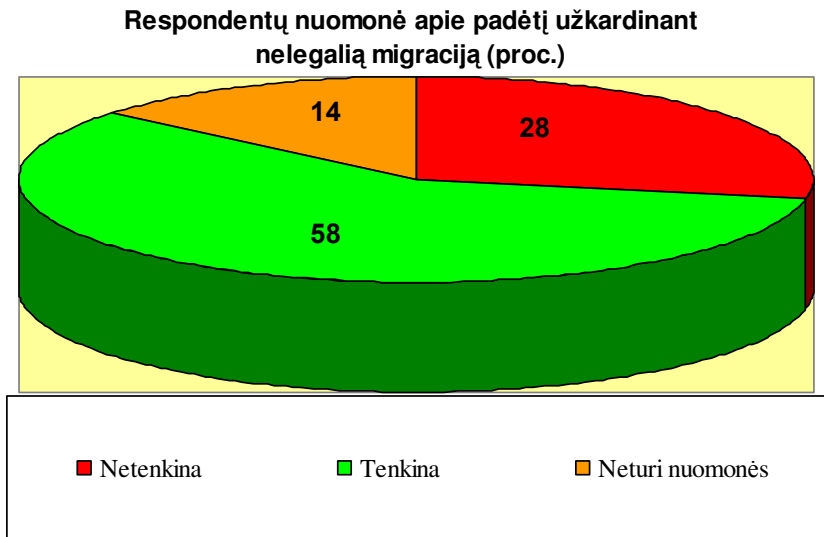

Šaltinis: sudaryta autoriaus

9pav. Respondentų nuomonė apie padėtį užkardinant kontrabandą (proc.)

Tyrimo rezultatai parodė, kad nėra aiškaus teigimo apie blogą ar gerą padėtį Valstybės sienos apsaugos tarnyboje vertinat kovą su kontrabanda. Rezultatai pasiskirstė vienodai - 47 proc. pareigūnų dabartinė padėtis tenkina ir 47 proc. pareigūnų pasisakė, kad dabartinė padėtis kalbant apie kontrabandos kontrolę jų netenkina. Taip pat 6 proc. pareigūnų pažymėjo, kad šiuo klausimu nėra susiformavę nuomonės (tai gali būti pareigūnai, kurie neseniai atėjo dirbti ir dar neturėjo pakankamai laiko pajauti esamos padėties).

Į anketos klausimą: *Ar tenkina esama VSAT padėtis įgyvendinant nelegalios migracijos užkardinimą (kontrolę), išaiškinimą?* Tyrimo rezultatai parodė, kad pareigūnus didžiaja dalimi 58 (proc.) tenkina esama padėtis Tarnybai veikiant nelegalios migracijos užkardinimo, tyrimo srityje. 28 (proc.) pareigūnai nėra patenkinti dabartine padėtimi nelegalios migracijos užkardinimo, išaiškinimo srityje. 14 (proc.) pareigūnų pažymėjo, kad neturi šiuo klausimu aiškos pozicijos, t. y. neturi nuomonės – 10 paveikslas.

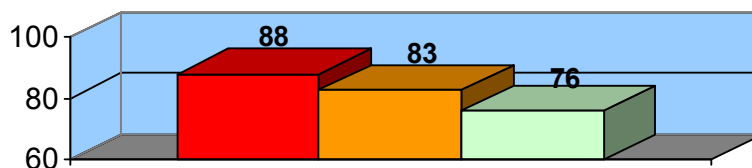
Šaltinis: sudaryta autoriaus

10pav. Respondentų nuomonė apie padėtį užkardinant nelegalią migraciją (proc.)

Iš to galima daryti išvadą, kad didžioji dauguma respondentų vertindami padėtį nelegalios migracijos srityje mano, kad Tarnyba pakankamai efektyviai veikia užkardinant nelegalią migraciją.

Į anketos klausimą: *Kokias iš VSAT atliekamų funkcijų Jūs išskirtumėte kaip pagrindines?* Tyrimo duomenimis respondentai didžiaja dalimi išskyrė valstybės sienos apsaugą - 88 (proc.), antroje vietoje išskyrė pasienio teisinio režimo ir pasienio kontrolės punkto režimo kontrolės funkciją - 83 (proc.), trečioje vietoje liko asmenų ir transporto priemonių, kertančių valstybės sieną, kontrolė - 76 (proc.) – 11 paveikslas.

Respondentų nuomone pagrindinės VSAT vykdomas funkcijos (proc.)

- saugo valstybės sieną sausumoje, jūroje, Kuršių mariose ir pasienio vidaus vandenyse
- užtikrina pasienio teisinį režimą ir pagal kompetenciją pasienio kontrolės punktų režimą
- laikydamosi Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 5 straipsnio 5 ir 6 dalių nuostatų, atlieka asmenų ir transporto priemonių, kertančių valstybės sieną, kontrolę

Šaltinis: sudaryta autoriaus

11pav. Respondentų nuomonė apie pagrindines VSAT vykdomas funkcijas (proc.)

Remiantis respondentų atsakymais į šį klausimą galima daryti išvadą, kad Tarnybos pareigūnai prioritetinėmis sritimis laiko Tarnybos vykdomą valstybės sienos neliečiamumo užtikrinimą ir užsieniečių, atvykstančių į LR per Pasienio kontrolės punktus, tinkamą kontrolę. Tanybai tinkamai įgyvendinant šiose srityse pavestas užduotis – užtikrinima kontrabandos ir nelegalios migracijos tinkama kontrolė Lietuvoje. Respondentų nuomonės pasiskirstymas apie kitų tarnybai priskirtų funkcijų svarbumą pateikiamas 3 priede.

Į anketos klausimą: *Kaip vertinate padėtį Valstybės sienos apsaugos tarnyboje nurodytose srityse?* Tyrimo rezultatai parodė, kad blogiausia padėtis Tarnyboje yra darbuotojų motyvacijos srityje. Kaip blogą padėtį joje įvertino 39 (proc.) respondentų, kaip labai blogą padėtį įvertino 13 (proc.) pareigūnų, vidutiškai padėtį šioje srityje įvertino 28 (proc.) ir tik 21 (proc.) įvertino kaip gerą. Galima daryti išvadą, kad ši sritis Tarnyboje turi būti detalai išnagrinėta ir padaryti reikiami sprendimai siekiant pagerinti padėtį, kadangi tik motyvuotas darbuotojas gali tinkamai vykdyti jam pavestas užduotis – 12 paveikslas.

Teisės aktų, reglamentuojančių VSAT pareigūno įgaliojimus respondentai įvertino daugiausia vidutiniškai – 48 (proc.), kaip gerą padėtį -35 (proc.), kaip blogą padėtį 11 (proc.). Tai veda prie išvados, kad teisės aktai, reglamentuojantys VSAT pareigūno įgaliojimus, reikalauja nežymios korekcijos, kad būtų vertinami daugiau teigiamai – 12 paveikslas.

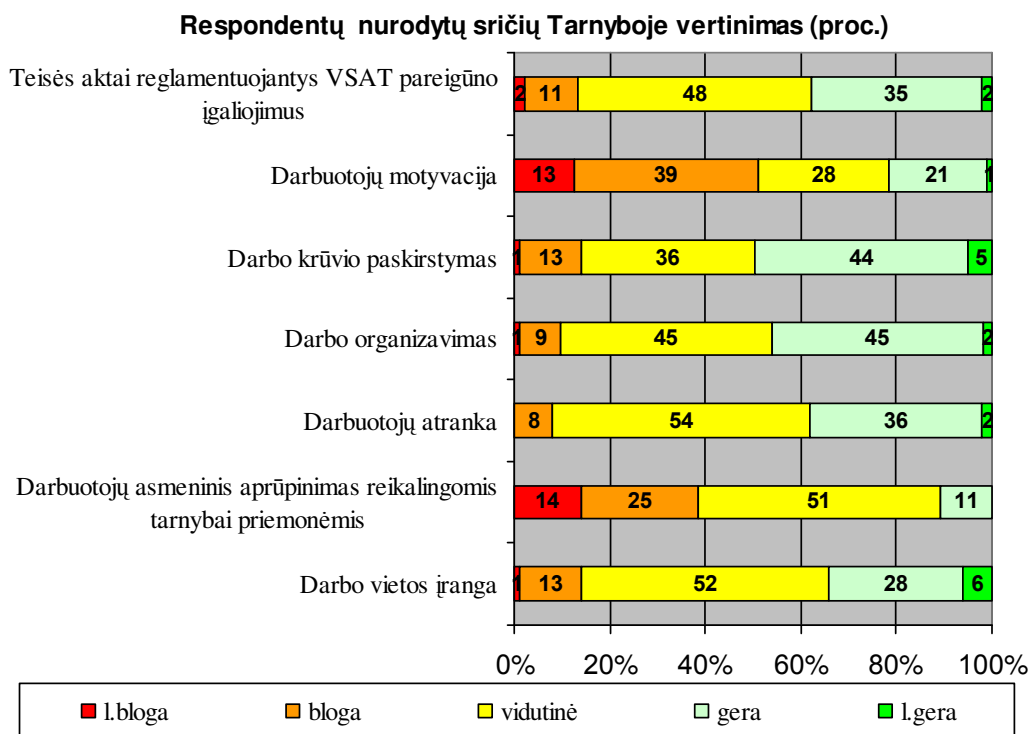
Darbo organizavimas Tarnyboje respondentų buvo įvertintas 45 (proc.) kaip vidutinis ir 45 (proc.) kaip geras, tik 9 (proc.) jį įvertino kaip blogą. Tad tyrimo rezultatai parodė, kad padėtis šioje srityje yra gera – 12 paveikslas.

Darbo krūvio paskirstymas daugumos respondentų nuomone Tarnyboje yra geras – 45 (proc.) ir kaip vidutinį jį įvertino – 36 (proc.), kaip blogą įvertino tik 13 (proc.) -12 paveikslas.

Darbuotojų atranka Tarnyboje tyrimo duomenimis daugiausia vertinama vidutiniškai- 54 (proc.) ir kaip gera 36 (proc.), kaip blogą padėti joje įvardijo tik 8 (proc.) – 12 paveikslas.

Darbuotojų asmeninis aprūpinimas tarnybai reikalingomis priemonėmis tyrimo duomenimis daugiausia respondentų buvo įvertintas kaip vidutinis- 51 (proc.), tačiau gana didelė dalis respondentų padėti šioje srityje įvertino blogai – 25 (proc.) ir 14 (proc.) net kaip labai blogą. Tad šioje srityje reikia daryti sprendimus, kurie pakeistų situaciją į geresnę pusę – 12 paveikslas.

Darbo vietos įrangos srityje tyrimo duomenimis padėtis daugumos respondentų nuomone yra vidutinė - 52 (proc.), kaip gera - 28 (proc.) ir kaip bloga tik 13 (proc.) – 12 paveikslas.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

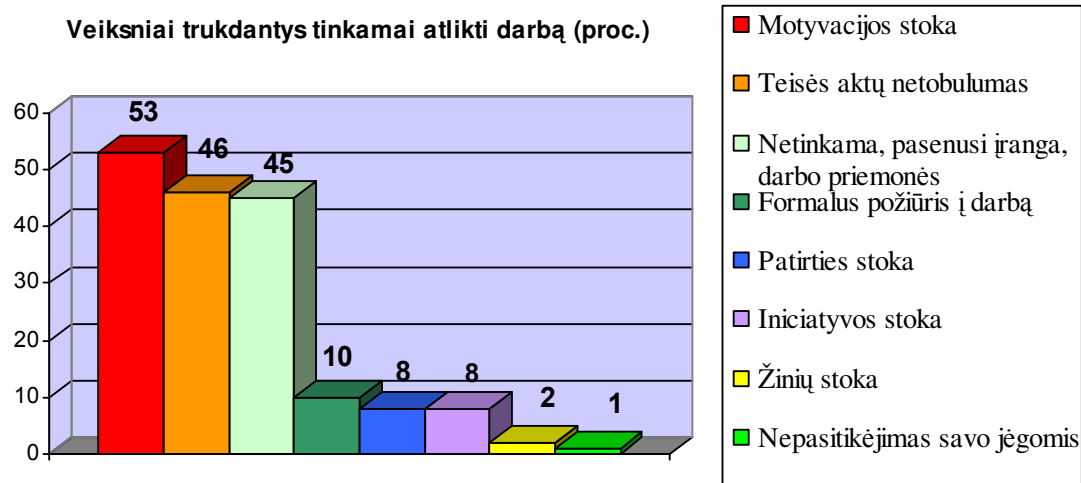
12pav. Respondentų nurodytų sričių Tarnyboje vertinimas (proc.)

Reziumuojant galima sakyti, kad blogiausia padėtis respondentų nuomone yra darbuotojų motyvacijos ir darbuotojų asmeninio aprūpinimo reikalingomis tarnybai priemonėmis srityse. Tą patvirtina ir sekančiame anketos klausime išsakyta pareigūnų nuomonė.

Į anketos klausimą: *Kokie neigiami veiksniai Jums trukdo tinkamai atlikti darbą (užtikrinant sienos apsaugą)?* Tyrimo rezultatai parodė, kad labiausiai trukdantis veiksnys

tinkamai atlikti pareigas yra motyvacijos stoka - 53 (proc.), toliau seka teisės aktų netobulumas – 46 (proc.) ir netinkama, pasenusi įranga, darbo priemonės – 45 (proc.). Tai tyrimo metu iškristalizuotos sritys, kuriose reikia keisti esamą padėtį – 13 paveikslas.

Taip pat respondentai galėjo nurodyti savo priežastis, jų manymu trukdančias tinkamai vykdyti pareigas. Tad anketoje buvo įvardyta, kad: *trūksta šiuolaikinės įrangos detaliam transporto priemonių tikrinimui (videoskopų, tankio matuoklių ir kt. tikrinimo priemonių).*

Šaltinis: sudaryta autoriaus

13pav. Veiksniai trukdantys tinkamai atlikti darbą (proc.)

Autoriaus nuomone, siekiant pagerinti Tarnybos pareigūnų motyvaciją, būtina keisti LR Vyriausybės nutarimą 2002 m. spalio 4 d. Nr. 1575 (Nauja nutarimo redakcija (nuo 2011-02-18): Nr. 167, 2011-02-09, Žin., 2011, Nr. 20-963 (2011-02-17)) „Dėl Pareigūnų, tiesiogiai dalyvavusių išaiškinant (nustatant) nusikaltimus ir kitus teisės pažeidimus, kuriais padaryta (galėjo būti padaryta) turtinė žala valstybei, skatinimo tvarką“¹⁴⁰, numatant joje daugiau galimybių paskatinti pareigūnus už nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų, kuriais padaryta (galėjo būti padaryta) turtinė žala valstybei nustatymą.

Į anketos klausimą: *Kaip vertinate kvalifikacijos kėlimo kursus?*

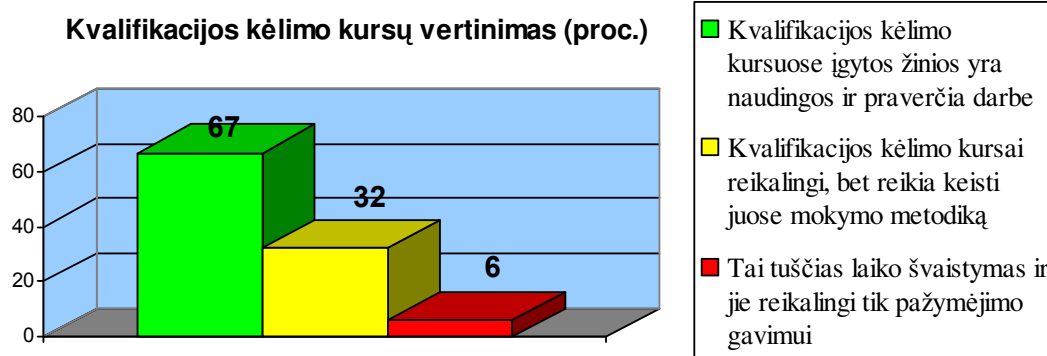
Didžioji dauguma respondentų pažymėjo, kad kvalifikacijos kėlimo kursuose įgytos žinios yra naudingos ir praverčia darbe - 67 (proc.), mažesnioji dalis respondentų pažymėjo, kad kvalifikacijos kėlimo kursai reikalingi, bet reikia keisti juose mokymo metodiką – 32 (proc.) ir tik 6 proc. respondentų pažymėjo, kad tai tuščias laiko švaistymas – 14 paveikslas.

Kvalifikacijos kėlimo kursuose yra atnaujinamos pareigūnų žinios, pateikiama nauja geroji praktika įvairių Tarnybai priskirtų sričių vykdyme, analizuojamos praktikoje išskylančios

¹⁴⁰Vyriausybės 2002 m. spalio 4 d. nutarimas Nr. 1575 „Dėl Pareigūnų, tiesiogiai dalyvavusių išaiškinant (nustatant) nusikaltimus ir kitus teisės pažeidimus, kuriais padaryta (galėjo būti padaryta) turtinė žala valstybei, skatinimo tvarkos“// Valstybės žinios. 2002, Nr. 97-4295.

problemos bei geriausi tų problemų sprendimo būdai. Žvelgiant į respondentų išsakytą nuomonę, dėl šiuo metu vykdomų kvalifikacijos kėlimo kursų, darytina išvada, kad kursai pravedami profesionaliai.

Taip pat anketose respondentai papildomai įrašė savo pastabas, kad: *kursus pareigūnai turėtų pasirinkti patys, kokių jų manymu jiems reikia; daugiau reikia organizuoti praktinių kursų.*

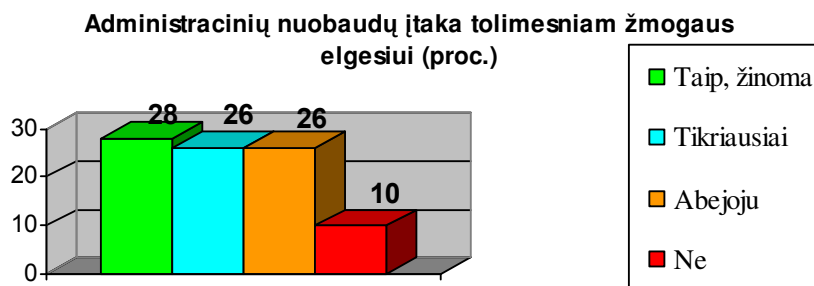
Šaltinis: sudaryta autoriaus

14pav. Kvalifikacijos kėlimo kursų vertinimas (proc.)

Kiekybiniu tyrimu taip pat siekėme išsiaiškinti Tarnybos pareigūnų nuomonę apie šiuo metu galiojančių administracinių nuobaudų už kontrabandą ir nelegalią migraciją pakankamumą (nuobaudos griežtumo su veikos pavojingumu santyki). Norėjome nustatyti ar jų nuomone dabartinės nuobaudos už šiuos pažeidimus yra pakankamos, ar reikalaujančios pataisų.

Į anketos klausimą: *Ar dabartinių, esamų administracinių nuobaudų skyrimas už kontrabandą daro kokią nors įtaką tolesniam žmogaus elgesiui?*

Tyrimo rezultatai parodė, jog 28 (proc.) respondentų užtikrintai mano, kad dabartinių esamų administracinių nuobaudų skyrimas už kontrabandą daro įtaką tolesniam žmogaus elgesiui, 26 (proc.) nurodė, kad tikriausiai daro įtaką, išreiškė abejonę - 26 (proc.) ir 10 (proc.) išreiškė nuomonę, kad įtakos nedaro. Iš šių rezultatų matyti, kad tvirtų pozijų, šiuo klausimu, nėra – 14 paveikslas.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

14pav. Administracinių nuobaudų įtaka tolimesniam žmogaus elgesiui (proc.)

I anketos klausimą: *Kokios administracinės teisinės priemonės sustiprintų VSAT kovą su kontrabanda?* Tyrimo rezultatai parodė, kad respondentų manymu didžiausią poveikį turėtų už pakartotinį kontrabandos padarymą 1 metų bėgyje, numatyti taikyti ir įteisinti taikyti baudžiamąją atsakomybę - 65 (proc.) – 15 paveikslas.

Tačiau, kaip žinoma, Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs, kad „konstitucinis principas *non bis in idem* neleidžia pakartotinumą traktuoti kaip aplinkybės, kuriai esant už tam tikrus teisės pažeidimus nustatytos administracinės teisinės atsakomybės rūšis gali būti pakeista baudžiamąja atsakomybe dėl to, kad asmuo, už atitinkamą teisės pažeidimą jau buvęs nubaustas administracine nuobauda, vėl padarė administracinį teisės pažeidimą.“¹⁴¹

„Viena iš teisinių poveikio priemonių teisingumo sąlygų yra jų proporcingumas siekiamam tikslui. Už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos teisės pažeidimui, turi atitikti teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus, neturi varžyti asmens akivaizdžiai labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti.“¹⁴²

Respondentų išsakytą nuomonę apie būtinumą griežtinti atsakomybę (jų siūlymu net iki baudžiamosios atsakomybės) už pakartotinį kontrabandos pažeidimą (galiojant administraciniam baustumui už šį pažeidimą) formuoja išvadą, kad ATPK 210 straipsnyje būtina nustatyti (papildyti) 4 ir 5 d., numatančiomis griežtesnę atsakomybę už šios veikos pakartotinumą.

46 (proc.) respondentų pasisakė už tai, kad atsakomybės griežtinimas būtų ta priemonė, kuri padėtų kovoti su kontrabanda – 15 paveikslas.

35 (proc.) respondentų pasisakė už didesnių įgaliojimų suteikimą VSAT pareigūnams, keičiant dabar galiojančią teisinę bazę – 15 paveikslas.

25 (proc.) respondentų pažymėjo, kad reikia numatyti ir įteisinti galimybę VSAT pareigūnams taikyti asmenims oficialų perspėjimą (pagal Organizuoto nusikalstamumo užkardavimo įstatymą)¹⁴³, kurie įtariamais kontrabandos gabenimu – 15 paveikslas.

23 (proc.) respondentų pažymėjo, kad reikia numatyti ir įteisinti alternatyvias priemones baudoms už kontrabandos pažeidimą ATPK– 15 paveikslas.

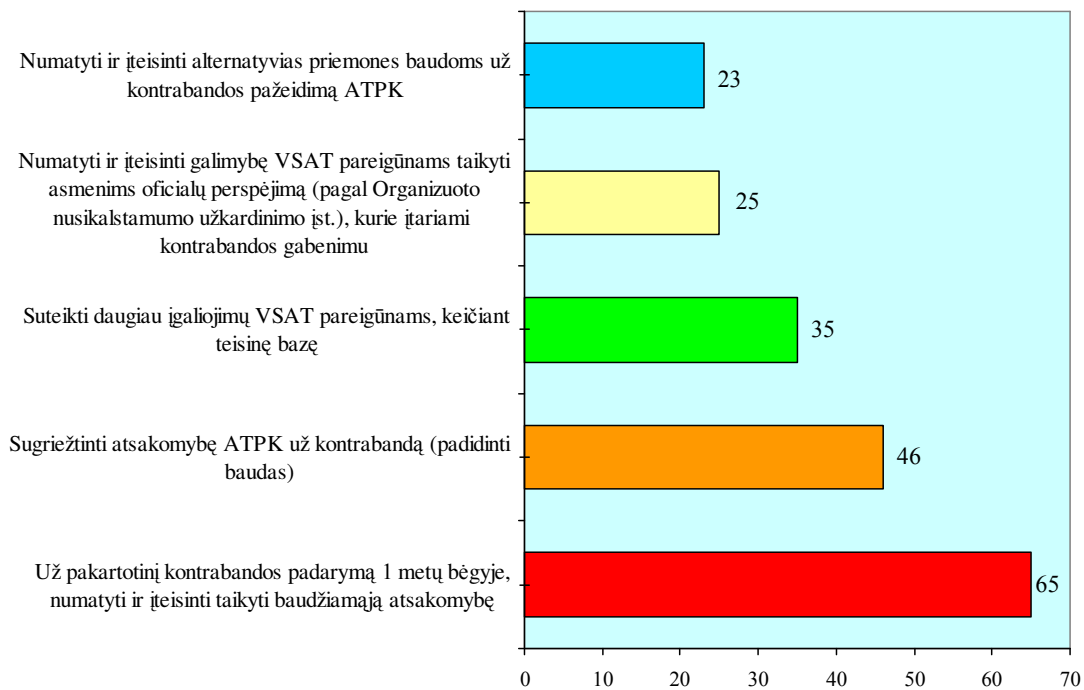
Taip pat respondentai anketose pateikė savo pasiūlymus: *sumažinti vertę nuo kurios atsiranda baudžiamoji atsakomybė pvz. iki 50MGL (šiuo metu administracinė atsakomybė taikoma iki 250MGL), didinti VSAT finansavimą, vystyti bendrą ekonomikos augimą valstybėje, užtikrinti bausmės neišvengiamumo principo įgyvendinimą.*

¹⁴¹ Valančius K. Teisės pagrindai: konstitucionalistinis aspektas. Vilnius: Technika, 2008. P.220.

¹⁴² Konstitucinio Teismo 2000m. gruodžio 8d. nutarimas „Dėl administracinių teisės pažeidimų ir mokesčių administravimo“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 105-3318.

¹⁴³ Organizuoto nusikalstamumo užkardavimo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 69-1731.

Efektyviausios priemonės kovai su kontrabanda (proc.)

Šaltinis: sudaryta autoriaus

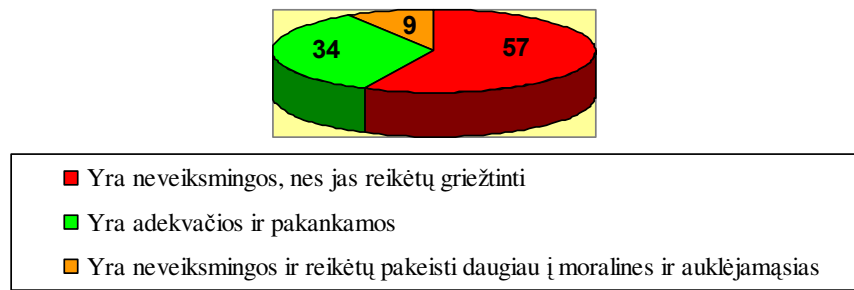
15pav. Efektyviausios priemonės kovai su kontrabanda (proc.)

Nors dauguma respondentų pasisako už atsakomybės griežtinimą, bet pastebėtina, kad nemažai respondentų taip pat kartu siūlo įjungti ir kitas priemones kovojant su kontrabanda, tai leidžia manyti, jog būtina ieškoti alternatyvių priemonių dabartinėms administracinėms nuobaudoms. Juk žinoma, kad skirtos piniginės baudos ne visada pasiekia savo tikslus, kadangi asmenys jų nesumoka ir neturi turto iš kurio galėtų būti išieškota paskirta piniginė bauda. Tą patvirtina ir sekančio klausimo atsakymų pasiskirstymas.

Į anketos klausimą: *kaip respondentai vertina esančias nuobaudas už kontrabandą ATPK šiuo metu?* Tyrimo duomenimis didžioji dalis respondentų pasisakė, kad jos yra neveiksmingos, nes jas reikėtų griežtinti - 57 (proc.), 34 (proc.) respondentų nurodė, kad jos yra adekvačios ir pakankamos, 9 (proc.) nurodė, kad yra neveiksmingos ir reikėtų jas pakeisti į daugiau moralines ir auklėjamąsias – 16 paveikslas.

Taip pat respondentai šiuo klausimu anketose pateikė savo patebėjimus: *kad reikalinga stiprinti teisinę bazę baudų išieškojimo srityje, plėsti neteisėto praturtėjimo persekiojimą, socialinių išmokų ir paramos nutraukimą asmenims baustiems už kontrabandą; taip pat pažymėjo, kad nuobaudos (baudos) yra neveiksmingos, nes daugeliu atvejų neišieškomos iš pažeidėjų.*

**Dabartinių ATPK nustatytų nuobaudų vertinimas už
kontrabandos pažeidimą (proc.)**

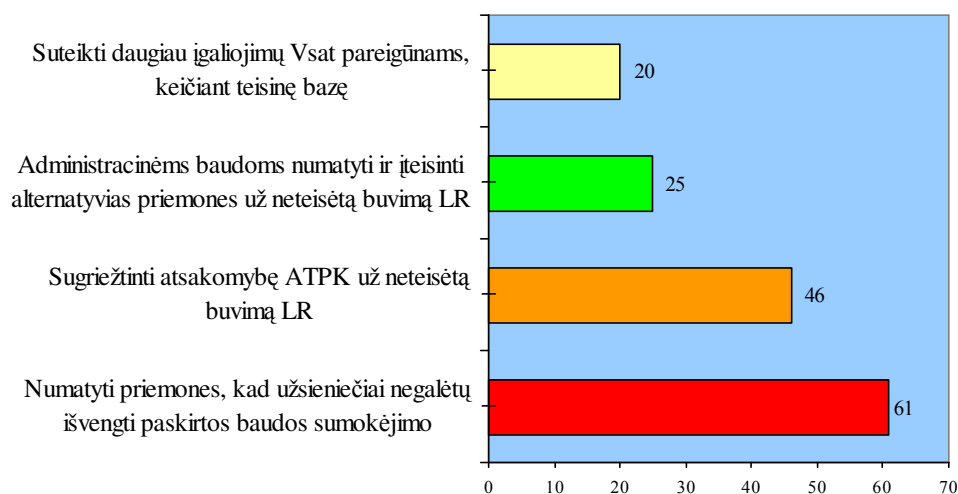

Šaltinis: sudaryta autoriaus

16pav. Dabartinių ATPK nustatytų nuobaudų vertinimas už kontrabandos pažeidimą (proc.)

Į anketos klausimą: *Kokios administracinės teisinės priemonės sustiprintų VSAT kovą su nelegalia migracija?* Tyrimo duomenimis 61 (proc.) respondentų pasisakė už tai, kad reikia numatyti priemones, kad užsieniečiai negalėtų išvengti paskirtos baudos sumokėjimo, o 46 (proc.) respondentų pasisakė už atsakomybės sugriežtinimą ATPK už neteisėtą buvimą Lietuvos Respublikoje, 25 (proc.) respondentų pažymėjo, kad reikia numatyti ir įteisinti alternatyvias priemones baudoms už neteisėtą buvimą Lietuvos Respublikoje, 20 (proc.) respondentų pasisakė už didesnių įgaliojimų suteikimą VSAT pareigūnams, keičiant dabar galiojančią teisinę bazę – 17 paveikslas.

Efektyviausios priemonės kovoje su nelegalia migracija (proc.)

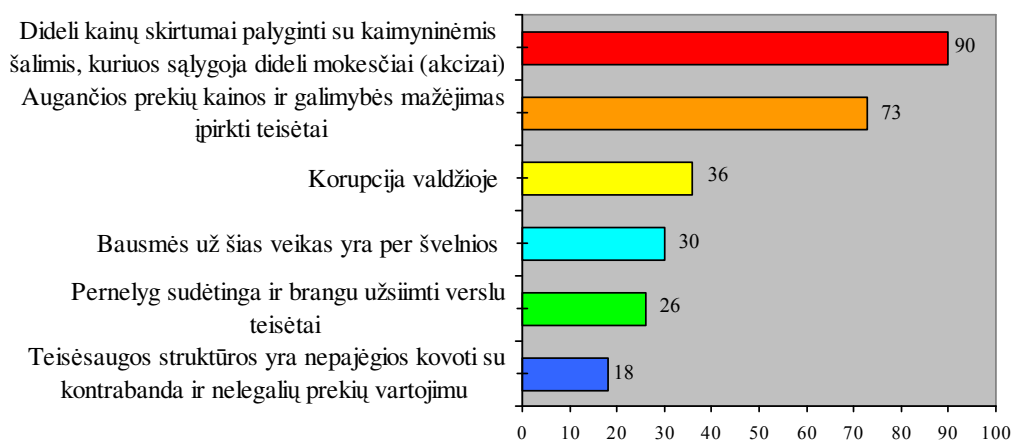
Šaltinis: sudaryta autoriaus

17pav. Efektyviausios priemonės kovoje su nelegalia migracija (proc.)

Į anketos klausimą: *Kaip Jūs manote, kokios priežastys lemia kontrabandos ir nelegalios prekių apyvartos paplitimą Lietuvoje?* Atlikto tyrimo duomenimis respondentai 90

(proc.) pasisakė, kad priežastis yra dideli kainų skirtumai palyginti su kaimyninėmis šalimis, kuriuos sąlygoja dideli mokesčiai (akcizai) LR, 73 (proc.) respondentų įvardijo, kaip priežastį augančias prekių kainas ir galimybės mažėjimą įpirkti teisėtai. 36 (proc.) nurodė, kad tam įtakos turi korupcija valdžioje. Kita priežastis yra per švelnios bausmės, pasisakė 30 (proc.) respondentų, o 26 (proc.) respondentų nurodė priežastį, kad pernelyg sudėtinga ir brangu užsiimti verslu teisėtai, kad teisėsaugos struktūros yra nepajėgios kovoti su kontrabanda ir nelegalių prekių vartojimu nurodė 18 (proc.) respondentų – 18 paveikslas.

Veiksniai lemiantys kontrabandos ir nelegalios prekių apyvartos paplitimą Lietuvoje (proc.)

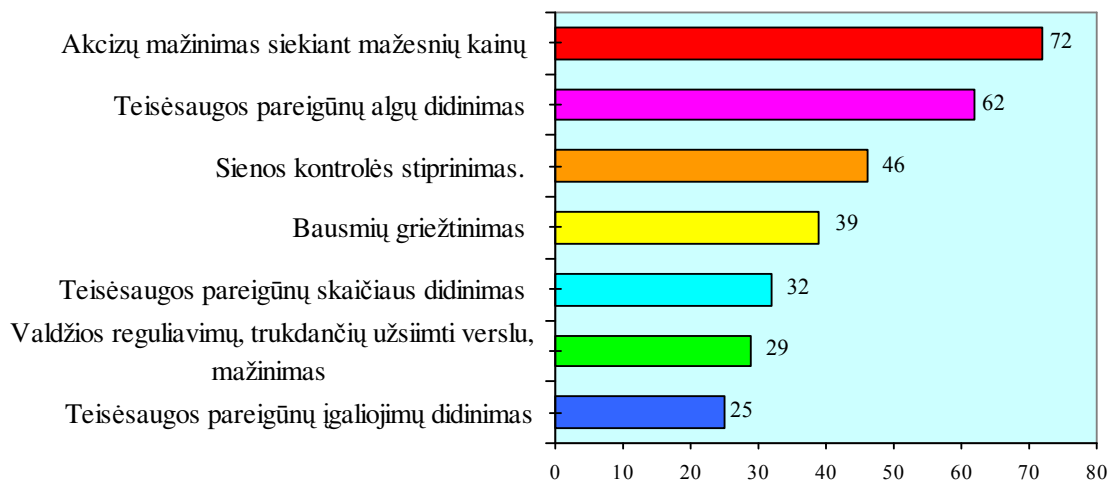

Šaltinis: sudaryta autoriaus

18pav. Veiksniai lemiantys kontrabandos ir nelegalios prekių apyvartos paplitimą Lietuvoje (proc.)

Į anketos klausimą: *Kaip Jūs manote, kokios priemonės yra efektyviausios kovoje su kontrabanda ir nelegalių prekių apyvarta Lietuvoje?* Tyrimo duomenimis daugiausia respondentų išskyrė akcizų mažinimą siekiant mažesnių kainų – 72 (proc.), taip pat didesnioji dalis respondentų nurodė teisėsaugos pareigūnų algų didinimą- 62 (proc.), 46 (proc.) respondentų mano, kad efektyvi priemonė būtų sienos kontrolės stiprinimas, 39 (proc.) pažymėjo, kad bausmių griežtinimas. Teisėsaugos pareigūnų skaičiaus didinimą nurodė 32 (proc.), 29 (proc.) pažymėjo valdžios reguliavimų, trukdančių užsiimti verslu, mažinimą. 25 (proc.) nurodė, kaip teisėsaugos pareigūnų įgaliojimų didinimą – 19 paveikslas.

Priemonių efektyvumas kovoje su kontrabanda ir nelegalių prekių apyvarta Lietuvoje

Šaltinis: sudaryta autoriaus

19pav. Priemonių efektyvumas kovoje su kontrabanda ir nelegalių prekių apyvarta Lietuvoje

Taigi pagrindinės priemonės efektyviausios kovoje su kontrabanda ir nelegalių prekių apyvarta, respondentų manymu, būtų: akcizų mažinimas, teisėsaugos pareigūnų algų didinimas ir sienos kontrolės stiprinimas.

Į anketos klausimą: *Kokias, Jūsų manymu, teisines priemones (įgaliojimus) reikėtų papildomai suteikti Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnams, kad būtų efektyviau kovojama su kontrabanda ar/ir nelegalia migracija?*

Respondentai pasiūlė: *įgalioti skirti baudas platesnį pareigūnų ratą; vadovybei daugiau pasitikėti pareigūnais; leisti VSAT pareigūnams nagrinėti KET pažeidimų bylas (nes daugumos kontrabanda užsiimančių asmenų transporto priemonės yra techniškai netvarkingos, o nustatačius pažeidimą protokolui surašyti reikia kviesti policijos pareigūnus, kurie ne visada turi galimybę atvykti dėl smulkių KET pažeidimų); keisti įstatymus nustatant didesnę galimybę patekti į privačių asmenų gyvenamąsias patalpas, įtariant kontrabandinių prekių laikymu; nustatyti mokamas priemokas pareigūnams pvz. 5 proc. nuo sulaikytos kontrabandos muitinės vertės.*

Apibendrinant kiekybinio tyrimo rezultatus galima teigti:

Respondetų nuomone, reikalinga keisti teisės aktus susijusius su pareigūnų motyvacija darbe, nes šiuo metu Tarnyboje yra blogiausia padėtis šioje srityje. Dabartinių teisės aktų

netobulumas daugumos respondentų taip pat buvo įvardintas, kaip veiksnys trukdantis atlikti tinkamai pareigas.

Respondentų nuomone, viena iš priemonių, kuri sustiprintų kovą su kontrabanda yra numatyti griežtesnę atsakomybę už pakartotinį šį teisės pažeidimą (papildyti ATPK 210str. tai numatančia dalimi), taip pat būtina peržiūrėti ribą nuo kurios kyla baudžiamoji atsakomybė. Atlikto kiekybinio tyrimo duomenimis, respondentai išskyrė akcizų mažinimą siekiant mažesnių kainų, kaip efektyviausią priemonę, kovoje su kontrabanda antroje vietoje pagal priemonės efektyvumą, respondentai akcentavo teisėsaugos pareigūnų algų didinimą, toliau sienos kontrolės stiprinimą, bausmių griežtinimą.

Siekiant efektyviai kovoti su nelegalia migracija, tyrimo duomenimis, dauguma respondentų pasisakė už tai, kad reikia numatyti priemones užtikrinančias, kad užsieniečiai negalėtų išvengti paskirtos baudos sumokėjimo, taip pat respondentai pasisakė už administracinės atsakomybės griežtinimą už neteisėtą buvimą Lietuvos Respublikoje.

3.3. Kokybinio tyrimo bendroji charakteristika

Kokybinio tyrimo metu buvo atlikta ekspertinė apklausa su 7 aukštesniosios grandies pareigūnais, užkardų vadais ir jų pavaduotojais. Tai pareigūnai, kurie yra atsakingi už užkardai pavestų funkcijų įgyvendinimą, t. y. pagrinde už tinkamą užkardai priskirto valstybės sienos ruožo apsaugą. Jie planuoja tarnybas pirminės grandies pareigūnams atsižvelgiant į ruožo esamą padėtį.

Apklausoje dalyvaujantiems respondentams buvo užduodami iš anksto paruošti klausimai į kuriuos jie pateikė savo nuomonę. Respondentų pasisakymai buvo sisteminami, grupuojami ir referuojami. Klausimai visiems dalyviams buvo pateikiami vienodi (priedas Nr. 2).

3.4. Kokybinio tyrimo rezultatai ir išvados

Atlikto ekspertinės apklausos - interviu su aukštesniosios grandies pareigūnais dėl nuomonės apie Tarnybos veiklos efektyvumą siekiant kovoti su kontrabanda ir nelegalia migracija, rezultatų įvertinimas

Atsakydami į klausimą: *Kaip Jūs manote, kokios priežastys lemia kontrabandos ir nelegalios prekių apyvartos paplitimą Lietuvoje?* Daugelis respondentų nurodė, kad pagrindiniai veiksniai lemiantys kontrabandos ir nelegalios apyvartos paplitimą Lietuvoje yra: *augančios*

prekių kainos ir galimybės mažėjimas prekes įpirkti teisėtai; dideli kainų skirtumai palyginti su kaimyninėmis šalimis, kuriuos sąlygoja dideli mokesčiai, akcizai; nurodė, kad didelę įtaką turi palankus visuomenės požiūris į kontrabandą (pakantumas kontrabandai); korupcijos paplitimas tarp pareigūnų, nes korupcinius nusikaltimus yra ypatingai sunku įrodyti.

Taip pat respondentai akcentavo, kad žmonių pasirinkimą gyventi iš kontrabandos verslo sąlygoja: *didelis nedarbas pasienio rajonuose (ypač kaimo vietovėse), o kontrabanda yra gana lengvas ir greitas būdas užsidirbti pinigų. Dauguma Lietuvos žmonių galvoja tik apie šią dieną, todėl ieško prekių įsigyti, nors ir nelegaliai, bet pigiau, jie nemąsto apie šios veiklos pasekmes.*

Taip pat buvo nurodoma, kad šiuo metu bausmės už kontrabandos gabenimą yra per švelnios; *neseniai pradėjusiems dirbti pareigūnams trūksta kvalifikacijos (žinių); taip pat techninių tikrinimo priemonių, kurios padėtų detaliau apžiūrėti vykstančias transporto priemones per Pasienio kontrolės punktus.*

Atsakydami į klausimą: *Kaip Jūs manote, kokios priemonės yra efektyviausios kovoje su kontrabanda ir nelegalių prekių apyvarta Lietuvoje?* Daugelis respondentų nurodė, kad kovoti su kontrabanda ir nelegalia prekių apyvarta Lietuvoje padėtų: *sienos kontrolės stiprinimas; griežtinti baudas už kontrabandą ir užtikrinti bausmės neišvengiamumo principo užtikrinimą, galbūt ieškant alternatyvių nuobaudų taikymo galimybių, jeigu neįmanoma išieškoti paskirtos piniginės baudos. Būtina taikyti ir kitokias ekonomines sankcijas, asmenims, baustiems už kontrabandą ir nelegalių prekių gabenimą (netaikyti mokesčių lengvatų, nemokėti socialinių pašalpų ir pan.). Skatinti visuomenėje atsisakyti žalingų įpročių, tada tokios prekės kaip cigaretės, alkoholis, nebus reikalinga prekė.*

Didelis žingsnis, autoriaus nuomone, būtų pasiūlytas visuotinis (privalomas visiems) turto deklaravimo įvedimas, kas leistų lengviau nustatyti neteisėto praturtėjimo atvejus.

Taip pat buvo akcentuojama, kad reikia didinti pareigūnų atlyginimą, nes šiuo metu pagal atliekamą darbą jis yra per mažas ir tai lemia korupcijos didėjimą, nes pareigūnai nevertina prastai apmokamos darbo vietos. Taip pat numatyti aiškią pareigūnų skatinimo sistemą už sėkmingai sulaikytą kontrabandą.

Kitas aktualus klausimas - teisėsaugos pareigūnų skaičiaus didinimas (bent užpildant šiuo metu esamus laisvus etatus), šiuo metu, kai kuriose užkardose, yra daug neužkomplektuotų etatų, kas sąlygoja nepakankamą fizinę sienos apsaugą.

Kelti šalies gyventojų pragyvenimo lygį, nes turint pakankamai pajamų, galima rinktis prekę pagal kokybę, o ne kaip dabar pagal kainą ir nesvarbu, kad kontrabandinę. Tam taip pat padėtų akcizų mažinimas, siekiant mažesnių kainų.

Reikalingas modernių techninių priemonių įrengimas prie valstybės sienos (tokių kaip vaizdo stebėjimo signalizacinės sistemos). Techninių priemonių atnaujimas, tokių kaip: termovizoriai ir naktinio matymo prietaisai (kurie buvo pirkti 2004m. ir dar dabar naudojami), šiuo metu kartais kontrabandos gabentojai yra techniškai modernesni nei valstybės pareigūnai, kurie turi apsaugoti valstybės sieną.

Atsakydami į klausimą: *Jūsų manymu, ar tinkamas VSAT pareigūnų parengimas (ar jie parengti tinkamai vykdyti VSAT pavestas funkcijas)?* Didesnė dalis respondentų nurodė, kad: *pareigūnų parengimas pakankamas, tačiau dėl teisės normų neaiškumo, neapibrėžtumo, pareigūnams kartais sunku operatyviai priimti tinkamus sprendimus (pvz. prievartos priemonių panaudojimo ribos, teisėtų reikalavimų nevykdymo atvejai, kritiškas pareigūnų parodymų vertinimas tyrimuose ir pan.). Taip pat dėl pareigūnų, kartais ir smulkių klaidų padarymo, pastovus tarnybinių pažeidimų tyrimo atlikimas, skatina pareigūnus vengti ryžtingai priimti sprendimus, geriau nieko nedaryti ir nepadaryti galimų klaidų, todėl reikalinga garantuoti pareigūnų teisinę gynybą dėl priimtų netyčinių klaidingų sprendimų. Taip pat atvejai, kai pareigūnų turtas yra sunaikinamas dėl jų principingo pareigų vykdymo ir pareigūno palikimo su savo bėdomis vieno - skatina pareigūnų baimę dėl susidorojimo (artimųjų ir savęs).*

Mažesnė dalis respondentų vienareikšmiškai pasisakė, kad: *šiuo metu VSAT pareigūnų parengimas nėra tinkamas. Pareigūnai neretai vengia priimti sprendimus sudėtingesnėse situacijose, tačiau ne dėl to, kad jaučiasi nesaugūs, o dėl to, kad aplamai nežino kokie sprendimo variantai yra galimi. Rengiant pasieniečius Pasieniečių mokykloje bei organizuojant kursus VSAT pareigūnams turėtų būti daugiau dėmesio skiriama praktiniams įgūdžiams. Tačiau šioje vietoje susiduriama su kita problema – kad Pasieniečių mokykloje, dėstytojų tarpe, nėra daug praktikų, kurie galėtų tinkamai perteikti praktines žinias. Pavyzdys: nė vienas dėstytojas Pasieniečių mokykloje negali prisijungti prie Tarnyboje naudojamų duomenų bazių (ATPEIR¹⁴⁴, Užsieniečių registro ir kt.), savaime suprantama, kad ir kursantai nemokinami dirbti su jomis. Taip pat respondantai pasiūlė galimus sprendimo variantus: 1. Galimybė esamiems VSAT pareigūnams vesti užsiėmimus Pasieniečių mokykloje (nustatant papildomą apmokėjimą). 2. Galimybė išėjusiems į pensiją pareigūnams dirbti Pasieniečių mokykloje dėstytojais (neprarandant pensijos).*

Taip pat, respondentų nuomone, būtina nustatyti tinkamą motyvacinę sistemą pareigūnams patiems siekti žinių, pastoviai domėtis įstatymų pakeitimais ir t. t., galbūt skatinti baigti mokslus universitetuose, Tarnybai apmokant už studijas, o pareigūnui išipareigojant atidirbti tam tikrą metų skaičių, kas vestų prie išsilavinusio pareigūno kūrimo.

¹⁴⁴ Administracinių teisės pažeidimų ir eismo įvykių registras

Atsakydami į klausimą: *Kokią įtaką, Jūsų manymu, turi visuomenės švietimas apie žalą valstybei, piliečiams įsigyjant ir naudojant kontrabandines prekes? Ar reikalingas toks švietimas? Ar jis šiuo metu juntamas visuomenėje?* Visi respondentai nurodė, kad: visuomenės švietimas turi svarbią įtaką ir jis reikalingas, ugdo pilietiškumą, užtikrina gerovę ateičiai, nes gyventojai nelabai žino apie realią kontrabandos žalą valstybei ir iš to sekančias pasekmes. Tačiau jis, respondentų nuomone, šiuo metu nejuntamas, be to esant finansiniams nepritekliais, sunkumams ir t. t., piliečiai pamina pilietiškumą ir sėkmingai naudoja kontrabandines prekes. Visuomenės švietimas turi būti vykdomas jau nuo mokyklinio amžiaus. Jis turėtų pasireikšti šiais aspektais:

1. Turėtų būti skelbiama informacija ne bendrais bruožais, o labai aiškiai (gal būt net schematiškai) parodoma daroma žala: pvz. nusipirkai 100 pakelių kontrabandinių cigarečių - valstybė negavo n litų pajamų – tavo vaiko mokyklai nenupirktas 1 vadovėlis.
2. Visur kur tik įmanoma turi būti piešiamas neigiamas kontrabandininko portretas.
3. Skatinti nepakantumą kontrabandai, raginti piliečius pranešti apie asmenis, kurie užsiima šia neteisėta veikla.

Tad, respondentų nuomone, tai yra viena efektyviausių priemonių, kuri gali užkirsti kelią tokios veikos, kaip kontrabanda pasirinkimui, pradiniam taške, tačiau ji šiuo metu nėra aktyviai vykdoma ir visuomenėje nejuntama.

Atsakydami į klausimą: *Kad sėkmingiau būtų kovojama su kontrabanda, Jūsų manymu, kokias sritis reikėtų suregulamentuoti papildomai arba pakeisti reglamentavimą?* Respondentai nurodė, kad: reikia ieškoti galimybės alternatyvių nuobaudų taikymui, jeigu neįmanoma iš pažeidėjo išieškoti paskirtos piniginės baudos; asmenims, baustiems už kontrabandą ir nelegalių prekių gabenimą, taikyti ekonominės sankcijas - netaikyti mokesčių lengvatų, nemokėti socialinių pašalpų ir pan.; įvesti visuotinį turto deklaravimą, kas leistų greičiau nustatyti asmenis, gyvenančius iš nelegalių pajamų. Mažinti įstatymuose numatytą ribą, nuo kurios atsiranda baudžiamoji atsakomybė, t. y. nuo dabar ATPK galiojančios 250 MGL ribos iki 50 ar 100 MGL.

Kai kurių respondentų nuomone: numatytų prievolių nevykdymas (pvz. nesumoka paskirtos baudos) turėtų baigtis laisvės apribojimu, taip pat jų manymu reikėtų plačiau taikyti turo konfiskavimą, už kontrabandos pažeidimą.

Šiuo metu, respondentų manymu, baudų išieškojimas yra didelė problema, kadangi: vyraujanti galimybė jų išvengti (dažniausiai kontrabandą gabenantys asmenys yra niekur nedirbantys, neturintys legalių pajamų ir turto savo vardu), gimdo nebaudžiamumo pojūtį ir skatina toliau užsiiminti šia nelegalia veikla. Dauguma jų turi „sukaupę“ tūkstantines baudas,

tačiau jų niekada nesumokės. Turėtų būti patobulintas baudų išieškojimo mechanizmas, kuris būtų nukreiptas ne tik į pajamas ir skolininko turtą. Taip pat tarp kontrabandos pažeidėjų yra daug užsienio šalių piliečių (Rusijos, Baltarusijos) ir iš jų administracinių piniginių baudų išieškojimas, be jų geros valios (savanoriško baudos sumokėjimo) yra neįmanomas, jei jie neturi turto ar legalių pajamų Lietuvoje, tad tokiems užsieniečiams turi būti griežtai taikomos kitos sankcijos - neįleidimas į Lietuvos Respubliką tol, kol bus sumokėta skola (paskirta administracinė bauda) valstybei.

Kai kurių respondentų nuomone: nesumokėtas administracines baudas reikėtų keisti privalomais visuomenei naudingais darbais. Taip pat turėtų būti greitesnis teisminis procesas baudžiamosiose kontrabandos bylose bei priimami jose teisingesni teismo sprendimai (turėtų būti griežtesnė teisėjų atsakomybė, jei dažnai jų sprendimai aukštesnės instancijos teismuose yra panaikinami), nes šiuo metu dažniausiai baudžiamumą junta tik smulkios kontrabandos gabentojai, o rezonansinių bylų kaltinamieji retai būna nuteisti griežtomis bausmėmis, kas formuoja nuomonę pažeidėjams, kad užsiimti stambia kontrabanda apsimoka labiau, nes poveikio priemonės už tai yra mažos - neadekvačios.

Atsakydami į klausimą: Kokios, Jūsų manymu, yra pagrindinės priežastys sąlygojusios paskutiniu metu išaugusią nelegalią migraciją per Lietuvos Respublikos saugomą valstybės sieną. Visi respondentai nurodė, kad: nelegalios migracijos pagrindinė priežastis išlieka ta pati – Lietuva nėra galutinis tikslas nelegaliems migrantams (tiems migrantams, kurie neteisėtai atvyksta į LR per Pasienio kontrolės punktus ar per „žalią“ sieną), o yra tik tranzitinė šalis į Vakarų ir Šiaurės Europą.

Žmonės bėgti iš savo gimtųjų valstybių į Vakarų Europą, Skandinavijos šalis skatina nepalankūs politiniai, ekonominiai veiksniai. Pastaruoju metu padaugėjo karinių konfliktų, dėl kurių stipriai pablogėjo ten gyvenančių žmonių gyvenimo sąlygos, tuo pat metu ES šalių darbo rinka darosi vis atviresnė. Vis daugiau Kaukazo, Azijos ir kitų trečiųjų šalių piliečių atvyksta ir įsitvirtina ES šalyse, o po to organizuoja tiek legaliais, tiek ir nelegaliais būdais atvykti savo kraštiečius.

Respondentų nuomone: nelegali migracija išaugo dėl pablogėjusių gyvenimo sąlygų kitose valstybėse (karas Gruzijoje, bloga ekonominė padėtis Indijoje, Vietname), t. y. socialiniai ir ekonominiai veiksniai. Šiuolaikinių technologijų dėka migrantai gali informuoti savo artimuosius ir draugus apie sėkmingą savo kelionės tikslo pasiekimą, o nelegaliai kirsti sieną „padedą“ techninių sienos stebėjimo priemonių ir pareigūnų, saugančių sieną trūkumas.

Respondentai apie asmenis, kurie yra atvykę legaliai į LR (su galiojančia viza), tačiau išbuvo ilgiau negu leistina ES erdvėje arba užsiėmė LR tokia veikla (pvz., įsidarbino), kuriai

turima viza nesuteikia teisės, išreiškė nuomonę, kad: *tokių užsieniečių neatsakingas požiūris į pareigą laikytis nustatytos buvimo Lietuvoje (ES) tvarkos, turi užtraukti adekvačiai neigiamas pasekmes jiems. Respondentų nuomone, šiuo metu LR ATPK 206str. nustatyta sankcija už šiuos pažeidimus, daugumai jų yra neskausminga ir nedaro šios veikos atgrasia, be to daug užsieniečių vengia mokėti jiems paskirtas baudas, tad jie nepajaučia jokios atsakomybės taikymo už savo neteisėtą buvimą Lietuvoje (ES). Tadėl siekiant padaryti šiuos teisės pažeidimus labiau atgrasius, būtina griežtinti sankciją ir užtikrinti atsakomybės principo neišvengiamumo užtikrinimą, kaip jau buvo minėta, nustatant neįleidimą į Lietuvos Respubliką tol, kol bus sumokėta paskirta administracinė bauda valstybei.*

Apibendrinant kokybinio tyrimo rezultatus galima teigti:

Respondetų nuomone, reikalinga keisti teisės aktus, reglamentuojančius socialinę paramą, papildant juos normomis nustatančiomis apie teisės į paramą praradimą, jei asmuo įvykdė neteisėtą veiklą, susijusią su neteisėtų pajamų gavimu. Mažinti įstatymuose numatytą ribą, nuo kurios atsiranda baudžiamoji atsakomybė. Reikalinga griežtinti ATPK 206str. numatytą sankciją, bei užtikrinti atsakomybės neišvengiamumo principo įgyvendinimą. Siekiant motyvuoti Tarnybos pareigūnus dėl atliekamų funkcijų, būtina keisti LR Vyriausybės nutarimą 2002 m. spalio 4 d. Nr. 1575 (Nauja nutarimo redakcija (nuo 2011-02-18): Nr. 167, 2011-02-09, Žin., 2011, Nr. 20-963 (2011-02-17)) „Dėl Pareigūnų, tiesiogiai dalyvavusių išaiškinant (nustatant) nusikaltimus ir kitus teisės pažeidimus, kuriais padaryta (galėjo būti padaryta) turtinė žala valstybei, skatinimo tvarką“¹⁴⁵, numatant joje daugiau galimybių paskatinti pareigūnus už nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų, kuriais padaryta (galėjo būti padaryta) turtinė žala valstybei nustatymą. Būtina pradėti aktyviai vykdyti visuomenės švietimą apie kontrabandos toleravimo sukeltas neigiamas pasekmes valstybės piliečiams.

3.5 Kitų Lietuvoje atliktų tyrimų rezultatų aptarimas

2013 metais atlikto tyrimo „Gyventojų požiūris į kontrabandą 2013 m.“¹⁴⁶, kurį atliko bendrovė „Spinter tyrimai“ Lietuvos laisvosios rinkos instituto užsakymu, gauti duomenys (20 paveikslas) rodo, kad Lietuvos piliečiai (kaip ir kaimyninių Baltijos valstybių Latvijos ir Estijos piliečiai) svarbiausiomis priežastimis, lemiančiomis kontrabandinių ir nelegalios gamybos prekių

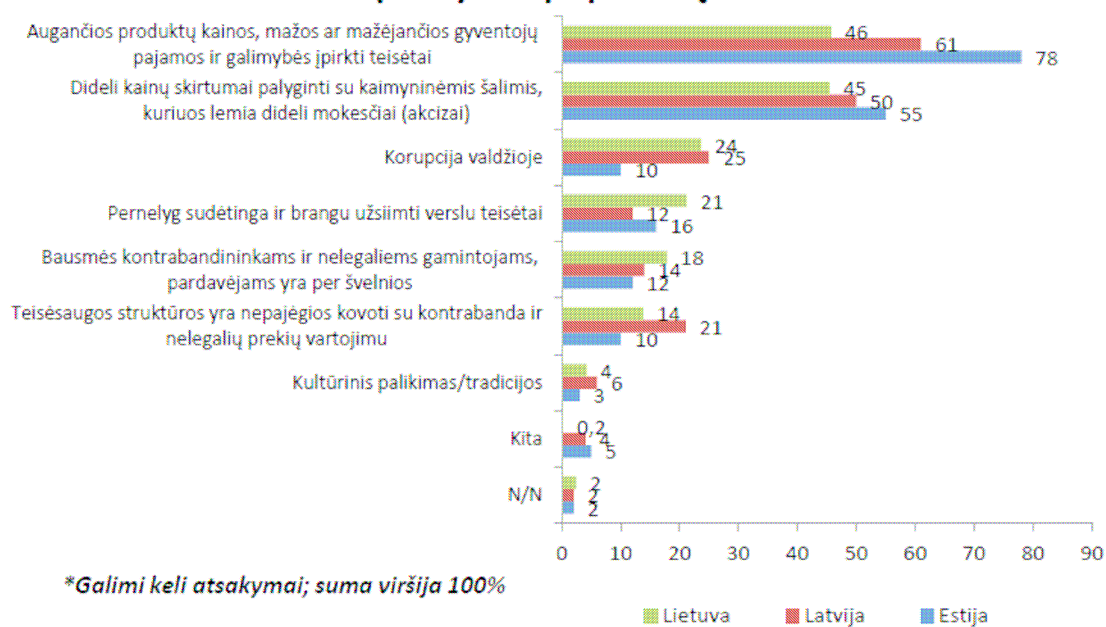
¹⁴⁵ Vyriausybės 2002 m. spalio 4 d. nutarimas Nr. 1575 „Dėl Pareigūnų, tiesiogiai dalyvavusių išaiškinant (nustatant) nusikaltimus ir kitus teisės pažeidimus, kuriais padaryta (galėjo būti padaryta) turtinė žala valstybei, skatinimo tvarkos“// Valstybės žinios. 2002, Nr. 97-4295. Nauja nutarimo redakcija. 2011, Nr. 20-963

¹⁴⁶ Gyventojų požiūris į kontrabandą 2013 m. //

http://www.pasienis.lt/lit/VISUOMENES_NUOMONESAPKLAUSOS/273 [žiūrėta: 2014-01-26]

ar paslaugų paplitimą, nurodė augančias produktų kainas, mažas ar mažėjančias gyventojų pajamas ir galimybes įpirkti teisėtai bei didelį akcizinių prekių kainų skirtumą palyginti su kaimyninėmis šalimis, kuriuos lemia dideli mokesčiai (akcizai). Šie tyrimo duomenys sutampa su mūsų atlikto tyrimo gautais duomenimis (žr. 18pav.), net 90 (proc.) respondentų mūsų kiekybiniame tyrime yra pasisakę, kad pagrindinė priežastis lemianti kontrabandinių ir nelegalių akcizinių prekių apyvartą - dideli kainų skirtumai palyginti su kaimyninėmis šalimis, kuriuos sąlygoja dideli mokesčiai (akcizai) LR; 73 (proc.) respondentų įvardijo, kaip priežastį augančias prekių kainas ir galimybės mažėjimą įpirkti teisėtai; 36 (proc.) nurodė, kad tam įtakos turi korupcija valdžioje. Apie kitų priežasčių įtaką duomenys taip pat yra panašūs. Tokios pat išvados, dėl pagrindinių priežasčių, lemiančių kontrabandos ir nelegalių prekių apyvartos paplitimą, yra išsikristalizavusios ir mūsų atliktame kokybiniame tyrime.

Kaip jūs manote, kokios priežastys lemia kontrabandos ir nelegalios prekių gamybos ir prekybos paplitimą?

Šaltinis: „Gyventojų požiūris į kontrabandą 2013 m.“¹⁴⁷

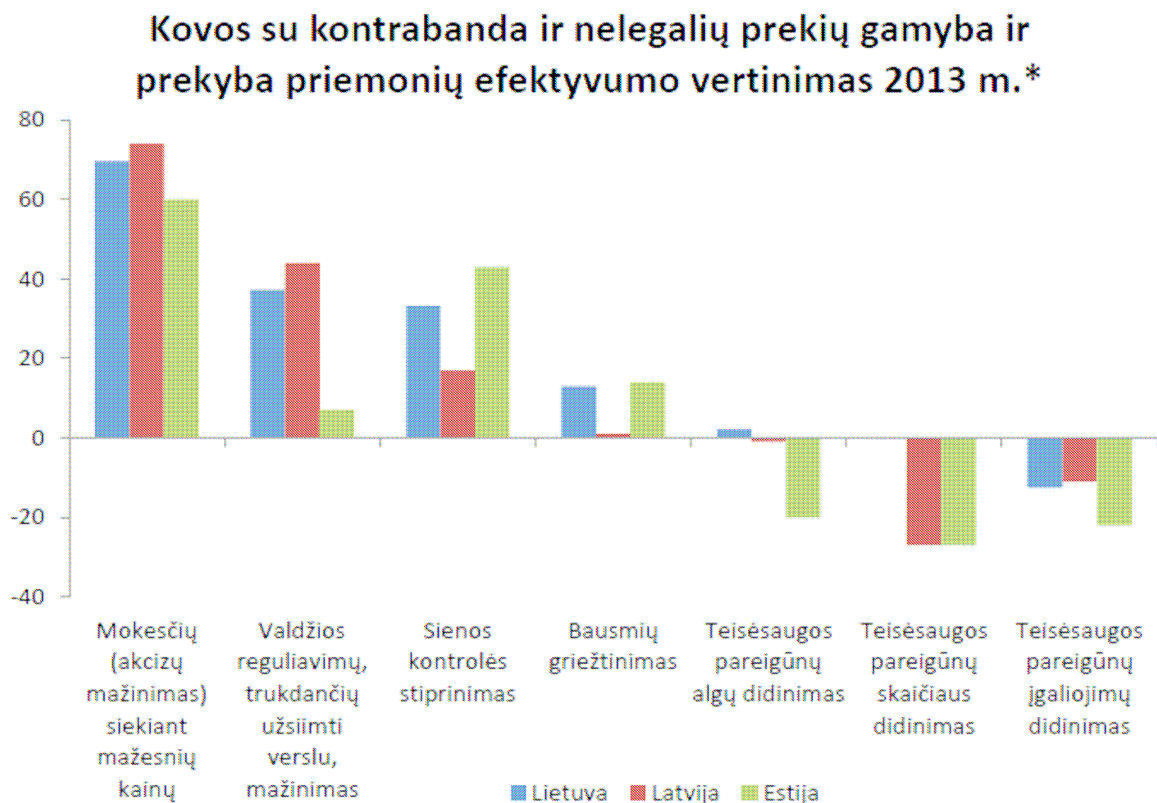
20pav. Priežastys, lemiančios kontrabandą ir nelegalių prekių apyvartą Lietuvoje pagal LLRI atliktą tyrimą

Taip pat minėtame „Gyventojų požiūris į kontrabandą 2013 m.“ tyrime buvo respondentų klausiama jų nuomonės apie priemones, kurios padėtų mažinti kontrabandos ir nelegalių prekių apyvartos mastus (21 paveikslas): *Baltijos šalių gyventojai mano, kad*

¹⁴⁷ Gyventojų požiūris į kontrabandą 2013 m. //

http://www.pasienis.lt/lit/VISUOMENES_NUOMONESAPKLAUSOS/273 [žiūrėta: 2014-01-26]

efektyviausia kovos su kontrabanda ir nelegalių prekių gamyba ir prekyba priemonė yra mokesčių (akcizų) mažinimas, siekiant mažesnių kainų. Šią priemonę visose Baltijos šalyse efektyviausia laikė net 60 proc. Valdžios reguliavimų, trukdančių užsiimti verslu, sumažinimą Lietuvoje ir Latvijoje žmonės laiko antra efektyviausia priemone kovojant su nelegalių prekių paplitimu. Estijos gyventojų nuomone, antra svarbiausia priemonė yra sienos kontrolės stiprinimas. Visose trijose šalyse gyventojų teigiamai vertinančių tokias priemones kaip teisėsaugos pareigūnų algų ir skaičiaus didinimas, jų įgaliojimų didinimas, buvo panaši arba net mažesnė dalis nei vertinančių jas neigiamai.¹⁴⁸

Šaltinis: „Gyventojų požiūris į kontrabandą 2013 m.“¹⁴⁹

21pav. Priemonių kovos su kontrabanda ir nelegalių prekių apyvarta efektyvumo vertinimas pagal LLRI atliktą tyrimą

Šie tyrimo duomenys iš esmės sutampa su mūsų atlikto kiekybinio tyrimo duomenimis, kur respondentai taip pat išskyrė akcizų mažinimą siekiant mažesnių kainų, kaip efektyviausią priemonę – 72 (proc.). Tačiau mūsų atlikto tyrimo duomenimis antroje vietoje pagal priemonės efektyvumą, kovoje su kontrabanda, respondentai akcentavo teisėsaugos pareigūnų algų didinimą- 62 (proc.), kaip tuo tarpu LLRI atliktame tyrime respondentai antroje vietoje iškėlė -

¹⁴⁸ Gyventojų požiūris į kontrabandą 2013 m. //

http://www.pasienis.lt/lit/VISUOMENES_NUOMONESAPKLAUSOS/273 [žiūrėta: 2014-01-26]

¹⁴⁹ Ten pat.

valdžios reguliavimų, trukdančių užsiimti verslu, mažinimą, apie kitų priemonių efektyvumą, kovoje su kontrabanda ir nelegalia prekių apyvarta, respondentų nuomonę atspindintys duomenys mūsų ir LLRI atliktame tyrime yra panašūs (žr. 19pav.).

Mūsų atliktame kokybiniame tyrime išsikristalizavo kiek kitokios išvados, apie efektyviausias priemones, kurios, respondentų nuomone, padėtų suvaldyti augančią kontrabandą ir nelegalių prekių apyvartą Lietuvoje. Be sienos kontrolės stiprinimo, teisėsaugos pareigūnų skaičiaus didinimo ir jų algų didinimo, sankcijų griežtinimo respondentai akcentavo: *1. užtikrinti baudmės neišvengiamumo principo užtikrinimą 2. įteisinti alternatyvių nuobaudų taikymo galimybę, taip pat įsteiginti ir taikyti kitokias ekonominės sankcijas asmenims, baustiems už kontrabandą ir nelegalių prekių gabenimą 3. skatinti (per visuomenės švietimą) visuomenėje atsisakyti žalingų įpročių, tokių kaip rūkymas, alkoholio vartojimas 4. įvesti visuotinį turto deklaravimą 5. vykdyti realų visuomenės švietimą apie kontrabandos toleravimo ir kontrabandinių prekių vartojimo neigiamą įtaką šalies ekonominiam padėties gerėjimui*. Tad mūsų atliktame kokybiniame tyrime respondentai neakcentavo kaip efektyvios priemonės, kovoje prieš kontrabandą ir nelegalios prekių apyvartos, akcizų mažinimo (siekiant mažesnių kainų) ir valdžios reguliavimo priemonių mažinimo (trukdančių užsiimti verslu), priešingai nei LLRI tyrime ir mūsų atliktame kiekybiniame tyrime.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

IŠVADOS

1) Valstybės sienos apsaugos tarnybos padaliniai yra formuojami profesionalios tarnybos pagrindu, juose turi dirbti kvalifikuotas ir tinkamai motyvuotas personalas, turintis reikiamų žinių, kad galėtų tinkamai vykdyti sienų apsaugos kontrolę bei kitas Valstybės sienos apsaugos tarnybai pavestas užduotis.

2) Darbe iškelta **hipotezė** pasitvirtino. Dabartinė Valstybės sienos apsaugos tarnybos organizacinė struktūra, vykdomos funkcijos, teisinis reglamentavimas sudaro prielaidas tinkamai valstybės sienos apsaugai, tačiau, paskutiniu metu didėjantys kontrabandos ir nelegalios migracijos mastai įpareigoja siūlyti valstybei suteikti papildomų įgaliojimų Valstybės sienos apsaugos tarnybai kovoje su kontrabanda ir nelegalia migracija.

3) Efektyvios priemonės kovoje prieš kontrabandą, yra įvairių apsaugos stiprinimo priemonių (veiksmo planų) vykdymas, bendradarbiavimas su kitomis tarnybomis, techninių priemonių diegimas prie valstybės sienos.

4) Didžiausią Tarnybos Lietuvoje sulaikytų nelegalių migrantų dalį sudaro užsieniečiai, sulaikyti kaip nelegaliai esantys Lietuvos teritorijoje, t. y. laiku neišvykę iš šalies iki vizos galiojimo laiko pabaigos.

5) Svarų vaidmenį kovoje su nelegalia migracija vaidina Tarnybos vykdomos išankstinės konsultacijos su Konsulinėmis įstaigomis dėl vizų išdavimo užsieniečiams, taip pat Tarnybos pareigūnų tinkama kontrolė Pasienio kontrolės punktuose neleidžiant atvykti užsieniečiams neatitinkant Šengeno sienų kodekso reikalavimų.

6) Teisės aktai reglamentuojantys užsieniečių atvykimą, buvimą Lietuvoje ir ES erdvėje, atsakomybę už šių reikalavimų pažeidimus reikalauja pastovios analizės siekiant laiku reaguoti į visuomenėje vykstančius socialinius pokyčius, nustatomus naujus nelegalios migracijos būdus ir laiku atlikti teisės aktų pakeitimus.

7) Administracinė atsakomybė yra viena iš teisinės atsakomybės rūšių dažniausiai taikoma Tarnybos pareigūnų už kontrabandos ir nelegalios migracijos pažeidimus. Tačiau būtina vykdyti ir kitas administracines prevencines priemones siekiant užkirsti kelią šiems pažeidimams.

8) Respondentų nuomone, efektyviausios priemonės kovoje su kontrabanda ir nelegalių prekių apyvarta būtų: akcizų mažinimas, sienos kontrolės stiprinimas, baudmės neišvengiamumo principo įgyvendinimas, visuomenės švietimas, teisėsaugos pareigūnų algų didinimas, bausmių už šias veikas griežtinimas, įgaliojimų VSAT pareigūmas didinimas.

9) Respondentų nuomone, efektyviausios priemonės įgyvendinant nelegalios migracijos kontrolę būtų atsakomybės griežtinimas už šiuos pažeidimus bei nuobaudos įvykdymo neišvengiamumo principo įgyvendinimas.

PASIŪLYMAI

1) Siekiant Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnų kovą su kontrabanda padaryti efektyvesnę siūloma keisti „Organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymą“ numatant galimybę VSAT pareigūnams taikyti oficialų perspėjimą ir teismo įpareigojimą.

2) Siūloma pakeisti Administracinio teisės pažeidimo kodekso 210 straipsnio 1 dalį, nustant administracinę atsakomybę iki 200 MGL, taip pat papildyti šį straipsnį 4, 5 dalimis, kurios nustatytų griežtesnę administracinę atsakomybę už kontrabandos veikos pakartotinumą – (įstatymų projektų lyginamieji variantai pateikiami 4 ir 5 priede).

3) Siūloma keisti LR Vyriausybės nutarimą 2002 m. spalio 4 d. Nr. 1575 „Dėl Pareigūnų, tiesiogiai dalyvavusių išaiškinant (nustatant) nusikaltimus ir kitus teisės pažeidimus, kuriais padaryta (galėjo būti padaryta) turtinė žala valstybei, skatinimo tvarką“¹⁵⁰, numatant joje daugiau galimybių paskatinti pareigūnus už nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų, kuriais padaryta (galėjo būti padaryta) turtinė žala valstybei nustatymą.

4) Siekiant padaryti kontrabandos pažeidimą labiau atgrasų siūloma pakeisti „Nedarbo socialinio draudimo įstatymą“¹⁵¹ papildant įstatymo 11 straipsnį 9 punktu, kuris numatytų, kad: „*nedarbo draudimo išmokos mokėjimas nutraukiamas, jeigu per nedarbo draudimo išmokos mokėjimo laikotarpį, asmuo įvykdė neteisėtą veiklą, susijusią su neteisėtų pajamų gavimu*“. Tai paskatintų asmenis atsisakyti neteisėtos veiklos bijant, prarasti šią socialinę garantiją (tokių asmenų yra dauguma pasienio rajonuose, kurie talkininkauja stambioms kontrabandos gabentojams).

5) Siūloma papildyti „Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą“¹⁵² 6 straipsnį ir 7 straipsnį punktu, kuris nustatytų papildomą sąlygą, kurią asmuo turi atitikti įgyjantis teisę gauti socialinę pašalpą ar įgyjantis teisę į kompensaciją: „*asmuo neturi būti baustas (galiojantis administracinis baustumas ir baudžiamasis teistumas) už neteisėtą veiklą, susijusią su neteisėtų pajamų gavimu*“.

¹⁵⁰ Vyriausybės 2002 m. spalio 4 d. nutarimas Nr. 1575 „Dėl Pareigūnų, tiesiogiai dalyvavusių išaiškinant (nustatant) nusikaltimus ir kitus teisės pažeidimus, kuriais padaryta (galėjo būti padaryta) turtinė žala valstybei, skatinimo tvarkos“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 97-4295. Nauja nutarimo redakcija. 2011, Nr. 20-963

¹⁵¹ Nedarbo socialinio draudimo įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 4-26.

¹⁵² Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 73-3352.

6) Siūloma keisti dabartinį galiojantį „Gyventojų turto deklaravimo įstatymą“¹⁵³ pakeičiant šio įstatymo 2 straipsnio dabartinę galiojančią redakciją, kurioje numatytas asmenų ratas, kurie privalo deklaruoti turtą, nustatant, kad: „*turto deklaraciją privalu kiekvienais metais pateikti visiems Lietuvos Respublikos gyventojams, išskyrus pensijinio amžiaus asmenims, jei jie neįgyjo naujo turto per deklaruotinus metus*“. Tarptautinėje praktikoje pabrėžiama turto ir pajamų deklaravimo svarba, užkertant kelią korupcijai ir neteisėtam praturtėjimui. Tai būtų viena efektyviausių priemonių nustatant asmenis galimai gyvenančius iš neteisėtų pajamų.

7) Siūloma ATPK 205² straipsnio pažeidimą priskirti nagrinėti ir VSAT pareigūnams (dėl Tarnybos nustatytų pažeidimų) - (įstatymo projekto lyginamasis variantas pateikiamas 4 priede).

8) Siūloma pakeisti Administracinio teisės pažeidimo kodekso 206 straipsnio 1 dalį, nustant už šią veiką griežtesnę administracinę atsakomybę, taip pat papildyti šį straipsnį 2 dalimi, kuri nustatytų griežtesnę administracinę atsakomybę už veikos pakartotinumą – (įstatymo projekto lyginamasis variantas pateikiamas 4 priede).

¹⁵³ Gyventojų turto deklaravimo įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 50-1197.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.
4. Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 4-47 (nauja redakcija Nr. IX-1946).
5. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo, ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
6. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo, ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
7. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 73-2539.
8. Lietuvos Respublikos gyventojų turto deklaravimo įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 50-1197.
9. Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymas // Valstybės žinios. 2012, Nr. 122-6093.
10. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 2-16.
11. Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 4-26.
12. Lietuvos Respublikos organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 69-1731.
13. Lietuvos Respublikos piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 73-3352.
14. Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 92-2848.
15. Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 42-1192.

16. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 66-2130.
17. Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 42-1927.
18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 43-772.
19. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. liepos 3 d. įsakymas Nr. 1K-184 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų klasifikacijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 69-3135.
20. Asmenų, netyčia kirtusių Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos valstybių sieną, perdavimo nuostatai // 2011-09-29, Nr. 84-16 (pasirašyti Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybės sienos įgaliotinio ir Baltarusijos Respublikos vyriausiojo valstybės sienos įgaliotinio)
21. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse, 2008/115/EB 2008 m. gruodžio 16 d.
22. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 810/2009, 2009 m. liepos 13 d. nustatantis Bendrijos vizų kodeksą.
23. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, nustatantis taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas) (EB) Nr. 562/2006
24. Konstitucinio Teismo 2000m. gruodžio 8d. nutarimas „Dėl administracinių teisės pažeidimų ir mokesčių administravimo“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 105-3318.
25. Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos sutartis dėl Lietuvos ir Baltarusijos valstybės sienos teisinio režimo // Valstybės žinios. 2010, Nr. 82-4312.
26. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės susitarimas dėl valstybės sienos įgaliotinių veiklos // Valstybės žinios. 2011, Nr. 106-4976.
27. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos migracijos politikos gairių patvirtinimo“ // Teisės aktų registras, 2014-01-30, Nr. 2014-00722
28. Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 30 d. nutarimas Nr. IX-911 „Dėl valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 57-2301.
29. Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2013m. balandžio 26 d. įsakymas Nr. 4-246 „Dėl Valstybės sienos apsaugos sistemos 2014-2020 metų plėtotės programos ir Valstybės sienos apsaugos sistemos 2014 – 2020 metų plėtotės programos įgyvendinimo priemonių plano tvirtinimo“.
30. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2013m. balandžio 26 d. įsakymu Nr. 4-246 patvirtinta Valstybės sienos apsaugos sistemos 2014-2020 metų plėtotės programa.

31. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatai // Valstybės žinios. 2008, Nr. 40-1459.
32. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2011m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. 4-796 „Dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos rinktinių ir pasieniečių mokyklos nuostatų tvirtinimo“// Valstybės žinios. 2011, Nr. 123-5855.
33. Valstybės sienos apsaugos tarnybos vado 2013m. balandžio 24d. įsakymas Nr. 4-232 „Dėl valstybės sienos su Baltarusijos Respublika apsaugos stiprinimo veiksmų iki 2013 m. liepos 1 d. plano patvirtinimo“
34. Vidaus reikalų ministro 2012 m. gegužės 15 d. įsakymas Nr. 1V-382 „Dėl sprendimų dėl užsieniečio įpareigojimo išvykti, išsiuntimo, grąžinimo ir vykimo tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2012, Nr. 57-2869.
35. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 4 d. nutarimas Nr. 1575 „Dėl Pareigūnų, tiesiogiai dalyvavusių išaiškinant (nustatant) nusikaltimus ir kitus teisės pažeidimus, kuriais padaryta (galėjo būti padaryta) turtinė žala valstybei, skatinimo tvarkos“// Valstybės žinios. 2002, Nr. 97-4295. Nauja nutarimo redakcija. 2011, Nr. 20-963.
36. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimas Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2002, Nr. 57-2312; 2010, Nr. 102-5279.
37. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 20 d. nutarimas Nr. 436 „Dėl užsieniečių, kuriems draudžiama atvykti į Lietuvos Respubliką, nacionalio sąrašo sudarymo ir tvarkymo taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2005, Nr. 52-1747.
38. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. balandžio 10 d. nutarimas Nr. 290 „Dėl kai kurių Lietuvos Respublikos Seimui pateiktų įstatymų ir Lietuvos Respublikos Seimo nutarimų projektų atšaukimo“// Valstybės žinios. 2013, Nr. 38-1857.
39. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014m. sausio 22d. nutarimas Nr. 79 „Dėl Lietuvos migracijos politikos gairių patvirtinimo“// Teisės aktų registras. 2014, Nr. 2014-00722.
40. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, Generalinės Asamblėjos priimta ir paskelbta 1948 m. gruodžio 10 d. rezoliucija 217 A (III) // Valstybės žinios, 2006-06-17, Nr. 68-2497
41. VSAT vado 2003 m. birželio 09 d. įsakymas Nr. 4-303 „Dėl dokumentų Administracinių teisės pažeidimų bylose rekomenduojamų formų bei jų užpildymo taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2003, Nr. 58-2628.

42. VSAT vado 2013 m. rugpjūčio 27 d. įsakymas Nr. 4-412 „Dėl įgaliojimų surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus, nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas ir skirti administracines nuobaudas suteikimo“// Valstybės žinios. 2013, Nr. 92-4618.
43. VSAT vado 2013m. balandžio 24 d. įsakymas Nr. 4-232 „Dėl valstybės sienos su Baltarusijos Respublika apsaugos stiprinimo veiksmų iki 2013 m. liepos 1 d. plano patvirtinimo“.
44. VSAT prie LR VRM Varėnos rinktinės vado 2012m. liepos 31 d. įsakymas Nr. 4-401 „Dėl priemonių plano patvirtinimo“.

Mokslinė literatūra

45. Birmontienė T., Jarašiūnas E., Kūris E. ir kt. Lietuvos konstitucinė teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001. P.485.
46. Dambrauskienė G., Marcijonas A., Monkevičius E. ir kiti. Lietuvos teisės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2004. P.169.
47. Deviatnikovaitė I. Administracinio poveikio priemonių taikymas kaip viena iš viešojo administravimo subjektų veiklos funkcijų // Jurisprudencija. 2008, Nr. 3(105). P.84-89.
48. Jurgėlaitienė G., Starkus S. Nelegalios migracijos ir nelegalaus mobilumo prevencija Europoje. Vilnius: Lietuvos teisės akademijos leidybos centras, 2000. P. 9.
49. Kuksaitė A. Europos Sąjungos išoriniai sienos apsaugos teisinio reguliavimo ypatumai: daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: MRU, 2009. P.75.
50. Kurapka V. E. Nusikalstamumo Lietuvoje dinamika, prognozė, kontrolės kryptys ir šiuolaikinė kriminalistikos koncepcija. Baigiamoji ataskaita 1 knyga. Vilnius. 2004.P.185.
51. Petkevičius P. Administracinių teisės pažeidimų teiseną. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003. P.42, 94.
52. Romeris M. Valstybė ir jos konstitucinė teisė. T. 2. Vilnius: Pradai, 1995. P. 335.
53. Sipavičienė A., Tarptautinė gyventojų migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė. Vilnius: Tarptautinė migracijos organizacija, Socialinių tyrimų institutas, 2006. P.27-28.
54. Šedbaras S. Administracinė atsakomybė. Vilnius: Justitia, 2005. P.26, 29, 30, 32, 47, 72.
55. Vaišvila A. Teisės teorija: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2000. P. 353-362.
56. Valančius K. Teisės pagrindai: konstitucionalistinis aspektas. Vilnius: Technika, 2008. P.25, 220.
57. Vansevičius S. Valstybės ir teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2000. P.170, 225.
58. Д. Бахрах. Административная ответственность. Москва: Юриспруденция, 1999. С. 8-9.

59. VSAT prie LR VRM informacinė sistema (statistikos) „SIENA“.
60. Migracijos departamento prie LR VRM „2012m. Migracijos metraštis“// Vilnius. 2013.
61. Muitinės departamento prie LR FM, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie LR VRM ir Policijos departamento prie LR VRM Kriminalinės informacijos analizės centro analitinė pažyma „Nelegalios migracijos ir neteisėto asmenų gabenimo situacijos analizė ir grėsmių vertinimas“// Vilnius, 2010.

Teismų praktika

62. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr.3(13) // Vilnius. 2008. P.340.
63. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2008 m. balandžio 24 d. nutartis Nr. A-525-689-08// <http://www.eteismai.lt/byla/59742748421068/A-525-689-08> [žiūrėta: 2014-02-25]

Interneto svetainės

64. Europos komisijos tinklapis Lietuvoje // http://ec.europa.eu/lietuva/ziniasklaidai/29092011_grazinimo_direktyva_lt.htm [žiūrėta: 2014-02-01].
65. Europos migracijos tinklapis// <http://123.emn.lt/lt/migracijos-institucijos> [žiūrėta: 2014-01-26].
66. Gyventojų požiūris į kontrabandą 2013 m. // http://www.pasienis.lt/lit/VISUOMENES_NUOMONESAPKLAUSOS/273 [žiūrėta: 2014-01-26].
67. Migracijos departamentas// <http://www.migracija.lt/index.php?-1664235632> [žiūrėta: 2014-01-26].
68. Policijos informacinė sistema // <https://polis.policija.lt/> [žiūrėta: 2014-02-01]
69. Straipsnis www.lrytas.lt. Kas ketvirta cigaretė - kontrabandinė.// <http://www.lrytas.lt/verslas/izvalgos-ir-nuomones/kas-ketvirta-cigarete-lietuvoje-kontrabandine.htm> [žiūrėta: 2013-04-23].
70. Tarptautinių žodžių žodynas // <http://www.tzz.lt/r/readmisija> [žiūrėta: 2014-01-26].
71. Laisvoji enciklopedija // <http://lt.wikipedia.org/wiki/Kontrabanda> [žiūrėta: 2014-01-26]
72. Valstybės sienos apsaugos tarnybos 2011, 2012, 2013 metų veiklos ataskaitos// <http://www.pasienis.lt/index.php?1386582316> [žiūrėta: 2014-02-01].

73. Vidaus tarnybos statuto projektas Nr. XIP-4701(2)
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=462154 [žiūrėta: 2014-02-01].
74. Dėl užsieniečių teisinės padėties pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2360 //
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=380152&p_tr2=2 [žiūrėta: 2014-02-01].
75. Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 1, 2 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo nauju šeštuoju skirsniu įstatymo projektas Nr. XIP-2701 //
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=386861&p_tr2=2 [žiūrėta: 2014-01-26].
76. Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato tinklapis//
http://www.taurage.policija.lt/lt/jie_vairavo_neblaivus/ [žiūrėta: 2014-02-25]
77. Straipsnis www.delfi.lt Pažeidėjai policijai sumokėjo tik apie 60 proc. pernai paskirtų baudų: trūksta 37 mln. litų. // <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/pazeidejai-policijai-sumokejo-tik-apie-60-proc-pernai-paskirtu-baudu-truksta-37-mln-litu.d?id=59385467>
[žiūrėta:2013-09-21]
78. www.pasienis.lt
79. www.cust.lt
80. www.lvat.lt
81. www.policija.lt

Palevičius M. Valstybės sienos apsaugos tarnybos veikla panaudojant administracines teisinės priemones prieš kontrabandą ir nelegalią migraciją / Teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas dr. G. Vilkelis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakulteto Konstitucinės ir administracinės teisės institutas, 2014. – 85 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe nagrinėjama Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnų veikla, įgyvendinant nelegalios migracijos ir kontrabandos kontrolę. Pirmoje darbo dalyje teoriniu aspektu apžvelgiama Valstybės sienos apsaugos tarnybos vykdomos funkcijos, įgaliojimai ir jų reglamentavimas teisės aktuose. Antroje dalyje apžvelgiamos Tarnybos administracinės teisinės priemonės naudojamos prieš kontrabandą ir nelegalią migraciją, jų efektyvumas ir išskylančios problemos bei pateikiami pasiūlymai jų sprendimui. Taip pat analizuojama Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnų taikoma atsakomybė, už teisės pažeidimus, susijusius su nelegalia migracija ir kontrabanda. Trečioje dalyje analizuojama Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnų kiekybiniu ir kokybiniu tyrimais nustatyta nuomonė apie Tarnybos vykdomą kontrabandos ir nelegalios migracijos kontrolę.

Pagrindiniai žodžiai: valstybės sienos apsauga, kontrabanda, nelegali migracija.

Palevičius M. Activity of State border guard service using means of administrative law against smuggling and illegal migration/ Law Master's Final work. Tutor doctor G. Vilkelis. – Vilnius Mykolas Romeris university, Faculty of law at Institute of constitutional and administrative law, 2014. – 85 p.

ANNOTATION

In the final master's work the activity of the officers of the State Border guard in the process of the implementation of control over illegal migration and smuggling. In the first part of the work the enforceable functions and power of the State border guard service and its regulation in law acts is viewed from theoretical aspect. In the second part the means of administrative laws of the Service used against smuggling and illegal migration, their efficiency and the arising problems as well as the suggested solutions are overlooked. Applicable responsibility for law violation related to illegal migration and smuggling applicable by the officers of the State Border guard service is also analyzed. In the third part the opinion about the control over smuggling and illegal migration implemented by the Service is analyzed. The opinion is based on the quantitative and qualitative research of the officers of the State Border guard service.

Keywords: State Border guard, smuggling, illegal migration.

Palevičius M. Valstybės sienos apsaugos tarnybos veikla panaudojant administracines teises priemones prieš kontrabandą ir nelegalią migraciją / Teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas dr. G. Vilkelis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakulteto Konstitucinės ir administracinės teisės institutas, 2014. – 85 p.

SANTRAUKA

Augantis kontrabandos ir nelegalios migracijos mastas verčia analizuoti tai įtakojančius veiksniai bei iširti ar Valstybės sienos apsaugos tarnybos naudojamos administracinės teisės priemonės prieš kontrabandą ir nelegalią migraciją yra pakankamos ir naudojamos tinkamai.

Šio darbo tikslas - atskleisti Valstybės sienos apsaugos tarnybos naudojamos administracines teises priemones prieš kontrabandą ir nelegalią migraciją, jų efektyvumą siekiant užkardinti šias neteisėtas veikas. Darbe keliamas **hipotezė**, kad dabartinė Valstybės sienos apsaugos tarnybos organizacinė struktūra, vykdomos funkcijos, teisinis reglamentavimas sudaro prielaidas tinkamai valstybės sienos apsaugai, tačiau, paskutiniu metu didėjantys kontrabandos ir nelegalios migracijos mastai įpareigoja siūlyti valstybei suteikti papildomų įgaliojimų Valstybės sienos apsaugos tarnybai kovoje su kontrabanda ir nelegalia migracija.

Darbą sudaro įvadas, kuriame pateikiamas temos aktualumas, keliamas darbo tikslas ir uždaviniai, pateikiami tyrimo metodai, trys dėstomosios dalys, išvados ir pasiūlymai. Pirmoje dalyje apibrėžiama Valstybės sienos apsaugos tarnybos veikla ir jos teisinis reglamentavimas, antroje dalyje apžvelgiamos Tarnybos naudojamos administracinės teisės priemonės įgyvendinant kontrabandos ir nelegalios migracijos kontrolę. Trečioje dalyje atliktų tyrimų pagalba analizuojama Tarnybos pareigūnų nuomonė apie esamų administracinių priemonių, suteiktų įgaliojimų, įgyvendinant Tarnybai pavestas užduotis nelegalios migracijos ir kontrabandos kontrolės srityje, pakankamumą.

Palevičius M. Activity of State border guard service using means of administrative law against smuggling and illegal migration/ Law Master's Final work. Tutor doctor G.Vilkelis. – Vilnius Mykolas Romeris university, Faculty of law at Institute of constitutional and administrative law, 2014. – 85 p.

SUMMARY

Growing extent of smuggling and illegal migration makes us analyse the influential factors as well as study if the administrative law measures applied by State Border guard service against smuggling and illegal migration are sufficient and applied properly.

The aim of this work is to disclose the administrative law measures applied by State Border guard service against smuggling and illegal migration, their efficiency in prevention of these illegal actions. The **hypothesis** suggested in the work is that the present organisational structure of State Border guard service, its performed functions and legal regulation creates presumption for suitable guard of the state border, however, growing extent of smuggling and illegal migration recently oblige to submit additional power for State Border guard service to fight against smuggling and illegal migration.

The work consists of the introduction, in which the relevance of the topic is presented, the objectives and goals of the work are established, research methods are introduced, three main body parts, conclusion as well as recommendation. In the first part the activity of State border guard service and its legal regulation is defined, in the second part the measures of administrative law applied by the service in implementation of the control over smuggling and illegal migration are overlooked. In the third part the opinion of the Service officers on sufficiency of present administrative measures, delegated power to the Service to implement the tasks of smuggling and illegal migration is analysed with the help of the performed research.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

KIEKYBINIO TYRIMO ANKETA

Sveiki,

Aš esu MRU teisės fakulteto magistrantas ir šiuo metu atlieku tyrimą siekdamas nustatyti VSAT pareigūnų nuomonę apie Tarnybos veiklos efektyvumą siekiant pažaboti kontrabandą ir nelegalią migraciją.

Man yra svarbūs Jūsų atsakymai į kiekvieną klausimą, nes tai suformuos bendrą nuomonės atspindį. Apklausą yra anoniminė, Jūsų atsakymai konfidencialūs, jie bus naudojami tik statistiniams apibendrinimams.

Ačiū, kad dalyvaujate šiame tyrime!

1. Ar tenkina esama VSAT padėtis įgyvendinant kontrabandos užkardinimą (kontrolę), išaiškinimą?

Tenkina		Netenkina		Neturiu nuomonės	
---------	--	-----------	--	------------------	--

2. Ar tenkina esama VSAT padėtis įgyvendinant nelegalios migracijos užkardinimą (kontrolę), išaiškinimą?

Tenkina		Netenkina		Neturiu nuomonės	
---------	--	-----------	--	------------------	--

3. Jūsų pareigos VSAT prie LR VRM

Pirminė grandis		Vidurinė grandis	
-----------------	--	------------------	--

4. Kokias iš VSAT atliekamų funkcijų Jūs išskirtumėte kaip pagrindines? (pažymėkite-X 3 pagrindines VSAT funkcijas Jūsų manymu):

1. saugo valstybės sieną sausumoje, jūroje, Kuršių mariose ir pasienio vidaus vandenyse;	
2. laikydamosi Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 5 straipsnio 5 ir 6 dalių nuostatų, atlieka asmenų ir transporto priemonių, kertančių valstybės sieną, kontrolę;	
3. užtikrina pasienio teisinių režimų ir pagal kompetenciją pasienio kontrolės punktų režimą;	
4. dalyvauja įgyvendinant valstybinę migracijos procesų kontrolę;	
5. dalyvauja užtikrinant viešąją tvarką ir atlieka kitas įstatymų nustatytas teisėtvarkos funkcijas pasienio ruože;	
6. ginkluotųjų pajėgų sudėtyje gina valstybę karo metu;	
7. dalyvauja tarptautinių organizacijų ir tarptautinių organizacijų misijų veikloje;	
8. palaiko nuolatinę parengtį atnaujinti pasienio tikrinimą prie vidaus sienos.	

5. Kaip vertinate padėtį Valstybės sienos apsaugos tarnyboje šiose srityse (gradacija nuo 1-labai bloga iki 5-labai gera, pažymėkite lentelėje-X)

(labai bloga) (bloga) (vidutinė) (gera) (1. gera)

	1	2	3	4	5
1. Darbo vietos įranga					
2. Darbuotojų asmeninis aprūpinimas reikalingomis tarnybai priemonėmis					
3. Darbuotojų atranka					
4. Darbo organizavimas					
5. Darbo krūvio paskirstymas					
6. Darbuotojų motyvacija					
7. Teisės aktai reglamentuojantys VSAT pareigūno įgaliojimus					

6. Kokie neigiami veiksniai Jums trukdo tinkamai atlikti darbą (užtikrinant sienos apsaugą)?
(pažymėkite lentelėje Jums tinkančius veiksnius- X)

1.Nepasitikėjimas savo jėgomis	
2.Iniciatyvos stoka	
3.Žinių stoka	
4.Patirties stoka	
5.Formalus požiūris į darbą	
6.Motyvacijos stoka	
7.Teisės aktų netobulumas	
8.Netinkama, pasenusi įranga, darbo priemonės	
9. Parašyti savo _____	

7. Kaip vertinate kvalifikacijos kėlimo kursų? (pažymėkite lentelėje Jums tinkantį teiginį- X)

1.Tai tuščias laiko švaistymas ir jie reikalingi tik pažymėjimo gavimui	
2.Kvalifikacijos kėlimo kursuose įgytos žinios yra naudingos ir praverčia darbe	
3.Kvalifikacijos kėlimo kursai reikalingi, bet reikia keisti juose mokymo metodiką	
4.Kita (galima įrašyti savo pastebėjimą) _____	

8. Ar dabartinių, esamų administracinių nuobaudų skyrimas už kontrabandą daro kokią nors įtaką tolesniam žmogaus elgesiui? (pažymėkite lentelėje Jums tinkantį teiginį- X)

1.Taip, žinoma	
2.Tikriausiai	
3.Abejoju	
4.Ne	

9. Kokios administracinės teisinės priemonės sustiprintų VSAT kovą su kontrabanda?
(pažymėkite lentelėje **iki trijų** Jums tinkančių teiginių- X)

1.Sugriežtinti atsakomybę ATPK už kontrabandą (padidinti baudas)	
2.Numatyti ir įteisinti alternatyvias priemones baudoms už kontrabandos pažeidimą ATPK	
3.Už pakartotinį kontrabandos padarymą 1 metų bėgyje, numatyti ir įteisinti taikyti baudžiamąją atsakomybę	
4. Numatyti ir įteisinti galimybę VSAT pareigūnams taikyti asmenims oficialų perspėjimą (pagal Organizuoto nusikalstamumo užkardymo įst.), kurie įtariamai kontrabandos gabenimu	
5.Suteikti daugiau įgaliojimų VSAT pareigūnams, keičiant teisinę bazę	
6.Kita _____	

10. Kokios administracinės teisinės priemonės sustiprintų VSAT kovą su nelegalia migracija?
(pažymėkite lentelėje Jums tinkantį teiginį- X, galimi keli Jūsų nuomonę atitinkantys teiginiai)

1.Sugriežtinti atsakomybę ATPK už neteisėtą buvimą Lietuvos Respublikoje (ATPK 206str.)	
2.Administracinėms baudoms numatyti ir įteisinti alternatyvias priemones už neteisėtą buvimą LR (ATPK 206str.)	
3.Numatyti priemones, kad užsieniečiai negalėtų išvengti paskirtos baudos sumokėjimo	
4.Suteikti daugiau įgaliojimų VSAT pareigūnams, keičiant teisinę bazę	
4.Kita _____	

11. Esančios nuobaudos už kontrabandą ATPK šiuo metu: (pažymėkite lentelėje Jums tinkantį teiginį-X)

1.Yra adekvačios ir pakankamos	
2.Yra neveiksmingos, nes jas reikėtų griežtinti	
3.Yra neveiksmingos ir reikėtų pakeisti daugiau į moralines ir auklėjamąsias	
4.Kita _____	

12. Kaip Jūs manote, kokios priežastys lemia kontrabandos ir nelegalios prekių apyvartos paplitimą Lietuvoje? (pažymėkite lentelėje iki tijų Jums tinkančių teiginių- X)

1.Augančios prekių kainos ir galimybės mažėjimas įpirkti teisėtai	
2.Dideli kainų skirtumai palyginti su kaimyninėmis šalimis, kuriuos sąlygoja dideli mokesčiai (akcizai) LR	
3.Korupcija valdžioje	
4.Pernelyg sudėtinga ir brangu užsiimti verslu teisėtai	
5.Bausmės už šias veikas yra per švelnios	
6.Teisėsaugos struktūros yra nepajėgios kovoti su kontrabanda ir nelegalių prekių vartojimu	
7.Kultūrinis palikimas, tradicijos	

13. Kaip Jūs manote, kokios priemonės yra efektyviausios kovoje su kontrabanda ir nelegalių prekių apyvarta Lietuvoje? (pažymėkite lentelėje iki tijų Jums tinkančių teiginių- X)

1.Akcizų mažinimas siekiant mažesnių kainų	
2.Valdžios reguliavimų, trukdančių užsiimti verslu, mažinimas	
3.Sienos kontrolės stiprinimas.	
4.Bausmių griežtinimas	
5.Teisėsaugos pareigūnų algų didinimas	
6.Teisėsaugos pareigūnų skaičiaus didinimas	
7.Teisėsaugos pareigūnų įgaliojimų didinimas	

14. Kokias, Jūsų manymu, teises priemones (įgaliojimus) reikėtų papildomai suteikti Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnams, kad būtų efektyviau kovojama su kontrabanda ar/ir nelegalia migracija?

Ačiū už atsakymus

KOKYBINIO TYRIMO KLAUSIMŲ LENTELĖ

VSAT prie LR VRM užkardos vadų ir užkardos vadų pavaduotojų
ekspertinės apklausos- interviu klausimai

1.	Kaip Jūs manote, kokios priežastys lemia kontrabandos ir nelegalios prekių apyvartos paplitimą Lietuvoje? <i>(klausimas tirtas: Gyventojų požiūrio į kontrabandą ir nelegalių prekių vartojimą tyrime 2013m.)</i>
2.	Kaip Jūs manote, kokios priemonės yra efektyviausios kovoje su kontrabanda ir nelegalių prekių apyvarta Lietuvoje? <i>(klausimas tirtas: Gyventojų požiūrio į kontrabandą ir nelegalių prekių vartojimą tyrime 2013m.)</i>
3.	Jūsų manymu, ar tinkamas VSAT pareigūnų parengimas (ar jie parengti tinkamai vykdyti VSAT pavestas funkcijas)? Ko Jūsų manymu trūksta? <i>(ar pareigūnai vengia priimti sprendimus sudėtingesnėse situacijose, kokios to priežastys; ar reikalinga aktyviau kelti kvalifikaciją, nes teisėkūros procesas šiuo metu labai aktyvus ir jiems stinga žinių ir pan.)</i>
4.	Kokią įtaką, Jūsų manymu, turi visuomenės švietimas apie žalą valstybei, piliečiams įsigyjant ir naudojant kontrabandines prekes? Ar reikalingas toks švietimas? Ar jis šiuo metu juntamas visuomenėje?
5.	Kad sėkmingiau būtų kovojama su kontrabanda, Jūsų manymu, kokias sritis reikėtų sureglamentuoti papildomai arba pakeisti reglamentavimą? <i>(teisės aktai kuriuos siūlytumėte keisti; sėkmingi teisės aktų projektai, kurie nebuvo patvirtinti ir pan.; atsakomybę reglamentuojantys teisės aktai)</i>
6.	Pagrindinės, Jūsų manymu, priežastys sąlygojusios paskutiniu metu išaugusią nelegalią migraciją per Lietuvos Resp. saugomą valstybės sieną.

KIEKYBINIO TYRIMO REZULTATŲ SUVESTINĖ

1. Ar tenkina esama VSAT padėtis įgyvendinant kontrabandos užkardinimą (kontrolę), išaiškinimą?

Tenkina	47	Netenkina	47	Neturiu nuomonės	6
---------	----	-----------	----	------------------	---

2. Ar tenkina esama VSAT padėtis įgyvendinant nelegalios migracijos užkardinimą (kontrolę), išaiškinimą?

Tenkina	58	Netenkina	28	Neturiu nuomonės	14
---------	----	-----------	----	------------------	----

3. Jūsų pareigos VSAT prie LR VRM

Pirminė grandis	71	100 pareigūnų	Vidurinė grandis	29
-----------------	----	---------------	------------------	----

4. Kokias iš VSAT atliekamų funkcijų Jūs išskirtumėte kaip pagrindines?

1. saugo valstybės sieną sausumoje, jūroje, Kuršių mariose ir pasienio vidaus vandenyse;	88
2. laikydamasi Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 5 straipsnio 5 ir 6 dalių nuostatų, atlieka asmenų ir transporto priemonių, kertančių valstybės sieną, kontrolę;	76
3. užtikrina pasienio teisinių režimų ir pagal kompetenciją pasienio kontrolės punktų režimą;	83
4. dalyvauja įgyvendinant valstybinę migracijos procesų kontrolę;	21
5. dalyvauja užtikrinant viešąją tvarką ir atlieka kitas įstatymų nustatytas teisėtvarkos funkcijas pasienio ruože;	33
6. ginkluotųjų pajėgų sudėtyje gina valstybę karo metu;	9
7. dalyvauja tarptautinių organizacijų ir tarptautinių organizacijų misijų veikloje;	2
8. palaiko nuolatinę parengtį atnaujinti pasienio tikrinimą prie vidaus sienos.	11

5. Kaip vertinate padėtį Valstybės sienos apsaugos tarnyboje šiose srityse

(labai bloga) (bloga) (vidutinė) (gera) (l.

gera)

	1	2	3	4	5
1. Darbo vietos įranga	1	13	52	28	6
2. Darbuotojų asmeninis aprūpinimas reikalingomis tarnybai priemonėmis	14	25	51	11	
3. Darbuotojų atranka		8	54	36	2
4. Darbo organizavimas	1	9	45	45	2
5. Darbo krūvio paskirstymas	1	13	36	44	5
6. Darbuotojų motyvacija	13	39	28	21	1
7. Teisės aktai reglamentuojantys VSAT pareigūno įgaliojimus	2	11	48	35	2

6. Kokie neigiami veiksniai Jums trukdo tinkamai atlikti darbą (užtikrinant sienos apsaugą)?

1. Nepasitikėjimas savo jėgomis	1
2. Iniciatyvos stoka	8
3. Žinių stoka	2
4. Patirties stoka	8
5. Formalus požiūris į darbą	10
6. Motyvacijos stoka	53
7. Teisės aktų netobulumas	46
8. Netinkama, pasenusi įranga, darbo priemonės	45

7. Kaip vertinate kvalifikacijos kėlimo kursus? (pažymėkite lentelėje Jums tinkantį teiginį- X)

1.Tai tuščias laiko švaistymas ir jie reikalingi tik pažymėjimo gavimui	6
2.Kvalifikacijos kėlimo kursuose įgytos žinios yra naudingos ir praverčia darbe	67
3.Kvalifikacijos kėlimo kursai reikalingi, bet reikia keisti juose mokymo metodiką	32

8. Ar dabartinių, esamų administracinių nuobaudų skyrimas už kontrabandą daro kokią nors įtaką tolesniam žmogaus elgesiui?

1.Taip, žinoma	28
2.Tikriausiai	26
3.Abejoju	26
4.Ne	10

9. Kokios administracinės teisinės priemonės sustiprintų VSAT kovą su kontrabanda?

1.Sugriežtinti atsakomybę ATPK už kontrabandą (padidinti baudas)	46
2.Numatyti ir įteisinti alternatyvias priemones baudoms už kontrabandos pažeidimą ATPK	23
3.Už pakartotinį kontrabandos padarymą 1 metų bėgyje, numatyti ir įteisinti taikyti baudžiamąją atsakomybę	65
4. Numatyti ir įteisinti galimybę VSAT pareigūnams taikyti asmenims oficialų perspėjimą (pagal Organizuoto nusikalstamumo užkardymo įst.), kurie įtariamai kontrabandos gabenimu	25
5.Suteikti daugiau įgaliojimų VSAT pareigūnams, keičiant teisinę bazę	35

10. Kokios administracinės teisinės priemonės sustiprintų VSAT kovą su nelegalia migracija?

1.Sugriežtinti atsakomybę ATPK už neteisėtą buvimą Lietuvos Respublikoje (ATPK 206str.)	46
2.Administracinės baudoms numatyti ir įteisinti alternatyvias priemones už neteisėtą buvimą LR (ATPK 206str.)	19
3.Numatyti priemones, kad užsieniečiai negalėtų išvengti paskirtos baudos sumokėjimo	61
4.Suteikti daugiau įgaliojimų VSAT pareigūnams, keičiant teisinę bazę	20

11. Esančios nuobaudos už kontrabandą ATPK šiuo metu:

1.Yra adekvačios ir pakankamos	34
2.Yra neveiksmingos, nes jas reikėtų griežtinti	57
3.Yra neveiksmingos ir reikėtų pakeisti daugiau į moralines ir auklėjamąsias	9

12. Kaip Jūs manote, kokios priežastys lemia kontrabandos ir nelegalios prekių apyvartos paplitimą Lietuvoje?

1.Augančios prekių kainos ir galimybės mažėjimas įpirkti teisėtai	73
2.Dideli kainų skirtumai palyginti su kaimyninėmis šalimis, kuriuos sąlygoja dideli mokesčiai (akcizai) LR	90
3.Korupcija valdžioje	36
4.Pernelyg sudėtinga ir brangu užsiimti verslu teisėtai	26
5.Bausmės už šias veikas yra per švelnios	30
6.Teisėsaugos struktūros yra nepajėgios kovoti su kontrabanda ir nelegalių prekių vartojimu	18
7.Kultūrinis palikimas, tradicijos	15

13. Kaip Jūs manote, kokios priemonės yra efektyviausios kovoje su kontrabanda ir nelegalių prekių apyvarta Lietuvoje?

1.Akcizų mažinimas siekiant mažesnių kainų	72
2.Valdžios reguliavimų, trukdančių užsiimti verslu, mažinimas	29
3.Sienos kontrolės stiprinimas.	46
4.Bausmių griežtinimas	39
5.Teisėsaugos pareigūnų algų didinimas	62
6.Teisėsaugos pareigūnų skaičiaus didinimas	32
7.Teisėsaugos pareigūnų įgaliojimų didinimas	25

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ KODEKSO 206, 210, 224, 225² ir 259¹
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO
ĮSTATYMAS

2014 m. d. Nr.

Vilnius

(Žin., 1985, Nr. [1-1](#), Nr. [33-370](#); 1992, Nr. [21-610](#); 1994, Nr. [14-227](#), Nr. [15-250](#), Nr. [58-1132](#); 1996, Nr. [41-990](#); 1997, Nr. [69-1732](#); 1999, Nr. [18-443](#); 2000, Nr. [22-552](#), Nr. [92-2866](#); 2002, Nr. [13-477](#), Nr. [33-1257](#), Nr. [75-3214](#), Nr. [123-5526](#), Nr. [124-5623](#), Nr. [163-7758](#); 2003, Nr. [28-1126](#), Nr. [74-3421](#), Nr. [102-4581](#), Nr. [112-4997](#); 2004, Nr. [25-763](#), Nr. [68-2368](#), Nr. [72-2491](#), Nr. [115-4275](#), Nr. [134-4840](#), Nr. [135-4896](#), Nr. [166-6060](#), Nr. [171-6317](#); 2005, Nr. [18-576](#), Nr. [47-1553](#), Nr. [83-3040](#), Nr. [137-4911](#), Nr. [143-5167](#); 2006, Nr. [73-2759](#), Nr. [119-4548](#), Nr. [132-4986](#); 2007, Nr. [12-492](#), Nr. [49-1880](#), Nr. [81-3316](#), Nr. [138-5641](#), Nr. [138-5644](#); 2008, Nr. [11-375](#), Nr. [81-3181](#), Nr. [82-3234](#), Nr. [123-4661](#), Nr. [135-5227](#); 2009, Nr. [89-3805](#), Nr. [147-6550](#); 2010, Nr. [1-2](#), Nr. [13-613](#), Nr. [55-2680](#), Nr. [60-2960](#), Nr. [63-3098](#), Nr. [116-5918](#), Nr. [137-6987](#), Nr. [145-7436](#), Nr. [157-7968](#); 2011, Nr. [40-1917](#), Nr. [68-3216](#), Nr. [72-3463](#), Nr. [72-3473](#), Nr. [86-4175](#), Nr. [91-4313](#), Nr. [91-4326](#), Nr. [117-5507](#), Nr. [153-7204](#), Nr. [163-7758](#), Nr. [163-7778](#); 2012, Nr. [50-2441](#), Nr. [57-2832](#), Nr. [132-6695](#); 2013, Nr. [54-2679](#), Nr. [57-2855](#), Nr. [62-3059](#), Nr. [68-3418](#), Nr. [76-3855](#), Nr. [71-3580](#), Nr. [120-6054](#))

1 straipsnis. 206 straipsnio pakeitimas ir papildymas

1. Pakeisti **206** straipsnio pirmą dalį ir ją išdėstyti taip:

„Užsieniečių atvykimo į Lietuvos Respubliką, buvimo ar gyvenimo joje, vykimo per ją tranzitu ar išvykimo iš jos tvarkos pažeidimas –

užtraukia įspėjimą arba baudą nuo ~~dviejų~~ **penkių** šimtų ~~penkiasdešimties~~ iki vieno tūkstančio litų.”

2. Papildyti **206** straipsnį 2 dalimi:

Tokie pat veiksmai, padaryti asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytus pažeidimus, –

užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio iki dviejų tūkstančių litų.

2 straipsnis. 210 straipsnio pakeitimas ir papildymas

1. Pakeisti 210 straipsnio pirmą dalį ir ją išdėstyti taip:

„Prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų, išskyrus kilnojamasias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus, šaunamuosius ginklus, šaudmenis, sprogmenis, sprogstamąsias, radioaktyvias medžiagas ar kitas strategines prekes, nuodingąsias ir stipriai veikiančias, psichotropines ar narkotines medžiagas, jų pirmtakus (prekursorius), gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant jų muitinės kontrolei arba kitaip išvengiant šios kontrolės, kai neteisėtai gabenamų prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų vertė neviršija dviejų šimtų ~~penkiasdešimties~~ minimalių gyvenimo lygių (MGL) dydžio sumos, –“

2. Papildyti **210** straipsnį 4, 5 dalimis:

Tokie pat veiksmai, padaryti asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmoje ir (ar) antroje dalyje numatytus pažeidimus, –

užtraukia baudą nuo penkiolikos tūkstančių iki dvidešimt penkių tūkstančių litų su kontrabandos daiktų, taip pat gabenimo ir kitų priemonių, skirtų kontrabandos daiktams per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenti arba jiems slėpti, konfiskavimu ar be konfiskavimo.

Tokie pat veiksmai, padaryti asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio trečiojoje dalyje numatytus pažeidimus, –

užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio iki penkių tūkstančių litų su kontrabandos daiktų, taip pat gabenimo ir kitų priemonių, skirtų kontrabandos daiktams per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenti arba jiems slėpti, konfiskavimu ar be konfiskavimo.

3 straipsnis. 224 straipsnio 1 dalies pakeitimas

Pakeisti 224 straipsnio 1 dalį ir po žodžių „210 straipsnio pirmojoje, ~~ir antroje~~“ įrašyti žodžius **ketvirtojoje ir penktojoje** ir ją išdėstyti taip:

„Rajonų (miestų) apylinkių teismai (apylinkių teismų teisėjai) nagrinėja šio kodekso 41², 41³ straipsniuose, 41⁴ straipsnio antrojoje, trečiojoje ir ketvirtojoje dalyse, 41⁵ straipsnio antrojoje dalyje, 42⁴ straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse, 43, 43¹, 43², 43³, 43⁴, 43⁵, 43⁹, 43¹⁰, 43¹¹, 43¹², 43¹³, 44, 44¹, 44², 44³, 44⁴, 44⁵, 44⁶, 44⁷, 45, 50, 50¹, 50², 50³, 50⁵, 50⁶, 50⁸ straipsniuose, 51³ straipsnio penktojoje, šeštojoje, septintojoje, aštuntojoje, devintojoje, dešimtojoje, vienuoliktojoje ir dvyliktojoje dalyse, 51⁵ straipsnio trečiojoje dalyje, 51⁸, 51⁹ straipsniuose, 51¹⁰ straipsnio trečiojoje dalyje, 51¹⁴ straipsnio antrojoje dalyje, 51¹⁵ straipsnyje, 51¹⁸ straipsnio septintojoje, aštuntojoje, devintojoje, dešimtojoje ir vienuoliktojoje dalyse, 51¹⁹ straipsnio penktojoje, šeštojoje ir septintojoje dalyse, 51²⁰ straipsnio trečiojoje, ketvirtojoje ir penktojoje dalyse, 51²¹ straipsnio ketvirtojoje dalyje, 51²³ straipsnio šeštojoje, devintojoje, dvyliktojoje, aštuonioliktojoje ir devynioliktojoje dalyse, 51²⁶ straipsnyje, 53¹ straipsnyje, 56 straipsnio septintojoje, aštuntojoje, devintojoje, dešimtojoje, vienuoliktojoje, dvyliktojoje ir tryliktojoje dalyse, 62 straipsnio trečiojoje, ketvirtojoje, penktojoje, septintojoje, aštuntojoje, devintojoje ir dešimtojoje dalyse, 62¹ straipsnio trečiojoje, ketvirtojoje, penktojoje, septintojoje, aštuntojoje, devintojoje ir dešimtojoje dalyse, 62² straipsnio trečiojoje, ketvirtojoje, penktojoje, septintojoje, aštuntojoje, devintojoje ir dešimtojoje dalyse, 82¹ straipsnyje, 84¹ straipsnio trečiojoje, ketvirtojoje, dešimtojoje, tryliktojoje, keturioliktojoje, šešioliktojoje, septynioliktojoje ir aštuonioliktojoje dalyse, 84² straipsnio pirmojoje dalyje, 89¹, 89², 94¹, 99⁴, 99⁷, 99⁸, 99⁹, 99¹⁰ straipsniuose, 99¹¹ straipsnio antrojoje dalyje, 110¹ straipsnyje, 116¹ straipsnio trečiojoje dalyje, 116⁴, 117¹, 119² straipsniuose, 124 straipsnio šeštojoje dalyje, 124² straipsnio trečiojoje ir ketvirtojoje dalyse, 126 straipsnio pirmojoje, ketvirtojoje ir penktojoje dalyse, 127 straipsnio trečiojoje dalyje, 128 straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse, 129 straipsnyje, 130 straipsnio pirmojoje dalyje, 130², 134¹, 137¹, 138¹, 152¹⁴, 153¹, 154¹, 154² straipsniuose, 158 straipsnio antrojoje dalyje, 159 straipsnio penktojoje, šeštojoje, septintojoje, aštuntojoje, devintojoje, dešimtojoje, vienuoliktojoje, dvyliktojoje dalyse, 159¹ straipsnio penktojoje, šeštojoje, septintojoje, aštuntojoje, devintojoje, dešimtojoje, vienuoliktojoje, dvyliktojoje dalyse, 159² straipsnio devintojoje, dešimtojoje, vienuoliktojoje, dvyliktojoje dalyse, 159⁴, 163¹, 163², 163¹¹, 163¹⁴, 164 straipsniuose, 171 straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse, 171¹ straipsnio antrojoje dalyje, 171² straipsnio antrojoje dalyje, 171³ straipsnio antrojoje, trečiojoje ir ketvirtojoje dalyse, 171⁴, 171⁵, 172², 172³, 172⁵, 172⁶, 172¹¹, 172¹², 172¹³, 172¹⁴, 172¹⁵, 172¹⁷, 172¹⁹, 172²¹, 172²³, 172²⁵, 172²⁶, 172²⁷, 172²⁸, 172²⁹, 173 straipsniuose, 173² straipsnio antrojoje ir trečiojoje dalyse, 173³ straipsnyje, 173⁵ straipsnio ketvirtojoje ir penktojoje dalyse, 173⁶, 173⁷, 173⁹, 173¹², 173¹³, 173¹⁵, 173¹⁷, 173¹⁸, 173¹⁹, 173²⁰, 173²¹, 173²², 174, 175 straipsniuose, 178 straipsnio trečiojoje, ketvirtojoje, penktojoje, šeštojoje ir septintojoje dalyse, 178¹, 180, 181, 181¹, 181², 181³, 181⁴

straipsniuose, 182 straipsnio antrojoje dalyje, 182¹ straipsnio antrojoje dalyje, 183 straipsnio trečiojoje dalyje, 184, 185³, 185⁵, 186, 186¹, 186², 186⁴, 186⁵ straipsniuose, 187 straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse, 187¹, 187², 187³, 187⁴, 187⁶, 187⁷, 187⁹, 187¹⁰, 187¹¹, 187¹², 187¹³, 188¹, 188², 188³, 188⁴, 188⁵ straipsniuose, 188⁶ straipsnio antrojoje dalyje, 188⁷ straipsnio pirmojoje dalyje, 188⁸, 188⁹, 188¹⁰, 188¹¹, 188¹⁴, 188¹⁵, 188¹⁶, 188¹⁷, 188¹⁸, 188²⁰ straipsniuose, 189² straipsnio antrojoje dalyje, 189⁴ straipsnyje, 189⁵ straipsnio antrojoje dalyje, 189⁶ straipsnyje, 189⁷ straipsnio ketvirtojoje dalyje, 189⁸, 189⁹, 189¹⁰, 189¹¹, 189¹³, 189¹⁴, 189¹⁶ straipsniuose, 191 straipsnio pirmojoje dalyje, 192¹, 193², 198, 201¹, 201³, 202, 202¹, 205², 207, 207¹, 207², 207³, 207⁴, 207⁵, 207⁶, 207⁷, 207⁸, 207⁹, 207¹⁰, 207¹¹, 207¹², 207¹³, 207¹⁴, 208, 209 straipsniuose, 209¹ straipsnio antrojoje dalyje, 209² straipsnio trečiojoje dalyje, 209³ straipsnio antrojoje, trečiojoje, šeštojoje ir septintojoje dalyse, 209⁴ straipsnio antrojoje, trečiojoje ir ketvirtojoje dalyse, 209⁷ straipsnyje, 210 straipsnio pirmojoje, ~~ir~~ antrojoje, **ketvirtojoje ir penktojoje** dalyse, 214, 214¹, 214³, 214⁶ straipsniuose, 214⁷ straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse, 214⁸, 214⁹, 214¹⁰, 214¹⁴–214¹⁸ straipsniuose, 214¹⁹ straipsnio penktojoje ir šeštojoje dalyse, 214²³, 214²⁶, 214²⁷, 214²⁸, 214²⁹, 215¹, 215², 215³ straipsniuose numatytų administracinių teisės pažeidimų bylas.“

4 straipsnis. 225² straipsnio 1 dalies pakeitimas

225² straipsnio 1 dalyje po skaičiaus „205“ įrašyti skaičių „**205² (dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos nustatytų pažeidimų)**“ ir šią dalį išdėstyti taip:

„Valstybės sienos apsaugos tarnyba nagrinėja šio kodekso 119³ straipsnyje, 123 straipsnio penktojoje dalyje (dėl pažeidimų, padarytų pasienio kontrolės punktuose), 124¹ straipsnio šeštojoje dalyje (dėl įstatymų numatyto draudimo dokumento neturėjimo pasienio kontrolės punktuose), 130 straipsnio ketvirtojoje dalyje, 136², 136³ straipsniuose (dėl pažeidimų, padarytų pasienio kontrolės punktuose), 137 straipsnio antrojoje dalyje (dėl pažeidimų, padarytų pasienio kontrolės punktuose), 142⁴ straipsnio pirmojoje dalyje (dėl pažeidimų, padarytų pasienio kontrolės punktuose), 205, **205² (dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos nustatytų pažeidimų)**, 206, 206², 206⁴, 206⁵ straipsniuose, 210 straipsnio trečiojoje dalyje (dėl pažeidimų, padarytų pasienio ruože) numatytų administracinių teisės pažeidimų bylas.“

5 straipsnis. 259¹ straipsnio 1 dalies 1 punkto pakeitimas

Pakeisti 259¹ straipsnio 1 dalies 1 punktą ir po žodžių „210 straipsnio pirmoji, ~~ir~~ antroji“ įrašyti žodžius **ketvirtoji ir penktoji** ir jį išdėstyti taip:

„1) tam įgalioti:

vidaus reikalų ir policijos pareigūnai (41³, 42⁴, 44, 44¹ straipsniai, 44² straipsnio trečioji dalis, 44⁷, 50, 50², 50³, 110 straipsniai, 124 straipsnio šeštoji dalis, 124² straipsnio trečioji ir ketvirtoji dalys, 126 straipsnio pirmoji, ketvirtoji ir penktoji dalys, 127 straipsnio trečioji dalis, 128 straipsnio pirmoji ir antroji dalys, 129 straipsnis, 130 straipsnio pirmoji dalis, 130², 134¹ straipsniai, 143 straipsnis – dėl pažeidimų automobilių transporte, 152¹⁴, 153¹, 160–162, 163¹, 163², 163¹¹, 164 straipsniai, 171 straipsnio pirmoji ir antroji dalys, 171¹ straipsnio antroji dalis, 171² straipsnio antroji dalis, 171⁴, 171⁵, 172¹¹, 173, 173³, 173⁶, 173⁷, 173⁹, 173¹³, 173¹⁸, 173²⁰, 173²¹, 174, 175 straipsniai, 178 straipsnio trečioji, ketvirtoji, penktoji, šeštoji ir septintoji dalys, 178¹, 180, 181, 181¹ straipsniai, 181² straipsnio antroji dalis, 181³, 181⁴ straipsniai, 182 straipsnio antroji dalis, 182¹ straipsnio antroji dalis, 183 straipsnio trečioji dalis, 184, 185, 185¹, 185⁵, 186, 186⁵ straipsniai, 187 straipsnio pirmoji ir antroji dalys, 187⁴, 187¹¹ straipsniai, 187¹² straipsnis – dėl politinių sankcijų pažeidimo, 188–188², 188⁵ straipsniai, 188⁷ straipsnio pirmoji dalis, 188¹¹, 188¹⁵, 188¹⁸, 188²⁰, 189⁹, 191, 193², 198, 202, 205², 207, 207², 207³, 207⁴, 207⁵, 207⁶, 207⁷, 207⁸, 207⁹, 207¹⁴ straipsniai, 210 straipsnio pirmoji, ~~ir~~ antroji, **ketvirtoji ir penktoji** dalys, 211 straipsnis (išskyrus Lietuvos metrologijos inspekcijos pareigūno ar aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūno uždėtos plombos sužalojimą arba nuplėšimą), 214 straipsnis, 214⁸ straipsnis – dėl įstatymų uždraustos informacijos ir informacijos apie įstatymų uždraustą ar neteisėtą veiklą skleidimo);

Aplinkos ministerijos organų pareigūnai (42⁴ straipsnio pirmoji ir antroji dalys, 45, 49 straipsniai, 51³ straipsnio penktoji, šeštoji, septintoji, aštuntoji, devintoji, dešimtoji, vienuoliktoji ir dvyliktoji dalys, 51⁵ straipsnio trečioji dalis, 51⁸, 51⁹ straipsniai, 51¹⁰ straipsnio trečioji dalis, 51¹⁴ straipsnio antroji dalis, 51¹⁵ straipsnis, 51¹⁸ straipsnio septintoji, aštuntoji, devintoji, dešimtoji ir vienuoliktoji dalys, 51¹⁹ straipsnio penktoji, šeštoji ir septintoji dalys, 51²⁰ straipsnio trečioji, ketvirtoji ir penktoji dalys, 51²¹ straipsnio ketvirtoji dalis, 51²³ straipsnio šeštoji, devintoji, dvyliktoji, aštuonioliktoji ir devynioliktoji dalys, 51²⁶ straipsnis, 56 straipsnio septintoji, aštuntoji, devintoji, dešimtoji, vienuoliktoji, dvyliktoji ir tryliktoji dalys, 62 straipsnio trečioji, ketvirtoji, penktoji, septintoji, aštuntoji, devintoji ir dešimtoji dalys, 62¹ straipsnio trečioji, ketvirtoji, penktoji, septintoji, aštuntoji, devintoji ir dešimtoji dalys, 62² straipsnio trečioji, ketvirtoji, penktoji, septintoji, aštuntoji, devintoji ir dešimtoji dalys, 84¹ straipsnio trečioji, ketvirtoji, dešimtoji, tryliktoji, keturioliktoji, šešioliktoji, septynioliktoji ir aštuonioliktoji dalys, 84² straipsnio pirmoji dalis, 89¹, 89², 162, 189⁹, 193² straipsniai, 214¹ straipsnio trečioji ir ketvirtoji dalys – dėl išorinės reklamos saugomose teritorijose įrengimo reikalavimų ir draudimų pažeidimų);

Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgalios atlikti auditorių ir audito įmonių viešąją priežiūrą įstaigos įgalioti asmenys (173¹⁵ straipsnis);

Finansų ministerijos ir jos tam įgalioti pareigūnai (172¹⁷, 172²⁸ straipsniai, 172²⁹ straipsnis – dėl viešojo sektoriaus subjektų grupių metinių konsoliduotųjų ataskaitų rinkinio parengimo ir pateikimo pažeidimų);

biudžetinių įstaigų ir viešųjų įstaigų, atsakingų už Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatyme nustatytų viešojo sektoriaus subjektų grupių metinių konsoliduotųjų ataskaitų parengimą ir pateikimą laiku, įgalioti pareigūnai (172²⁹ straipsnis – dėl viešojo sektoriaus subjektų metinių ataskaitų rinkinio sudėties pažeidimo, parengimo, pateikimo ir paskelbimo pažeidimų);

Krašto apsaugos ministerijos pareigūnai (189⁹ straipsnis);

Kultūros ministerijos įgalioti pareigūnai (173¹⁹ straipsnis, 187¹² straipsnis – dėl visuomeninių sankcijų pažeidimo, 214 straipsnio pirmoji dalis);

Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos pareigūnai (188⁴ straipsnis, 214¹ straipsnio ketvirtoji dalis – dėl išorinės reklamos kultūros paveldo objektuose, jų teritorijose ir apsaugos zonose įrengimo reikalavimų ir draudimų pažeidimų, 207⁹ straipsnio trečioji dalis – dėl nustatytos išorinės politinės reklamos įrengimo ir skleidimo tvarkos pažeidimo kultūros paveldo objektuose, jų teritorijose ir apsaugos zonose);

Susisiekimo ministerijos ir jos tam įgalioti asmenys (42⁴ straipsnio pirmoji ir antroji dalys, 50³ straipsnis – dėl turto sunaikinimo ar sugadinimo transporte, 117¹, 119², 137¹, 138¹ straipsniai, 143 straipsnis – dėl automobilių transporte padarytų pažeidimų, 185¹ straipsnio antroji dalis, 187¹² straipsnis – dėl susisiekimo sankcijų pažeidimo, 189² straipsnio antroji dalis, 189⁴ straipsnio ketvirtoji, penktoji ir šeštoji dalys);

Sveikatos apsaugos ministerijos organų pareigūnai (42⁴ straipsnio pirmoji ir antroji dalys, 44², 89¹, 89², 186 straipsniai);

Švietimo ir mokslo ministerijos įgalioti pareigūnai (185¹ straipsnio antroji dalis, 187¹² straipsnis – dėl visuomeninių sankcijų pažeidimo, 214⁹, 215 straipsniai);

Ūkio ministerijos ir jos tam įgalioti pareigūnai (187¹² straipsnis – dėl ekonominių sankcijų pažeidimo, 189⁹ straipsnis);

Žemės ūkio ministerijos ir jos valdymo sričiai priskirtų įstaigų pareigūnai (42⁴ straipsnio pirmoji ir antroji dalys, 50⁸ straipsnis – išskyrus pažeidimus, susijusius su augalo veislės, kuriai suteikta teisinė apsauga, dauginamosios medžiagos eksportu ir importu, 89¹, 89², 103, 104, 110¹, 163¹⁴, 172¹⁹, 172²¹, 188¹⁷ straipsniai);

Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos ir valstybės archyvų pareigūnai (188¹⁰ straipsnis);

Lietuvos statistikos departamento pareigūnai (173¹⁷ straipsnis);

valstybės įmonės Valstybės turto fondo administracijos vadovas arba jo įgalioti asmenys (215¹, 215², 215³ straipsniai);

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento pareigūnai (44² straipsnio pirmoji ir antroji dalys, 163² straipsnis – dėl prekybos alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiiais, taip pat dėl tokių prekių laikymo, 164, 173¹² straipsniai, 185¹ straipsnio antroji dalis, 185³, 185⁵ straipsniai, 210 straipsnio pirmoji ir antroji dalys);

Viešųjų pirkimų tarnybos pareigūnai (171³ straipsnio antroji, trečioji ir ketvirtoji dalys);

Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos įgalioti pareigūnai (44¹, 44³, 44⁴, 44⁵, 44⁶, 44⁷ straipsniai);

Nacionalinio transplantacijos biuro prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos pareigūnai (43¹¹, 43¹² straipsniai);

Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pareigūnai (41³, 163¹, 163², 163¹¹, 164, 169, 170, 171, 171¹, 171², 171⁴, 171⁵, 172¹⁴, 172¹⁵, 173, 173³ straipsniai, 187 straipsnio antroji dalis, 187¹² straipsnis – dėl finansinių sankcijų pažeidimo, 188⁶ straipsnio antroji dalis, 193², 214¹⁰ straipsniai);

Valstybės kontrolės pareigūnai (172¹³, 188³ straipsniai);

Valstybės dokumentų technologinės apsaugos tarnybos prie Finansų ministerijos pareigūnai (189⁸, 214²⁸, 214²⁹ straipsniai);

Lietuvos banko tarnautojai (173⁵ straipsnio ketvirtoji ir penktoji dalys, 187¹² straipsnis – dėl ekonominių ir finansinių sankcijų pažeidimo);

kooperatinės bendrovės Lietuvos kooperatyvų sąjungos organų pareigūnai (163, 163¹, 163², 163⁹, 163¹³, 164, 173⁶ straipsniai – dėl kooperatinėse įmonėse padarytų pažeidimų);

Valstybinės energetikos inspekcijos prie Energetikos ministerijos pareigūnai (99⁴, 99⁸, 99¹⁰ straipsniai, 99¹¹ straipsnio antroji dalis);

Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos pareigūnai (51⁵ straipsnio trečioji dalis, 94¹, 173 straipsniai, 189² straipsnio antroji dalis, 189⁹ straipsnis, 211 straipsnis (išskyrus Lietuvos metrologijos inspekcijos pareigūno ar aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūno uždėtos plombos sužalojimą arba nuplėšimą);

Valstybinės darbo inspekcijos pareigūnai (41², 41³ straipsniai, 41⁴ straipsnio antroji, trečioji ir ketvirtoji dalys, 41⁵ straipsnio antroji dalis, 84¹ straipsnio tryliktoji dalis (dėl pavojingų cheminių medžiagų, atskirų ir esančių preparatų ar gaminių sudėtyje, naudojimo pažeidimų), keturioliktoji dalis, šešioliktoji dalis (dėl pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų naudojimo

pažeidimų), septynioliktoji dalis (dėl pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų, jų turinčių gaminių naudojimo apribojimų pažeidimų), 173 straipsnis);

Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos pareigūnai (214¹⁴ straipsnis (išskyrus asmens duomenų tvarkymą visuomenės informavimo priemonėse pažeidžiant Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą), 214¹⁵, 214¹⁶, 214¹⁷, 214²³ straipsniai);

Lietuvos geologijos tarnybos pareigūnai (51⁸, 53¹ straipsniai);

Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pareigūnai (43 straipsnis, 89¹ straipsnio pirmoji ir antroji dalys (dėl genetiškai modifikuotų organizmų ir genetiškai modifikuotų produktų tiekimo rinkai, naudojimo pažeidimų), 89², 163¹, 163², 164 straipsniai, 214¹ straipsnio ketvirtoji dalis (dėl reikalavimų maisto reklamai pažeidimų);

Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pareigūnai (99⁷ straipsnis);

Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos prie Ūkio ministerijos pareigūnai (84¹ straipsnio ketvirtoji, dešimtoji, tryliktoji, šešioliktoji ir septynioliktoji dalys, 84² straipsnio pirmoji dalis – dėl gaminių ir įrangos tiekimo rinkai, draudimo fluorintas šiltnamio dujas ir jų preparatus naudoti automobilių padangoms pildyti pažeidimų, 152¹⁴, 163¹, 163², 171⁵ straipsniai, 185¹ straipsnio antroji dalis, 189⁶ straipsnis);

Lietuvos metrologijos inspekcijos pareigūnai (189⁷ straipsnio ketvirtoji dalis, 189¹⁰ straipsnis);

Valstybinės kultūros paveldo komisijos nariai ir Valstybinės kultūros paveldo komisijos įgalioti jos administracijos valstybės tarnautojai (188⁹ straipsnis);

muitinės pareigūnai (44² straipsnio trečioji dalis, 44³ straipsnio penktoji dalis – dėl veikliųjų medžiagų importo iš trečiųjų šalių nesilaikant nustatytų veiklos sąlygų, 44⁷ straipsnis – dėl falsifikuotų vaistinių preparatų importo iš trečiųjų šalių, eksporto, 50⁸ straipsnis – dėl pažeidimų, susijusių su augalo veislės, kuriai suteikta teisinė apsauga, dauginamosios medžiagos importu ir eksportu, 51²³ straipsnio šeštoji, devintoji, dvyliktoji, aštuonioliktoji ir devynioliktoji dalys – dėl atliekų eksporto, importo ir vežimo tranzitu reikalavimų pažeidimų, 84² straipsnio pirmoji dalis – dėl gaminių ir įrangos importo, 163², 163¹¹ straipsniai, 171 straipsnio pirmoji ir antroji dalys, 171² straipsnio antroji dalis, 171⁴, 171⁵ straipsniai, 173² straipsnio antroji ir trečioji dalys, 173²⁰ straipsnis – dėl į euro monetas panašių medalių ir žetonų importo tvarkos pažeidimo, 187¹² straipsnis – dėl ekonominių ir finansinių sankcijų pažeidimo, 189⁹, 193², 208, 209 straipsniai, 209¹ straipsnio antroji dalis, 209² straipsnio trečioji dalis, 209³ straipsnio antroji, trečioji, šeštoji ir septintoji dalys, 209⁴ straipsnio antroji, trečioji ir ketvirtoji dalys, 209⁷ straipsnis, 210 straipsnio pirmoji, ~~ir~~ antroji, **ketvirtoji ir penktoji** dalys, 214¹⁰ straipsnis – dėl literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines),

audiovizualinio kūrinio ar fonogramos neteisėtų kopijų importavimo, eksportavimo ar gabenimo siekiant turtinės naudos, 214²⁷ straipsnis);

Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos pareigūnai (159 straipsnio penktoji, šeštoji, septintoji, aštuntoji, devintoji, dešimtoji, vienuoliktoji, dvyliktoji dalys, 159¹ straipsnio penktoji, šeštoji, septintoji, aštuntoji, devintoji, dešimtoji, vienuoliktoji, dvyliktoji dalys, 159² straipsnio devintoji, dešimtoji, vienuoliktoji, dvyliktoji dalys, 159⁴, 160 straipsniai, 189⁴ straipsnio pirmoji, antroji ir trečioji dalys, 189¹³, 189¹⁶ straipsniai);

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos pareigūnai (186 straipsnis, 187 straipsnio antroji dalis, 188²⁰, 192¹ straipsniai, 211 straipsnis (išskyrus Lietuvos metrologijos inspekcijos pareigūno ar aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūno uždėtos plombos sužalojimą arba nuplėšimą);

Radiacinės saugos centro pareigūnai (43⁵ straipsnis, 51⁵ straipsnio trečioji dalis, 173 straipsnis, 211 straipsnis (išskyrus Lietuvos metrologijos inspekcijos pareigūno ar aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūno uždėtos plombos sužalojimą arba nuplėšimą);

oficialiąją statistiką tvarkančių institucijų ir įstaigų pareigūnai (173² straipsnio antroji ir trečioji dalys);

valstybiniai miškų pareigūnai ir valstybiniai saugomų teritorijų pareigūnai (45, 49, 51⁹ straipsniai, 62 straipsnio trečioji, ketvirtoji, penktoji, septintoji, aštuntoji, devintoji ir dešimtoji dalys, 62¹ straipsnio trečioji, ketvirtoji, penktoji, septintoji, aštuntoji, devintoji ir dešimtoji dalys, 62² straipsnio trečioji, ketvirtoji, penktoji, septintoji, aštuntoji, devintoji ir dešimtoji dalys, 162 straipsnis, 189⁵ straipsnio antroji dalis, 207⁹ straipsnio trečioji dalis – dėl nustatytos išorinės politinės reklamos įrengimo ir skleidimo tvarkos pažeidimo saugomose teritorijose, 214¹ straipsnio trečioji ir ketvirtoji dalys – dėl išorinės reklamos saugomose teritorijose įrengimo reikalavimų ir draudimų pažeidimų);

Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigų pareigūnai (188⁶ straipsnio antroji dalis);

valstybinės mokesčių inspekcijos pareigūnai (41³ straipsnis, 41⁴ straipsnio antroji, trečioji ir ketvirtoji dalys, 163², 163¹¹, 164 straipsniai, 171¹ straipsnio antroji dalis, 171² straipsnio antroji dalis, 171⁴, 171⁵, 172³, 172¹¹, 172¹², 172¹⁹, 172²¹, 173, 173⁶, 173⁹ straipsniai, 188⁶ straipsnio antroji dalis, 193² straipsnis, 211 straipsnis (išskyrus Lietuvos metrologijos inspekcijos pareigūno ar aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūno uždėtos plombos sužalojimą arba nuplėšimą);

žurnalistų etikos inspektorius (187¹³ straipsnis, 214⁶ straipsnis, 214⁷ straipsnio pirmoji ir antroji dalys, 214¹⁴ straipsnis – dėl asmens duomenų tvarkymo visuomenės informavimo priemonėse pažeidžiant Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą);

Seimo kontrolieriai (187³ straipsnis);

Seimo laikinosios tyrimo komisijos nariai (187⁷ straipsnis);

savivaldybės kontrolierius, jo pavaduotojas ar savivaldybės kontrolieriaus tarnybos kontrolierius (188¹² straipsnis);

Vyriausiosios rinkimų komisijos pirmininkas ir šios komisijos nariai, miestų, rajonų, apygardų, apylinkių rinkimų komisijų ar referendumo komisijų pirmininkai ir šių komisijų nariai (207¹, 207², 207³, 207⁴, 207⁵, 207⁶, 207⁷, 207⁸, 207⁹, 207¹¹ straipsniai);

Vyriausiosios rinkimų komisijos pirmininkas arba jo įgaliotas šios komisijos narys (207¹⁰, 207¹², 207¹³, 207¹⁴ straipsniai);

Valstybės saugumo departamento pareigūnai (187 straipsnio antroji dalis, 187⁶, 187⁹, 214¹⁸ straipsniai);

Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnai (187 straipsnio antroji dalis);

Lietuvos Respublikos ginklų fondo prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pareigūnai (188¹⁴ straipsnis);

Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos pareigūnai (45 straipsnis – dėl savavališko žemės užėmimo ir vengimo ją grąžinti);

Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos įgalioti pareigūnai (189¹¹ straipsnis, 214¹ straipsnio pirmoji ir antroji dalys);

vaiko teisių apsaugos kontrolierius (187¹⁰ straipsnis);

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos pareigūnai (189¹⁴ straipsnis, 214¹ straipsnio trečioji ir ketvirtoji dalys (išskyrus išorinės reklamos įrengimo reikalavimų ir draudimų pažeidimus), 214⁸ straipsnis – dėl reklamos skleidimo reikalavimų pažeidimų);

Ryšių reguliavimo tarnybos įgalioti pareigūnai (154¹, 154² straipsniai, 187¹² straipsnis – dėl susisiektimo sankcijų pažeidimo, 214¹⁹ straipsnio penktoji ir šeštoji dalys);

savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų pareigūnai ar jų tam įgalioti valstybės tarnautojai (181, 181¹, 181², 181³, 181⁴ straipsniai);

Visuomenės sveikatos centrų apskrityse įgalioti pareigūnai (43⁹ straipsnis);

Lošimų priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktorius ir jo tam įgalioti valstybės tarnautojai (173¹⁸, 173²² straipsniai);

valstybės įmonės Registrų centro darbuotojai (172², 172⁵, 172⁶, 172²⁷ straipsniai);

Civilinės aviacijos administracijos pareigūnai (116¹ straipsnio trečioji dalis, 116⁴ straipsnis, 187¹² straipsnis – dėl susisiekimo sankcijų pažeidimo);

Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos valstybės tarnautojai (43¹, 43², 43³, 43⁴, 43¹⁰, 43¹³ straipsniai);

Kūno kultūros ir sporto departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės tam įgalioti asmenys (187¹² straipsnis – dėl visuomeninių sankcijų pažeidimo);

Valstybinio turizmo departamento prie Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos tam įgalioti asmenys (187¹² straipsnis – dėl politinių ir visuomeninių sankcijų pažeidimo);

Vadovybės apsaugos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos pareigūnai (187 straipsnio antroji dalis);

Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos pareigūnai (214²⁶ straipsnis);

Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos pareigūnai (173 straipsnis (dėl keleivių ir krovinių vežimo veiklos);

Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos pareigūnai (201³ straipsnis);“.

6 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

Šis įstatymas įsigalioja 2015 m. sausio 1 d.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS
BAUDŽIAMOJO KODEKSO 199 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMAS

2014 m. d. Nr.

Vilnius

(Žin., 2000, Nr. [89-2741](#); 2003, Nr. [38-1733](#); 2007, Nr. [81-3309](#))

1 straipsnis. 199 straipsnio 1 dalies pakeitimas

Pakeisti **199** straipsnio pirmą dalį ir ją išdėstyti taip:

„Tas, kas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabendamas privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija ~~250~~ **200** MGL dydžio sumą, nepateikė jų muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengė arba neturėdamas leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno kilnojamąsias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus,

baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki aštuonerių metų.“

2 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

Šis įstatymas įsigalioja 2015 m. sausio 1 d.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS